

KYTKEYDYN – KUULUN – VOIMAANNUN
Yliopisto-opiskelijoiden mediavalintojen modaalisuus
diskursiivisessa tarkastelussa

Pro gradu -tutkielma
Virpi Vaattovaara
Taiteiden tiedekunta
Audiovisuaalinen mediakulttuuri
Lapin yliopisto
2019

Lapin yliopisto, Taiteiden tiedekunta

Työn nimi: KYTKEYDYN – KUULUN – VOIMAANNUN.

Yliopisto-opiskelijoiden mediavalintojen modaalisuus diskursiivisessa tarkastelussa

Tekijä: Virpi Vaattovaara

Koulutusohjelma/oppiaine: Audiovisuaalinen mediakulttuuri

Työn laji: Pro gradu -tutkielma

Sivumäärä: 83

Vuosi: 2019

TIIVISTELMÄ

Tutkielmassani oli tavoitteena tarkastella sitä, millä tavoin mediankäyttö ohjaa yliopisto-opiskelijoiden arkea ja elämää. Tarkentavat kysymykset olivat: millaista tekijöistä median merkityksellisyys rakentuu, ja millaisiin diskursseihin mediavalinnat kiinnittyvät? Aineisto koostui Lapin yliopiston opiskelijoiden mediapäiväkirjoista (N=57), joita he kirjoittivat mediataito-opintojaksolla keväällä 2017.

Analyysityökaluiksi valitsin kolme toimijuusanalyysiin liittyvää modaliteettia. Olin kiinnostunut siitä, millä tavoin opiskelijoiden mediavalinnat kiinnittyvät pakeroon, välttämättömyyksiin, rajoitteisiin tai esteisiin (*täytyä*), millä tavoin valintoja ohjaavat tunteet, arvot ja arvostukset (*tuntea*) ja millä tavoin tavoitteellisuus, päämäärähakuisuus tai motiivit (*haluta*) ohjaavat mediankäyttöä.

Tulokset osoittavat, että yliopisto-opiskelijoiden mediavalintojen modaalisuus kiinnittyy *kytkeytymisen*, *kuulumisen* ja *voimaantumisen* diskursseihin. Kytkeytymisessä painottuu täytyminen, johon sisältyvät erityisesti digitalisaatio, läsnäolon pakko ja koukuttuminen, poissaolo tylsyydestä ja turhista hetkistä sekä pelko siitä, että jää paitsi jostakin. Kuulumisen diskurssi painottuu tunteisiin, jolloin puhutaan sosiaalisuudesta, mielihyvästä, esilläolosta, viihtymisestä, elämän kuvaamisesta ja jakamisesta. Voimaantumisen diskurssissa painottuu haluaminen, kuten ajassa eläminen, uusien näkökulmien avautuminen, visuaalisuus, tukiverkostot ja lähipiirin kuulumiset sekä kriittisyys median ilmiöitä kohtaan.

Avainsanat: audiovisuaalinen mediakulttuuri, mediankäyttö, mediataito, mediakulttuuri, merkitys, modaliteetit, diskurssi

Muita tietoja:

Suostun tutkielman luovuttamiseen kirjastossa käytettäväksi X

University of Lapland, Faculty of Art and Design

The title of the thesis:

ENGAGEMENT – BELONGING – EMPOWERMENT.

Modalities of the university students' choices of media in discursive study

Author: Virpi Vaattovaara

Degree programme: Audiovisual media culture

The type of the work: Master's thesis

Number of pages: 83

Year: 2019

SUMMARY

The aim of my research was to examine, how the usage of media affects university students' everyday life and living. The research questions were: on which factors does the meaning of media lean, and to which discourses does the media-related choices connect? The data consist of university diaries of their usage of media (N=57) which they were writing in the Media Proficiency Course during the spring 2017.

I chose three modalities connected to the analysis for agency as my analyzing tool. I was interested in knowing how the university students' choices of media are connected with compulsion, necessities, limitations or obstacles (obligation); how the choices are guided by emotions, values and valuations (feeling); and how ambition, determination or motives (desire) are guiding the usage of media.

The research shows that the modalities of university students' choices of media are connected to the discourses of the engagement, belonging and empowerment. The discourse of the engagement emphasized especially obligation consisting of digitalization, compulsory presence, addiction, absence from bluntness and superfluous moments and *the fear of missing out* (FoMO). The discourse of belonging emphasized emotions, related to sociability, pleasure, being in the public eye, enjoying oneself, picturing and sharing the life. The discourse of empowerment emphasized desire to, for example, live in time, open new perspectives, as well as interest in visuality, support networks and the news of the circle of friends, and critical attitudes towards the media-related phenomena.

Keywords: audiovisual media culture, media usage, media proficiency, media literacy, meaning of reality, modalities, discourse

Further information:

I give a permission the Master's thesis to be read in the Library X

SISÄLLYS

I JOHDANTO	6
II MEDIATAITO JA KOHTAAMISEN VOIMA	9
Mediataidolla medialukutaitoa	9
Vuoroin vaikuttaminen	12
Kuuluminen ja osallisuus	14
III MERKITYSTODELLISUUS JA OLEMINEN	19
Merkityksen rakentuminen	19
Muokatut identiteetit ja minuudet	22
IV TUTKIELMAN TOTEUTUS JA MENETELMÄT	26
Tutkimuskysymykset ja aineisto	26
Modaalianalyysi aineiston luennassa	27
Hermeneuttinen tulkintakehys	29
Tutkielman eettisyys ja luotettavuus	32
V MERKITYKSELLISET MEDIAVALINNAT	35
Sosiaalisten verkostojen avauksia	35
Keskittymisen herpaantumisesta koukuttumiseen	41
Pako hiljaisuudesta välitteiseen sosiaalisuuteen	48
Ihmissuhteita ja katvealueita	52
Voimaannuttavia avauksia ja näkökulmia	57
Sukupuolittuneet toistot ja mielikuvat	61
Kriittinen mediasuhde	64

VI MEDIAVALINTOJEN MODAALISUUS JA DISKURSSIT	69
VII LOPUKSI	72
LÄHTEET	75

I Johdanto

Pidämme tauon [matkalla] ja alan kahvipöydässä kuin automaattisesti selaamaan Facebookin uutisvirtaa. Uutisvirta on jälleen täynnä hauskoja kisavideoita ja kuvia kaverini lapsesta, joita hän postaa joka päivä ainakin kymmenen. Tunnen, kuinka sykkeeni kiihtyy, olen niin vihainen itselleni! Miksi otin puhelimen käteeni, vaikka minulla olisi tässä nyt tosielämän tilanne, tärkeä tilanne, jossa voisin katsoa miestäni silmiin ja keskustella hänen kanssaan? Tämä on aivan typerää! (...) Mieleni tekisi paiskata puhelin ikkunasta ulos, mutta tyydyn vain laittamaan sen taskuuni ja kysyn mieheltäni: ”mitä sinulle kuuluu?” Mieheni yllättyy kysymyksestä, hän on varmaankin niin tottunut siihen, että elän puhelimeni ruudulle. (Mediapäiväkirja, O1¹)

Netflix on taustalla auki, mutta molemmat kuitenkin selailevat kännykkää jatkuvasti. Koitan kysyä avomieheltäni, vaihdetaanko ohjelmaa, mutta saan vastaukseksi vain ”somemurahduksen”. Somemurahdus on sana, jonka olen keksinyt itse. (...) Ei ole mikään niin ärsyttävää kun se, että koittaa toisen kanssa keskustella, mutta tuntuu, että vastapuolen kommunikaatio on taantunut luolamiehen tasolle. (O13)

Mediaelämässä syntyy katvealueita muun muassa ihmissuhteisiin, kuten opiskelijat edellä kuvaavat. Kun esillä- ja läsnäolo sekä poissaolo määrittävät arjen olemista yhä enemmän, on median käyttötottumusten tarkastelussa olennaista kiinnittää katse mediavalintoihin, niiden taustoihin ja merkityksiin. (Media)elämää ja mediasuhteita tutkimalla on mahdollista saada tietoa valintojen taustalla olevista yhteiskunnallisista, yhteisöllisistä ja kulttuurisista tekijöistä eli niistä diskursseista, jotka ohjaavat punnitsemaan osallisuuden vaihtoehtoja, synnyttävät halun osallistua tai pakottavat osallistumaan.

Lapin yliopiston Mediataito-opintojaksolla opiskellaan lukutaitokäsitteiden sisältöjä ja tarkastellaan kulttuuristen ja viestinnällisten, sosiaalisten, tiedollisten, eettisten sekä esteettisten valmiuksien merkityksiä arjen mediakäytännöissä.

---

¹ Merkitsen opiskelijat koodeilla O1, O2 jne. satunnaisessa järjestyksessä.

Opintojaksolla nostetaan esiin valta- ja vastavirrassa liikkuvia medianäkökulmia, tutustutaan median representaatioihin, mediaetiikkaan ja erilaisiin kuvan ilmaisua hyödyntäviin medialajeihin, kuten mainonta ja uutisointi. Harjoitusten avulla kokeillaan ja tutkitaan, miten visuaaliset järjestykset muotoutuvat mediateksteiksi, miten kuva toimii kulttuurisena esityksenä ja miten verkkoyhteisöjen sekä muiden virtuaalisten toimintaympäristöjen mediaesityksiä voidaan tulkita erilaisten näkemisen tapojen kautta. Tavoitteena on, että kurssin jälkeen opiskelija ymmärtää mediataidon eri osa-alueiden merkityksen verkkoaineistojen sekä mediaesitysten vastaanottamisessa, tulkinnassa ja tuottamisessa². (Ks. LaY WebOodi.)

Keräsin tutkielman aineiston kevään 2017 Mediataito-opintojaksolta (4 op). Kurssin verkkotehtäviin ja mediapäiväkirjan kirjoittamiseen osallistui 57 opiskelijaa pääosin Lapin yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnasta. Yksi opintojaksoon liittyvistä harjoituksista oli mediatottumusten ylös kirjaaminen. Mediapäiväkirjan kirjoittaminen kolmen päivän aikana tarjosi opiskelijoille mahdollisuuden tarkastella suhdettaan mediaan. Monille opiskelijoille tämä oli ensimmäinen kerta, kun he joutuivat analyttisesti pohtimaan – tai saivat mahdollisuuden pohtia – mediankäyttötapojaan.

Tutkielmassani kysyn, millä tavoin mediankäyttö ohjaa yliopisto-opiskelijoiden arkea ja elämää? Pääkysymystä rajaavat tutkimuskysymykset ovat: Millaisista tekijöistä median merkityksellisyys rakentuu? Millaisiin diskursseihin mediavalinnat kiinnittyvät? Tämä kysymyksenasettelu antaa mahdollisuuden tarkastella mediapäivän kerrontaa toimijuusanalyysiin (ks. Jyrkämä 2008) liittyvien modaliteettien *täytyminen*, *tunteminen* ja *haluaminen* avulla. Analyysissäni mielen-

---

² Kurssilla mediaksi määriteltiin tv, radio, sanoma- ja aikakauslehdistö, kirja/äänikirja, internet, sosiaalinen media, mobiililaitteet, elokuva, valokuva, mainos, pelit sekä ääni- ja kuvatallenteet. Tutkielmassani mukailen samaa määrittelyä eli laajasta medioiden kirjosta käytän yksikkömuotoa 'media'.

kiinto kohdistuu siihen, onko mediankäyttö tietoista ja päämäärähakuista osallisen olemista, haluamista vai pakotettua osallisuutta. Osallisuus on toimijuuden lähikäsite, jonka avulla voidaan tarkastella myös valtasuhteita: millä tavalla yksilöllä on valtaa toteuttaa valintojaan, osallistua tai luoda merkityksiä elämään? Mediavalinnat tarkoittavat tutkielmassani opiskelijoiden mediasuhteen rakentamiseen liittyviä valintoja, joiden avulla on tarkoitus ymmärtää mediankäyttöä diskursiivisena tapahtumana.

Kymmenen vuotta sitten julkaistussa teoksessa (Hakkarainen & Vaattovaara 2009) kuvataan yliopisto-opiskelijoiden mediahistoriaa sekä heidän mediatottumuksiaan. Pääosin opiskelijoiden kirjoittamista artikkeleista käy ilmi, että tuolloin monet yllättyivät addiktiivisista suhteistaan mediaan tai teknologiaan. Verkkoympäristöt ja sosiaaliset verkostot toimivat viihtymisen, ajanvietteen ja opiskelun tiloina. Media-, laite- tai someriippuvuus ei tuottanut erityisiä ongelmia.

Tämän tutkielman aineistossa mediasuhteiden pohdinta herättää paljon tunteita erityisesti pakonomaisen mediaan *kytkeytymisen* vuoksi. Tunteet liittyvät lisäksi *kuulumiseen*, kun koetaan mielihyvää esilläolosta, yhteisöllisyydestä ja sosiaalisuudesta. Median avulla voi myös *voimaantua*, kun elää ajassa, saa uusia näkökulmia asioihin ja voi viihtyä audiovisuaalisissa ympäristöissä. Kriittisyys puolestaan auttaa suuntaamaan mediavalintoja päämäärätietoisesti ja mahdollistaa harjaantumisen mediaesitysten monipuoliseen tulkintaan.

Tutkielman alussa tarkastelen mediataidon käsitettä sekä vuorovaikutusta kuulumisen ja osallisuuden näkökulmista. Seuraavaksi avaan merkityskäsitettä sekä identiteetin ja minuuden rakentumista. Tutkielman toteutus -luvussa esittelen modaalianalyysin, liitän hermeneuttisen tulkinnan tutkielmani kehukseen ja pohdin tutkielman eettisiä näkökohtia. Tutkimuskysymykset viitoittavat tietä tuloslukuun ja yhteenvetoon, joissa keskityn merkityksellisiin mediavalintoihin, niiden modaalisuuksiin ja diskursseihin. Loppuluvussa kokoan yhteen koko tutkielman antia ja pohdin jatkotutkimusideoita.

II MEDIATAITO JA KOHTAAMISEN VOIMA³

Mediataidolla medialukutaitoa

Mediataito-käsitteellä (*media proficiency*)⁴ tarkoitan tutkielmassani laajaa median käyttötaitoa, joka on eri medioiden ja tekniikoiden hallintataitoa. Osa-alueina kokonaisuuteen liittyvät myös eettinen ja esteettinen ulottuvuus, samoin kuin visuaalisen viestinnän merkityksen ymmärtäminen osana audiovisuaalista kulttuuria. (Tella 2001, 30; Tella ym. 2001, 33–34, 251–254; Vahtivuori-Hänninen ym. 2004, 23.) Verkkoympäristöissä tarvitaan hyper- ja kybertekstuaalisia ajattelun, lukemisen sekä erilaisten sisältöjen vastaanottamisen ja tuottamisen taitoja. Lukutaito-käsitteen määrittelyssä liikutaan usein visuaalisesta lukutaidosta ja medialukutaidosta funktionaaliseen, kulttuuriseen ja digitaaliseen lukutaitoon. Lukutaito on myös metaforisoitunut. Sillä voidaan yleisenä käsitteenä kuvata monien taitojen hallintaa: puhutaan pelinlukutaidosta, ihmistä voi lukea kuin avointa kirjaa tai voidaan laulun sanoin viitata luettuun kirjaan: ”miten käy minun, kun tunnet minut kannesta kanteen”. (Burn & Durran 2007; Seppänen 2002.)

Mediataito-käsite sisältää yläkäsitteenä luku-, kirjoitus- ja kielitaidot, joiden avulla voidaan arvioida mediaesitysten alkuperää ja niiden taustoja. Käsitteessä ei määritellä erikseen kriittistä, visuaalista, teknologista tai muita lukutaitoja. Mediataitoon sisältyviin kielellisiin, kulttuurisiin ja viestintätaitoihin liittyy taito

---

³ Luvut Mediataito ja kohtaamisen voima sekä Merkitystodellisuus ja oleminen sisältävät otteita julkaisuistani Vaattovaara (2009): *Medialla vuorovaikutustekoihin* ja Laukkanen & Vaattovaara (2009): *Kuulumisen tiloja verkossa*.

⁴ Olen aikaisemmin julkaisuissani soveltanut Seppo Tellan ym. (2001, 251–262) esittämää mediataidon määrittelyä. Kulttuuriset ja viestinnälliset, sosiaaliset, tiedolliset, eettiset, esteettiset ja muut, esimerkiksi tietotekniset ja hallinnolliset taidot ovat mediataidon ulottuvuuksia. Kyseessä on laaja koko ajan kehittyvä kulttuurinen taito, jonka avulla voidaan esimerkiksi opiskelussa hyödyntää toiminta- ja oppimisympäristön mahdollisuuksia oman opiskelijayhteisön hyväksi. (Tella ym. 2001; Vaattovaara 2004, Vaattovaara 2005; Varis 1995.)

ymmärtää medioiden ominaispiirteitä ja niiden vaikutusta vuorovaikutukseen niin tuottajan kuin vastaanottajan näkökulmasta. (Tella 2001, 30; Tella ym. 2001, 33–34, 251–254; Vahtivuori-Hänninen ym. 2004, 23.)

Medialukutaidolla tarkoitetaan eri viestimien luku- ja kirjoitustaitoa sekä monimediaista tulkinnan taitoa (Kotilainen 1999; Suoninen 2004, 25). Käsitteen vaihtoehtona Sirkku Kotilainen (2001) esittää mediakompetenssin, medialukuhallun, mediaviestinnällisyyden ja mediatajun käsitteet. Annikka Suoninen (2004, 26–27) puolestaan käyttää tutkimuksessaan mediakielitaidon käsitettä, joka ohjaa toimijan mediankäyttö- ja tulkintatapoja. Erona medialukutaidon käsitteeseen tässä määrittelyssä on se, että kielitaitoa voi olla ilman luku- ja kirjoitustaitoa. Mediakielitaidossa kiinnitetään huomiota henkilön tapaan käyttää tai tulkita mediaa, jolloin mediakielitaito on enemmän mediasosiologinen kuin mediakasvatuksellinen käsite. (Suoninen 2004, 25–31.) Tutkielmassani painottuu mediasuhteiden tarkastelu eli mediasosiologinen näkökulma laajemmassa merkityksessä, koska tarkoituksena on kohdistaa katse modaalianalyysin avulla erityisesti niihin diskursseihin, joihin opiskelijoiden mediavalinnat kiinnittyvät. Modaalisuus kuvaa toiminnan vahvuutta ja tapoja, joiden avulla henkilö arvottaa omaa kerrontaa. Tutkin, täytyykö opiskelijan käyttää mediaa, haluaako hän käyttää mediaa vai painottuvatko päällimmäisenä tunteet, jotka ohjaavat mediankäyttöä. Modaalisuuden avulla voidaan tarkastella sitä, millä ehdoilla tai rajoitteilla tapahtumat, tässä tapauksessa mediavalinnat tapahtuvat. (Ks. Sulkunen & Veijola 1997, 131, 142; Törrönen 1997, 74–75; Veijola 2004, 108; Jyrkämä 2008, 195.)

Reijo Kupiainen ja Sara Sintonen (2009) tarkastelevat luku- ja kirjoitustaidon kysymyksiä, mediakasvatuksen tuloksena nähtävää medialukutaitoa ja muun muassa sosiaalisen median mahdollisuuksia arjen käytännöissä. Teknologioiden käyttö on olennainen osa sosiaalista ja inhimillistä toimintaa jo sen vuoksi, että palvelut ovat muuttuneet digitaalisiksi ja siirtyneet verkkoon. Mediateknologia ja mediavalinnat avaavat mahdollisuuksia viihtymiseen ja yhteisöllisen, kuulumisen tunteen vahvistamiseen. Yhteydenpito ja jatkuva päivittäminen kutsuvat,

mutta myös sitovat ihmiset välitteisiin kohtaamisiin. (Vaattovaara 2009.) Medialukutaito rakentaakin sosiokulttuurista näkemisen tapaa (ks. Kupiainen 2005, 9–10), jossa mediavalinnat heijastavat käyttäjien tunteita, arvomaailmaa ja tavoitteita. Tässä tutkielmassa tunteet, haluamiset ja täytymiset liittyvät modaliteettien avulla tapahtuvaan analyttiseen tarkasteluun.

Medialukutaidon lähikäsite monilukutaito viittaa siihen, että lukutaito on laajentunut tekstien lisäksi modaliteetteihin ja niiden tuottamiseen sekä erilaisissa toimintaympäristöissä välitteisesti tuotettuun puheeseen, piirroksiin, musiikkiin, symboleihin tai merkkeihin. Käsite sisältää toiminnallisen ulottuvuuden ja tulee esiin tilanteisena monimediaisuutena, kun osallistutaan yhteisöihin ja niiden toimintaan. ”Moni” viittaa myös kulttuurien moninaisuuteen ja monikulttuurisuuteen sekä niiden taustalla oleviin erilaisiin toimintatapoihin. (Sintonen & Kumpulainen 2017⁵.)

Kriittinen medialukutaito auttaa parhaimmillaan erottamaan tärkeän ja vähemmän tärkeän tiedon toisistaan, löytämään oleellisen tietotulvasta sekä muodostamaan omat näkemykset esillä olevista asioista. Kriittisyys tuo mediataidon käsitteeseen yhteiskunnallisen näkökulman, kun tarkastellaan arvoja, sääntöjä ja mediaesitysten taustalla olevia diskursseja. Kyseessä ei ole siis pelkästään medialukutaitoon liittyvä osa-alue, vaan esimerkiksi yliopisto-opiskeluun liittyvä jatkuvasti kehittyvä taito. Nykyisin median kriittinen arviointi vaatii aikaa ja pysähtymistä mediaesitysten äärelle. Uutisoinnissa puhutaan real-news’eista ja fake-news’eista, joihin joutuu etsimään kannanottoja useista lähteistä. Kun katsotaan ja luetaan kriittisesti mediaesityksiä, voidaan samalla harjoittaa ja kehittää henkilökohtaisia taitoja analysoida sekä tulkita median tuottamia merkityksiä, stereotypioita, arvoja sekä poliittista ja taloudellista valtaa (Kellner & Share 2005).

---

⁵ Ks. Lukutaito-käsitteen määrittelystä lisää esimerkiksi Palsa, Lauri (2016): Käsitteellisestä hajainaisuudesta medialukutaitojen moninaisuuteen.

Vuoroin vaikuttaminen

Mediaatio eli välitteisyys tarkoittaa aktiivista riippuvuussuhdetta käyttäjien, viestinnän ja teknologian välillä. Audiovisuaalisen mediakulttuurin tutkimuksessa mediaatio liittyy toimintakulttuuristen muutosten ja merkitysten tutkimiseen, sillä mediankäyttö, vastaanottaminen sekä sisältöjen tuottaminen ovat osa nykyistä elämäntapaa. Median tarkoitus on tuottaa elämyksiä ja saada aikaan myös tunnetiloja, affekteja⁶, jotka saavat toimijan yhä uudelleen palaamaan sosiaalisen median yhteisöihin ja muihin verkon tiloihin. Feministisessä ja kulttuurintutkimuksessa affektien tutkimus on tuonut keskiöön mukaan näkökulman, jonka mukaisesti halutaan tarkastella kulttuurisia toimintatapoja tunteiden ja aistimusten tasolla (Hynnä & Lehto 2018, 4).

Kun tutkitaan mediasuhteita, on olennaista tarkastella toimijan asemaa interaktiivisissa yhteisöissä. Monimuotoisia mediaympäristöjä, joiden toiminta perustuu vuorovaikutukseen, kutsutaan sosiaalseksi mediaksi. Kun ihmiset toimivat yhdessä, ei vuorovaikutus ole kuitenkaan välttämättä aina sosiaalista (Matikainen 2008; ks. myös Lietsala & Sirkkunen 2008). Vuorovaikutuksen laatua ja sosiaalisuutta voidaan avata tutkimalla sitä, millä tavoin ihmiset vaikuttavat toisiinsa eli millainen merkitys varsinaisilla vuorovaikutusteeoilla on (Matikainen 2008, 25). Kun tutkitaan vuorovaikutusta, on kyse vaikuttamisesta tekona, osallisuudesta ja yhdessä tekemisestä eli enemmän dialogista kuin monologisesta suorittamisesta (Vaattovaara 2005a). Yhteisiin asioihin vaikuttamisen voima voi nykyään syntyä sosiaalisissa verkostoissa esimerkiksi poliittisen mobilisoinnin avulla. Yhteisöllisyyttä on mahdollista kokea silloin, kun ihmiset kokoontuvat osoittamaan mieltään jonkin asian puolesta tai vastaan⁷. (Seppänen & Väliiveronen 2012, 88, 190.)

---

⁶ Ks. affekteista, tunteista ja emootioista sekä niiden tutkimuksesta lisää esimerkiksi Anu Koivusen (2008) artikkelista Affektin paluu? Tunneongelma suomalaisessa mediatutkimuksessa.

⁷ Esimerkkinä ilmastomielenosoitukset vuoden 2019 aikana.

Verkossa tuotetaan sisältöjä monin tavoin, joten toiminnan tilat ovat erilaisia. Oppimisympäristöjen tausta-ajattelussa ja suunnittelussa otetaan huomioon oppimistavoitteet ja pedagoginen toiminta, kun taas kaupallisilla foorumeilla kiinnitetään huomio käyttöasteeseen ja tuottavuuteen (Laukkanen & Vaattovaara 2009, 196–197). On tyypillistä, että tuottavuus perustuu mainontaan ja käyttäjien tallentamat tiedot ovat mukana markkinoinnissa (Matikainen 2008, 27). Mediataidon käsitteen näkökulmasta on tärkeää tutkia verkon toimijoiden valintojen taustalla olevia merkityksiä ja tilan antamista sisällön tai kokemuksen perustella syntyvissä kohtaamisissa. Tilan antaminen, ottaminen tai sen saaminen ovat olennaisia tarkastelun kohteita dialogin syntymisessä. Parhaimmillaan kohtaamiset ovat onnistuneita vuorovaikutustekoja, jotka auttavat toisten kokemuksista oppimisessa ja yhteisöllisyyden rakentumisessa. (Vaattovaara 2003; 2004.) Olennainen osa mediaymmärrystä on se, ettei sosiaalisessa mediassa välttämättä sitouduta sivistyneeseen kielenkäyttöön tai totuttuihin normeihin. Julkisella foorumilla keskusteluihin osallistuja voi etukäteen jo odottaa pilailua, ilkeilyä ja provosoivaa sanailua. (Laukkanen 2007.) Monenlaiset tunnereaktiot ihastumisesta vihaan ja tylsistymisestä ärtymiseen liittyvät kohtaamisiin mediassa (Hynnä & Lehto 2018). Tutkimalla mediasuhdetta voidaan tarkastella näitä sosiaalisia tiloja, erilaisten reviirien muotoutumista ja yhteisöllisen avun tai kanssakäymisen verkostoja. Osallistumalla mediaan rakennetaan myös uudenlaisia kulttuurisia käytäntöjä. Heiskala (2000, 197) toteaa, että kuitenkin ne yhteiskunnalliset ja kulttuuriset käytännöt, joita toistetaan jatkuvasti ajasta toiseen, säilyttävät ominaislaadunsa jatkuvasta muutospuheesta huolimatta.

Filosofi Hannah Arendt (1958/2007, 178–186) painottaa ajattelussaan ihmisten ominaislaatua, joka tulee esiin vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Yksinään ei voi rakentaa minuuttiaan, vaan siihen tarvitaan vuorovaikutussuhteita. Toiminta on intersubjektiivinen prosessi, jossa ihminen muovautuu omanlaisekseen (emt.; Honkasalo 2008, 81.) Tarkoitin tällä tilannetta, jossa osallistutaan toisten elämään

jakamalla kokemuksia sosiaalisten verkostojen ja sosiaalisen median tiloissa. Kokemukset ovat subjektiivisia eli sellaisina tavoittamattomia, mutta koska ne ovat kaikille havaittavia ja mahdollisia, ne saavat mediankäyttäjissä aikaan sekä vierauden että tuttuuden tunteita. (Ks. Taipale 2012, 233.) Arendt puhuu julkisesta tilasta näyttämönä, jossa tila sekä yhdistää että erottaa, mutta parhaimmillaan se sallii erilaisuuden ja yksilöllisyyden. Sosiaalinen todellisuus näyttäytyy yhteisenä käsityksenä maailmasta. Koti ja yksityiset tilat ovat tässä ajattelussa paikkoja, joista toiset eivät tiedä (Arendt 2007, 56–57.) Nykyisin – päinvastoin kuin mainitussa Arendtin ajattelussa – juuri yksityisten tilojen avaaminen on ominaista sosiaalisen todellisuuden rakentumisessa: yksityisestä on tullut julkista, kun verkossa toiset, myös lähes tuntemattomat ihmiset päästetään kotiin ja lähelle itseä, jaetaan elämäntapahtumia, julkaistaan kuvia, videoita ja muuta materiaalia ikään kuin todisteeksi olemassaolosta ja elämisestä.

Tässä yhteydessä voidaan puhua myös 1990-luvun puolivälissä Suomeen tulleesta digitaalisen kulttuurin ilmiöstä elämäjulkaiseminen, jonka avulla rakennetaan minäkuvaa suhteessa toisiin. Käsite tarkoittaa säännöllistä, arkeen kuuluvaa julkaisemista ja ajatusten tai muiden päivitysten esittämistä. Elämäjulkaisemisen voi tunnistaa yhteisöpalvelu Facebookissa, yksityishenkilöiden blogeissa, keskustelupalstoilla ja muissa sosiaalisissa vuorovaikutukseen perustuvissa verkostoissa. (Östman 2015, 15–17.)

Kuuluminen ja osallisuus

Kun aikaisemmin kasvoimme paikalliseen kieleen, perinteisiin ja toimintakulttuureihin, ovat media- ja teknokulttuurin nuoret aikuiset olleet nykyisin pienestä pitäen kytköksissä globaaleihin mediakulttuurin kuviin, representaatioihin ja kulttuureihin. Arjen valintojen tekeminen tapahtuu yhä enemmän vuorovaikutuksessa median kanssa joko päämäärähakuisena osallistumisena tai digiajan mukaisena pakottavana tarpeena. Konstruktionistisen lähestymistavan mukaan yhteiskunnan ja yksilön suhde ymmärretään dialektisena, jolloin yksilö on yhtä lailla sosiaalisen maailman tuote kuin sen tuottajakin (Berger & Luckmann 1995; Grossberg 1994,11; Grossberg 1995). Esillä oleminen, näyttäytyminen ja sosiaaliset hierarkiat osoittavat paikkoja verkkoympäristön erilaisissa tiloissa, joissa voidaan rakentaa tai muokata omia minuuksia sekä tuottaa sisältöjä julkiseen käyttöön (Laukkanen & Vaattovaara 2009).

Yhteisöihin kuuluminen määrittää vahvasti omaa paikkaa ja sosiokonstruktiivista, kielen avulla rakentuvaa todellisuutta. Paikkaan kiinnittyminen tai irrallaan oleminen ovat olennaisia tarkastelun kohteita, kun tutkitaan vuorovaikutussuhteita niin verkossa kuin kasvokkain. Yhteisö voidaan ajatella tilaan tai alueeseen kiinnittyvänä tietoisuuden ja toiminnan yhdistelmänä, joka vuorovaikutuksen avulla vahvistaa yksilön kuulumista siihen (Lehtonen 1990, 20). Yhteisö tarkoittaa ihmisille kuitenkin eri asioita. Käsite on positiivinen ja tuo mieleen tunnepitoisia mielikuvia vuorovaikutuksesta ja yhdessäolosta, joten sitä on helppo käyttää (Saastamoinen 2009, 35–36). Internetin laajentumisen ja kehittymisen myötä yhteisökäsite on muovautunut entisestään, kun toiminta sosiaalisissa verkostoissa ja mediassa on arkipäiväistynyt.

Sosiaalinen maailma rakentuu niistä ihmisistä, joiden kanssa ollaan tekemisissä ympärillä olevissa tiloissa ja paikoissa. Muuttuvassa yhteiskunnassa yhteis-

ymmärryksen saavuttaminen on tärkeää, sillä se vahvistaa turvallisuudentunnetta (Bauman 1997; Heikkilä, Ahva, Siljamäki & Valtonen 2012, 66). Kuuluminen yhteen toisten kanssa tuo kiintopisteitä elämään, vaikka yhteisöt toisinaan voivatkin olla keinotekoisia tai kevyitä (ks. Poikela & Ylitapio-Mäntylä 2008). Yhteisöjen keveys tarkoittaa esimerkiksi kulttuuristen tapojen ja normien mukaisen toiminnan hyväksymistä, ikään kuin ryhmäpolarisaatioon tuudittautumista, kunnes vuorovaikutuksessa tai käyttäytymisessä tulee eteen oman mukavuusalueen ulkopuolella olevia tilanteita. Yhteisö voi kääntää selkensä, kieltäytyä puhumasta vaikeista asioista, joista voi muotoutua tabuja. Tabujen tarkoitus on tuoda järjestystä niin yhteiskunnalliseen kuin yhteisöjen elämään. Ne liittyvät ihmisten toimintaan, puheeseen ja esimerkiksi mediassa esillä oleviin asioihin. Vuorovaikutus voi vaikeutua, jos valintoja kuitenkin paheksutaan, koska ne eivät vastaa vallitsevia kulttuurisia normeja. (Helne 2009, 18–20.) Sosiaaliset verkostot voivat toimia kipeiden asioiden keskustelufoorumeina, tukiverkostoina ja auttaa voimaantumisessa. Ne voivat antaa tilan ja paikan niille äänille, jotka eivät tulisi muutoin kuulluksi.

Media tarjoaa tapoja ja mahdollisuuksia kytkeytyä niiden asioiden maailmaan, jotka ovat yhteisiä ja tarvitsevat tuekseen yhteisiä päätöksiä (Heikkilä ym. 2012, 230). Käsite julkinen kytkentä, *public connection*, (Couldry, Livingstone & Markham 2006) liittyy läheisesti medialukutaitoon, kun pohditaan ja punnitaan esimerkiksi luottamusta yhteiskunnallisiin ja institutionaalisiin rakenteisiin. Sosiaalisissa verkostoissa näkemykset julkisesti merkittävistä, yhteisistä asioista ovat vaikeasti jäljitettäviä, koska ne perustuvat yksilöllisiin kokemuksiin. Lisäksi kytkentä voi tapahtua monien viestimien samanaikaisen käytön seurauksena, multitaskaamisena. (Heikkilä ym. 2012, 230; Moisala 2017.)

Ihmiset muokkaavat käsityksiä itsestään uudelleen muotoutuvien kertomusten ja tarinoiden avulla, joiden todellisuudet konstruoituvat sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Kuuluminen liittyy mediavalintoja tarkasteltaessa myös kuulemiseen: kuullaanko minua, tykätäänkö, olenko tarpeeksi esillä tai läsnä, jäänkö

paitsi jostain tärkeästä tiedosta tai toiminnasta? Erilaisiin yhteisöihin kuuluminen on sidoksissa usein toimijaan, tilanteeseen ja saatuun tilaan (Laukkanen & Vaattovaara 2009, 197). Yleisessä keskustelussa läsnäolo sosiaalisessa mediassa tarkoittaa usein poissaoloa ”jostakin”. On kiinnostavaa tarkastella myös sitä, millä tavoin läsnä- ja poissaolon suhde kuvastuu yliopisto-opiskelijoiden mediapäiväkirjojen kerronnassa.

Kuulumisen lisäksi koulutuksessa ja työelämässä puhutaan usein osallisuudesta, jota voidaan tarkastella osana sosiaalista vuorovaikutusta. Osallisuus voi kiinnittyä rakenteisiin ja hallintaan, jolloin voidaan puhua joko sallivasta tai pakkovasta osallisuudesta. Salliva osallisuus toteutuu parhaiten, kun yksilöllä on useita vaihtoehtoja, joista voi valita itselleen sopivan. Esimerkiksi työttömyys ei ole välttämättä aina kurjistumistarina, vaan elämälle voi löytyä uusia merkityksiä, kun on ollut aikaa pysähtyä sekä pohtia mihin ja miten asioihin voisi tulevaisuudessa vaikuttaa tai millaiseen koulutukseen voisi hakeutua (Vaattovaara 2015, 167). Salliva osallisuus siis vahvistaa toimijuutta⁸; ihmisen perusoikeuksiin kuuluu oikeus päättää omista asioistaan. (Ylitapio-Mäntylä, Vaattovaara, Jauhiainen & Lahelma 2017.)

Osallisuus on yleensä positiivinen käsite samoin kuin edellä mainittu yhteisö. Kulttuurisena, uusliberalistisena⁹ yksilöä korostavana oletuksena on se, että ihminen voi aina vaikuttaa omaan päätöksentekoon ja tehdä vapaasti omia valin-

---

⁸ Toimijuus on ollut tutkimuksessa mielenkiinnon kohteena 1990-luvulta lähtien erityisesti kulttuurintutkimuksessa ja yhteiskuntatieteissä. Instituutioiden ja myös median valta määrittää toimijuuden muotoutumista muun muassa alueen, luokan, etnisen alkuperän, iän ja seksuaalisuuden mukaan. Peruskysymys toimijuuden muotoutumisessa on se, onko toimijalla eteen tulevissa tilanteissa vaihtoehtoja tai useita mahdollisuuksia, joista on itsellä valtaa valita. (Giddens 1984; Bourdieu 1987; Gordon 2005; Lempiäinen 2007; Ojala ym. 2009; Eteläpelto ym. 2011; ks. myös Vaattovaara 2015, 76–77.)

⁹ Uusliberalismissa korostetaan yksilöiden asemaa, sillä näkemyksen mukaan ”yhteiskuntaa ei ole, on pelkästään yksilöitä”, There is No Alternative (Berlinski 2008; Helne 2009, 19–20). Näkökulmassa painottuu ajatus vastuullisesta ihmisestä, joka tekee valintoja elämässään päämäärätietoisesti ja toimii rationaalisesti, jotta pääsee ennalta sisäistettyihin tavoitteisiin. (Ks. Miller & Rose 1989; Walkerdine 2003; Dean 2007; Helne 2009; ks. myös Vaattovaara 2015, 48.)

toja. Voidaan kysyä, kuinka omia ”omat” valinnat kuitenkin ovat, jos niitä toteuttamalla toistetaan ja uusinnetaan käytäntöjä ajasta toiseen. Pakottava tai salliva osallisuus mediavalinnoissa on tutkielmani keskiössä siitä diskursiivisesta näkökulmasta, millä tavoin yliopisto-opiskelijat kuvailevat mediankäyttötapaan ja suhdettaan mediaan. Onko siis salliva osallisuus haluamista, motivoitunutta ja päämäärähakuista toimintaa? Entä onko pakottava osallisuus puolestaan rajoittunutta, välttämätöntä eli täytymiseen perustuvaa osallisuutta?

Pakotettu osallisuus voi näyttäytyä yksilön omana valintana, koska toiminnan taustalla voi olla ajatus: näin kuuluukin tehdä. Mediavalintojen, kuten elämäntapa- ja valintojen yleensäkin, voidaan ajatella tapahtuvan kollektiivisessä ohjauksessa. Markkina- ja yhteiskuntakelpoisuus edellyttää hyväksytyä osallisuutta, oikeaan kategoriaan asettumista myös esimerkiksi sukupuolen, seksuaalisuuden, etnisyyden tai muiden erontekojen mukaan. (Ylitapio-Mäntylä ym. 2017.) Yhteisöpalveluissa luodaan käyttäjäprofiileita, jotka liittävät käyttäjät toisiinsa niin palveluiden sisällä kuin ulkopuolella (Uski 2016, 378–379). Liittyminen on myös hyvin konkreettista, sillä se tapahtuu välitteisesti erilaisten laitteiden ja verkkoyhteyksien avulla. Medioissa näyttäytyminen ja näkyminen avaavat polkuja sosiaaliseen vuorovaikutukseen, arkiseen yhteydenpitoon ja tietojen etsimiseen. Opiskelija pohtii mediapäiväkirjassaan kysymyksiä mediavalintojen taustalla:

Onko sosiaalisissa medioissa seikkailu osallistumista toisen elämään, toiseen? Olenko osa 'muita' painamalla sydämen instagramissa? Lukeeko käyttäjä 'minua' tuon tykkäyksen perusteella? Liittyykö hän minuun läheisemmin sen kautta? (O23)

III MERKITYSTODELLISUUS JA OLEMINEN

Merkityksen rakentuminen

Mediavalintoja ja mediankäyttötapoja voidaan tutkia tiedonhakuun liittyvän merkitysten etsinnän tai arkipäiväisen merkityksissä ajelehtimisen kautta. Merkityksistä ja merkeistä rakentuvaa medioitunutta eli välitteistä viestintää voidaan kuvata merkitystodellisuus-käsitteellä, johon voidaan liittää erilaisten sosiaalisten ja kulttuuristen toimintatapojen sommitelmia. 1990-luvulla digitaalisen todellisuuden kuvauksissa ihmisen ja tietokoneen vuorovaikutuksessa muodostuvia käytäntöjä alettiin kutsua muuttuviksi merkityksenannon ja kommunikation tavoiksi (Järvinen 1999). 1990-luvun lopulla digitaalisen mediakulttuurin tutkimuksessa puhuttiin siitä, kuinka navigoidessa merkityksiä annetaan kohteille, sanoille, kuville, merkeille ja ikoneille, jotka sijaitsevat kulkureittien välissä. Nämä pysähdykset ovat suhteessa niitä edeltäviin ja tuleviin dokumentteihin tai tiloihin. Ennustettiin myös, että taiteen, tekstuaalisuuden ja kulttuurien teoreettisiin lähtökohtiin rakentuu uusia toimintatapoja ja muuttuvia sisältöjä. (Huhtamo 1995, 98; Järvinen 1999, 105–107.)

Yhteisöissä ja instituutioissa, samoin kuin yksilötasolla, puhutaan nykyisin merkitysten katoamisesta tai kadottamisesta. Merkitysten muuttuminen saattaa johtaa irtiottoon totutuista sosiaalisista todellisuuksista. Tunteisiin vetoavien esitysten avulla median tarkoituksena on avata toimijalle erilaisia vaihtoehtoja, joiden avulla hän voisi kiinnittää itsensä uudenlaiseen merkitystodellisuuteen. Median tuottamisessa on mahdollista luoda oman näköisiä tiloja, rakentaa spatiaalisia verkostoja ja kutsua niihin muita. Merkitykset rakentuvat intersubjektiiivisesti havaintojen ja kohtaamisten avulla kiinnittymällä siihen kulttuuriympäris-

töön, jossa ihminen kasvaa ja elää (Pietikäinen & Mäntynen 2009). Tutkielmasani merkitysrakenteiden tarkastelu liittyy diskursseihin, jotka ohjaavat toimijan mediavalintoja audiovisuaalisessa verkkoympäristössä. Ajattelen, että 'siellä missä on valinta, niin siellä on myös merkitys'. Valinnoissa kulkee mukana aikaisempien käyttökontekstien ja -tapojen taakka, joka uusiutuu tai rakentuu uudelleen kielen avulla (emt. 16-17). Tässä ajattelussa painottuu sosiokulttuurinen konteksti, jonka mukaan merkitykset rakentuvat sosiaalisten ja kulttuuristen käytäntöjen vuorovaikutuksessa. Nykyisin sosiaalisessa mediassa jaetaan subjektiivisia kokemuksia, tunteita sekä merkityksellisiä tapahtumia läheisten ja moinen sellaisten ihmisten kanssa, joita ei tulla koskaan kasvokkain kohtaamaan.

Mediatutkimukseen on tullut uusia ulottuvuuksia, jotka poikkeavat olennaisesti tutuista merkitystodellisuuksista, josta esimerkkinä on 2000-luvun taitteen ajatus tietoverkkojen ja kodinkoneiden integroitumisesta kotiin (ks. Järvinen 1999, 170–172; Herkman 2002). Digitalisaation kehittyessä nykyisin puhutaan koneiden internetistä (IoT), jolla tarkoitetaan laitteiden ja koneiden keskinäistä keskustelumahdollisuutta verkon välityksellä. Arkipäivän käyttötottumusten muuttuminen luo uudenlaisia tilanteita pohtia teknologian todellista käyttötarvetta yhteiskunnallisesta näkökulmasta sosiaalisen ja kulttuurisen paineen alla (Talsi & Tuuva-Hongisto 2009, 71–72). Kun tarkastellaan median käyttötottumuksia, on tarkoituksenmukaista pohtia erilaisten tarpeiden mukaisia mediavalintoja ja niiden merkityksiä. Ihmisten välisissä suhteissa kulttuurinen ja sosiaalinen paine olla näkyvissä ja tavoitettavissa on opiskelijoiden mukaan koukuttavaa ja vie helposti päivistä – joskus jopa öistä – useita tunteja. Toisaalta sosiaalinen paine voimaannuttaa ja auttaa yhteisöllisyyden tunteen muodostumisessa, kun esimerkiksi opiskellaan verkossa ja halutaan toimia ryhmässä sekä omaksi ja että muiden hyödyksi. (Vaattovaara 2004, 59; Mäyrä 2013, 160.)

Kun opiskelijat kertovat mediankäytöstään, on olennaista kiinnittää huomio mediavalintojen kontekstuaalisuuteen ja kysyä, millaisiin diskursseihin valinnat

liittyvät. Mediavalinnat näen heijastuksina, joissa kuvastuvat yhteisöjen toiminta, vuorovaikutusteot ja -suhteet (ks. Vaattovaara 2009) sekä osallisuuden riskiä muun muassa vapaiden valintojen illuusiona (Ylitapio-Mäntylä & Vaattovaara & Jauhiainen & Lahelma 2017).

Merkitys ja tapahtuma kietoutuvat yhteen diskurssin avulla, joka on kielen tapahtuma (Ricoeur 2000, 34). Diskurssilla viitataan myös sanojen ja sosiaalisten todellisuuksien yhteyteen, joka saa ajan kuluessa uusia muotoja (Alasuutari 2011, 188). Ajattelen Alasuutarin (emt.) tavoin, että puhe ja kieli tuovat esiin merkityksiä sekä konstruoivat asioita ja subjekteja. Puhe kietoutuu yhteiskunnan, kulttuurin ja vuorovaikutuksen tapoihin, joilla maailmaa merkityksellistetään. Tarkoitankin diskursseilla foucault'laisittain niitä erilaisiin konteksteihin liittyviä, hallitsevia ajattelu-, puhe- ja ilmaisutapoja, jotka edesauttavat ihmisiä toimimaan ja suhtautumaan asioihin tietyllä tavalla. Diskursseilla on arvo ja asema yhteiskunnassa: toiset ovat tärkeämpiä kuin toiset ja niiden avulla voidaan ohjata valtasuhteita tai pyrkiä sosiaalistamaan yksilöitä normaaleiksi ajateltuihin rakenteisiin tai tiloihin. (Foucault 1980; ks. Vaattovaara 2015.)

Tutkielmassani olen kiinnostunut siitä, millä modaalisilla ehdoilla merkityksellistäminen tapahtuu ja millaisia seurauksia yliopisto-opiskelijat toiminnassaan näkevät. Diskurssien voima rakentuu yhteiskunnallisista ja sosiaalisista käytännöistä. Puhe tai kieli paljastaa merkityksiä, mutta lisäksi konstruoi ja tuottaa asiantiloja sekä subjekteja. (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 13, 25, 51; Alasuutari 2011.)

Muokatut identiteetit ja minuudet

Tutkielmassani on tarkoitus tarkastella yliopisto-opiskelijoiden diskursiivisen mediasuhteen rakentumisessa sitä, millaisia tekijöitä he kuvaavat merkityksellisten mediavalintojen taustalla. Merkityksellisyys kiinnittää tutkimuksen näkökulmasta käyttäjät toisiinsa ja muokkaa sosiokulttuurista katsomisen ja kokemisen tapaa. Minän esittäminen sosiaalisessa mediassa ja muilla, kuten perinteisillä kasvokkaisilla foorumeilla eroavat toisistaan (Uski 2015, 378). Hän toteaa, että identiteetit muovautuvat myös yhteisöpalveluiden ulkopuolella eli laajentuvat koskemaan muita vuorovaikutuskonteksteja. Toiminta sosiaalisessa mediassa ja erilaisissa sosiaalisissa verkostoissa voi siten muokata arjen valintoja. Mediankäyttäjän yleisön eli kavereiden ja muiden kontaktien tykkäykset voivat saada aikaan muutoksen esimerkiksi valokuvaamisessa, paikkojen ja tilojen valinnassa ja kanssakäymisessä sosiaalisen median sekä sosiaalisten verkostojen ulkopuolella. (emt. 2015, 379.) Voidaan puhua lisäksi aitouden katoamisesta: millä tavalla kuviin ja kertomuksiin sekä mediaesityksiin voi luottaa, kun minuutta tuotetaan ja muokataan yhä enemmän välittyneesti mediateknologioiden avulla (ks. myös Vaattovaara 2004).

Kytkeytyminen mediaan ei ole viatonta, sillä mediaesitykset muovaavat myös identiteettejä ja luovat mielikuvia tavoiteltavista todellisuuksista. Käsitukset itsestä ovat jatkuvan muutoksen alla sosiaalisen median pyörteissä (Uski 2015, 6). Sosiaalisissa verkostoissa näyttäytyminen voi myös luoda kilpailuasetelman, jonka perusteella ihmisiä määritellään vain yksilöllisten ominaisuuksien tai eniten mielenkiintoa herättävien tapahtumapäivitysten avulla (ks. Filander & Vanhalakka-Ruoho 2009, 19–20; Saastamoinen 2009, 34). Voidaan kysyä, millä tavalla julkisuus muuttaa käsitystä siitä, miten minää esitetään tai miten se koetaan osana sosiaalista ympäristöä (Uski 2015, 379). Näkyminen, nähdyksi tuleminen ja kuuluminen sekä kuulluksi tuleminen ovat ihmisen perustarpeita sosiaalisessa

vuorovaikutuksessa. Niin yksilöllisyys kuin minuuskin muotoutuvat erilaisissa diskursiivisissa tiloissa, joissa opitaan asioita sosiaalistumalla yhteiskuntaan ja erilaisiin kulttuureihin. (Veijola 1997, 131; Foucault 1998, 99–103; Veijola & Jokinen 2001, 233; Sintonen, Collin, Paloniemi & Auvinen 2011, 162; ks. Vaattovaara 2015, 87.)

Identiteettien määrittely tapahtuu nykyisin mediasuhteen rakentumisen tuotteen mediakulttuurissa, jossa myös sukupuoleen, seksuaalisuuteen, yhteiskuntaluokkaan, ikään, vammaisuuteen tai etniseen taustaan liittyviä identiteettimerkityksiä muokataan ja tuotetaan (Fairclough 1997; Herkman 2002). Mediassa on määritelty eri aikakausina naiseuden ja mieheyden kuvaa, samoin kuin on toistettu käsityksiä lihavuudesta tai hoikkuudesta: millaisia meidän pitäisi olla, miltä pitäisi näyttää. Kun sukupuolen ajatellaan rakentuvan toistojen avulla, nämä performanssit¹⁰ vaihtelevat alueen sekä kulttuurin mukaan ja muuttuvat merkitykseltään asiayhteydestä tai kontekstista riippuen. (Butler 1990; 1993; Jokinen 2004, 213; Halonen 2005, 16.) Mediakulttuurissa representaatioiden suuri tarjonta laajentaa identiteetin rakentamisen perustaa, kun yksilöt liikkuvat mediassa ja peilaavat omia lähtökohtiaan kiinnostaviin mediatodellisuuden ilmiöihin (Herkman 2002, 232–233) ja ottavat niistä osia identiteettiinsä muokkaamiseen (Östman 2015, 210, 215).

Kun tutkitaan mediankäyttöä ja lähes jatkuvaa yhteyttä internetissä liikkuviin mediaesityksiin, voidaan identiteetin muovautuminen nähdä prosessina. Sosiaalisten verkostojen tai median avulla etsitään tietoa siitä, keitä me olemme tai voisimme olla joko omissa tai toisten verkostoja käyttävien odotuksissa. (Jenkins 2008, 5). Identiteettiesitykset perustuvat sosiaalisen median päivityksiin ja voivat aiheuttaa hämmennystä, kun esimerkiksi Facebook-ystävät tai sukulaiset

---

¹⁰ Ihmisellä on monta performanssia tai roolia, monta sukupuolen näytöstä. Näkökulman mukaan ajatellaan, että roolien alla on muuttumaton ydin ja performatiivisuudessa sukupuoli määrittyy hetkissä, ajassa ja paikassa (Butler 1990). Ihmisten jaottelulle miehiin ja naisiin ei Butlerin ajatusten mukaan ole osoitettavissa olemuksellista perustaa anatomisista merkeistä huolimatta, vaan sukupuoli rakennetaan lukuisilla toistoilla.

kohtaavat toisensa eivätkä uutiset ole tavoittaneet kaikkia (Uski 2015, 380). Ihmistä, jotka eivät toimi sosiaalisessa mediassa, voi tuntua loukkaavalta ja ulkopuoliselta, kun suuri osa ajankohtaisista asioista tulee esille Facebookissa ja perusviestit läheisten elämäntilanteista jäävät saamatta.

Diskurssitutkimuksessa ollaan kiinnostuneita yhteisöllisen ja yhteiskunnallisen toiminnan voimasta (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 18). Sosiaalisen median käytön edellytyksenä on yleensä käyttäjäprofiilin luominen, jonka avulla toimijat kiinnittyvät toisiinsa (Ellison & Boyd 2013; Uski 2015). Yksilön kokemus ja toiminta sosiaalisessa mediassa on profiilityötä, joka syntyy siitä, kun pohditaan päivitysten jakamista: mitä voin jakaa, mitä en. Passiivinen käyttö on myös profiilityötä ja jos sen määrä on suuri, voi käyttäjä sanoutua kokonaan irti palvelusta. (Uski 2015, 380.)

Audiovisuaalisen median tutkimuksessa yksi tärkeä alue on visuaalinen lukutaito: kuvien, elokuvien, valokuvien ja videoiden sekä mainosten tutkiminen tarkoittaa niihin liittyvien merkitysten tulkintaa. Kuviin asettumisella ja itse otetuilla kuvilla voidaan rakentaa identiteettejä (Seppänen 2002, 16.) Kuvien merkitysten ymmärtäminen vaatii ponnisteluja, sillä ne ovat kulttuurisia esityksiä ja toimivat osana visuaalisia järjestyksiä. Audiovisuaaliset esitykset ovat sosiaalisia konstruktioita, joissa piilee arvoja, normeja, representaatioita ja erilaisia perspektiivejä (Lankshear & Knobel 2003, 16; Seppänen & Väliverronen 2012, 90–93). Esitysten taustalla on aina jokin näkökulmavalinta, joita analysoitaessa voidaan kysyä, vastaako representaatio todellisuutta (refleksiivinen käsitys), mitä tekijä haluaa kertoa (intentionaalinen käsitys), millaisen todellisuuden mediaesitys tuottaa ja millaisilla keinoilla (konstruktivistinen käsitys). Representaatio tarkoittaa merkitysten tuottamista mielessä olevien käsitteiden avulla. (Hall 1997, 17.) Diskurssiajatteluun liitettynä representaatiot ovat osa inhimillistä kulttuuria ja yhteisesti jaettuja, vaikka tulkinta tapahtuu subjektiivisesti eri tavoin esityksiä katsomalla tai havainnoimalla. Representaatio ja diskurssi viittaavat vuorovaikutukseen ja merkityksenantoon eli audiovisuaalisia mediaesityksiä tuottavaan

prosessiin ja tuloksiin (Seppänen & Väliaverronen 2012, 104). Representaatiot nähdään toiminnallisina: niitä käytetään ja kulutetaan, ne tuotetaan ja auttavat tulkitsemaan esityksiä, joiden merkitykset voidaan kiinnittää osaksi kulttuuria ja vuorovaikutusta (Hall 1997; Seppänen 2005).

Sukupuoleen liittyvien mediaesitysten tarkastelussa on olennaista kysyä, millä tavalla sukupuoli rakentuu diskursiivisesti. Mediassa ylläpidetään esimerkiksi käsityksiä sukupuolten välisistä eroista kategorioiden avulla, kun keskustellaan naisten ja miesten vastakkaisista ominaisuuksista ja keskinäisistä samankaltaisuuksista. Arjen käytännöissä ja yhteiskunnassa yleisesti rakentuu monenlaisia eroja, jotka liittyvät ja limittyvät toisiinsa. Erojen taustalta on mahdollista löytää tutkimuksen avulla yhteiskunnallisia, sosiaalisia ja kulttuurisia rakenteita, joita mediassa toistetaan ja siten myös uusinnetaan (ks. Rossi 2010). Tässä yhteydessä Teresa de Lauretis (1987, 5) puhuu sukupuoliteknologian käsitteestä. Anu Koivunen (2000) tarkastelee de Lauretisin tuotantoa ja toteaa, että hän määrittelee sukupuolen representaation käsitteen avulla: ”sukupuolen representoiminen ja ilmaiseminen on sen konstruointia, jatkuvaa rajojen piirtämistä, vakiinnuttamista ja kyseenalaistamista” (Koivunen 2000, 97).

IV TUTKIELMAN TOTEUTUS JA MENETELMÄT

Tutkimuskysymykset ja aineisto

Olen kiinnostunut siitä, millä tavoin mediankäyttö ohjaa yliopisto-opiskelijoiden arkea ja elämää: onko käyttö tietoista ja päämäärähakuista osallisena olemista, haluamista vai pakotettua osallisuutta? Lähtökohtana on oletus siitä, että opiskelijoiden mediavalinnat kiinnittyvät yleistyneisiin esillä- ja läsnäolon kulttuureihin. On kiinnostavaa selvittää lisäksi sitä, millä tavalla poissaolo tulee esiin läsnäolon ulottuvuutena opiskelijoiden mediasuhteiden kuvauksissa. Oletuksena on, että välitteinen läsnäolo ”jossakin” voi aiheuttaa poissaolon ”jostakin” muusta sosiaalisesta todellisuudesta, fyysisestä läsnäolosta tai vuorovaikutustilanteessa mukana olosta.

Pääkysymystä tarkennan kysymyksillä, millaisista tekijöistä median merkityksellisyys rakentuu ja millaisiin diskursseihin mediavalinnat kiinnittyvät? Aineistona on kevään 2017 Mediataito-opintojaksolle (4 op) osallistuneiden opiskelijoiden mediapäiväkirjat (N=57). Tutkimukseen osallistumispyynnön esitin luennoilla ja liitin sen myös opintojakson työtilaan. Verkkoympäristössä oli ohjeistus mediapäiväkirjan kirjoittamiselle seuraavasti: *tarkastele omaa mediasuhdettasi kirjaamalla ylös omaa mediankäyttöäsi ja mediakohtaamiasi kolmen päivän ajalta. Tarkoitus on lisäksi pohtia ja analysoida luentoja ja kurssikirjallisuutta sekä muuta valitsemaasi kirjallisuutta hyödyntämällä, millaista mediataitoa tarvitset omassa arjessasi ja millainen merkitys medialla on sinulle. Kysymyksiä voisivat olla: millaisia vaikutuksia medialla on jokapäiväiseen elämääsi, mitkä asiat ohjaavat omaa mediankäyttöäsi, millaisia merkityksiä annat median välittämille viesteille, joita vastaanotat ja missä määrin olet kriittinen mediankäyttäjä.* Tutkimuskysymysten ohjaamana ja kokonaisaineiston runsauden vuoksi päädyin tarkastelemaan tässä tutkielmassa ainoastaan mediapäiväkirjojen kerrontaa (550 sivua, riviväli 1,5).

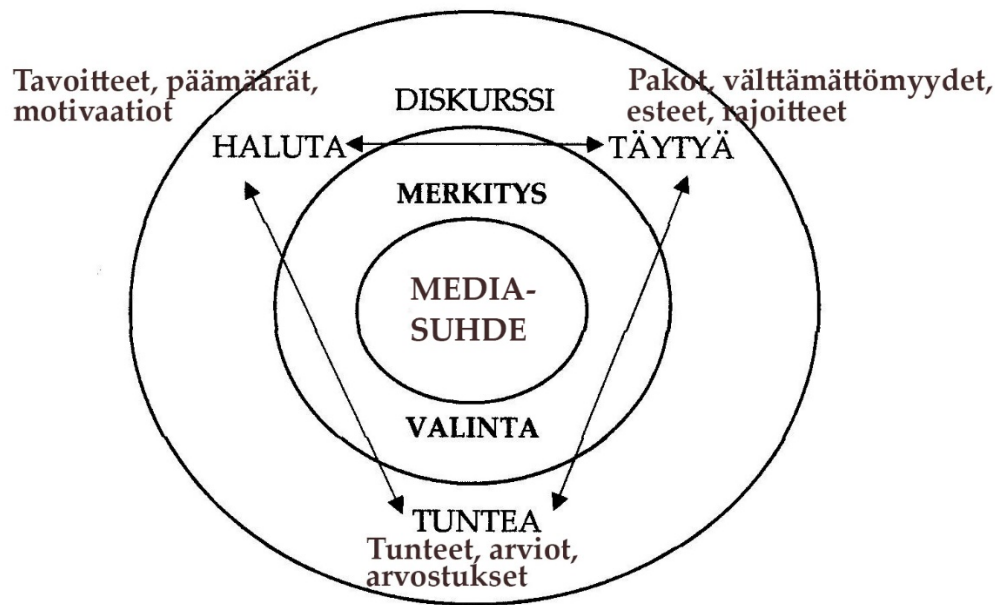
Modaalianalyysi aineiston luennassa

Kun tarkoituksena on tutkia esillä- ja läsnäolon kulttuurisia painotuksia media-valintojen modaalisuuksien näkökulmasta, luen mediapäiväkirjojen kerrontaa modaliteettien **täytyä**, **tuntea** ja **haluta** avulla¹¹ (ks. kuvio 1). Modaalisuudet auttavat katsomaan, millä ehdoilla jokin asia, päätös tai valinta tapahtuu, millä tavoin toiminnalle, subjekteille ja objekteille määritellään arvoja (ks. Veijola 2007, 131). Tutkielmassani tämä tarkoittaa analyysitapaa, johon liittyy aineistolta kysyttäviä kysymyksiä: onko valinnoissa ja mediankäyttötavoissa kyseessä täytyminen eli pakko, joka sisältää välttämättömyyksiä, esteitä ja rajoitteita? Vai korostuvatko valintojen modaalisuudessa tunteet, arvot ja arvostukset eli tunteisiin vetoaminen? Entä millä tavalla kyseessä on haluaminen, jonka taustalta voidaan tunnistaa omia tavoitteita, päämääriä ja motivaatioita? (ks. Sulkunen & Törrönen 1997, 74).

Valintojen modaalisuutta on mahdollista tarkastella laajemmin toimijuusanalyysiin liittyvässä kehyksessä, jossa esiintyvät modaliteetit täytyä, voida, tuntea, haluta, kyetä ja osata. Kyseisten modaliteettien taustalla on semioottinen tekstianalyysi (ks. Jyrkämä 2008; Vaattovaara 2015). Tutkielmassani keskityn tutkimustehtävän mukaisesti täytymisen, tuntemisen ja haluamisen modaalisuuksiin aineistossa. Kyseessä on kokoava näkökulma, joka toimii analyysini viitekehksenä.

---

¹¹ Modaaliverbit ilmaisevat mahdollisuutta (esim. voida, saattaa, taitaa ja mahtaa) ja välttämättömyyttä (esim. täytyä, pitää, tarvita ja joutua) ison suomen kieliopin mukaan. Esimerkiksi infinitiivi *me voimme lähteä, hän joutui lähtemään* kuuluu ominaispiirteisiin. (VISK 2004, § 1562; ks. Vaattovaara 2015, 19.) Modaalisuus on semanttinen alue, jonka keskiössä ovat asioiden todennukaisuutta ja toteutumismahdollisuuksia koskevat arviot. Puhuja ilmaisee modaalisilla kielenaineiksilla, onko tilanne hänen mielestään (epä)varma, välttämätön, (epä)todennäköinen, mahdollinen, mahdoton, pakollinen, luvallinen tai (epä)toivottava, ulkoisista tai sisäisistä edellytyksistä riippuvainen. (VISK 2004, § 1551; ks. Vaattovaara 2015.)

KUVIO 1 Tutkielman luenta-, analyysi- ja tulkintakehikko (ks. myös Vaattovaara 2015, 86; ks. Jyrkämä 2008, 195)

Valitsin kolme modaaliteettia, sillä olen kiinnostunut yliopisto-opiskelijoiden mediankäytöstä ja siitä, millä tavoin valinnat kiinnittyvät pakkoon, välttämättömään toimintaan, rajoitteisiin tai esteisiin (täytyä), millä tavoin valintoja ohjaavat tunteet, arvot ja arvostukset (tuntea) ja millä tavoin tavoitteellisuus, päämäärähakuisuus tai motiivit ohjaavat mediankäyttöä (haluta). Kun opiskelijat kertovat arjestaan ja kokemuksistaan, on tarkoituksena analysoida mediavalintojen taustoja sijoittamalla niitä ohjaavat tekijät eli ulottuvuudet kuviossa 1 esitettyyn diskursiiviseen modaaliteettiavaruuteen. Ajattelen, että valintojen taustalla tarvitaan neuvottelua tunteiden, haluamisen sekä niiden pakottavien rajoitusten tai esteiden kanssa, jotka ovat sidoksissa sosiaaliseen ja kulttuuriseen ympäristöön sekä yhteiskuntaan. (Ks. myös Vaattovaara 2015, 85–86.)

Sosiaalisessa mediassa toimiminen voi olla tavoitteellista ja päämäärätietoista (ks. Hakkarainen & Vaattovaara 2009; Laukkanen & Vaattovaara 2009), joten on

kiinnostavaa tutkia haluamisen ja täytymisen suhdetta: onko esimerkiksi mahdollista, että pakot ja välttämättömyydet rajoittavat omien tavoitteiden ja päämäärien toteuttamista? Kun luen aineistoa modaliteettien avulla, ajattelen valintojen tekemistä yksilön sisäisenä prosessina. Subjektin *täytyy*, siitä *tuntuu* tai se *haluaa* tehdä verbin kuvaaman teon. Kun halutaan toimia yhdessä niin globaalisti kuin paikallisesti, tarvitaan yhteisesti ja kulttuurisesti sovittavia toimintatapoja, joita on tarkoitus myös noudattaa. Toimivan subjektin tekojen tai valintojen taustalla voi olla yhteiskunnallista ja kulttuureihin liittyvää vallankäyttöä, joka voidaan diskurssien avulla nimetä ja tehdä näkyväksi.

Hermeneuttinen tulkintakehys

Ajattelen, että kielen avulla rakennetaan todellisuutta ja siksi olen kiinnostunut merkityksellisiksi kerrotuista asioista mediavalintojen taustalla. Mediapäiväkirjojen kerronnan tarkastelu tukeutuu tutkielmassani Paul Ricœurin (2000) hermeneuttiseen fenomenologiaan¹². Tulkinnassa äänen antaminen tarkoittaa keskittymistä aineistolähtöisesti opiskelijoiden esittämiin näkökohtiin, jotka rakentuvat analyyttisen prosessini tuloksena erilaisiin diskursseihin kiinnittyväksi tiedoksi. Vuorovaikutuksessa toisten kanssa kerrotaan tunteista ja kokemuksista, jotka liittyvät yhteiseen, jaettuun todellisuuteen. Tutkijana voin tulkita puhetta ja välittyntä kuvausta tapahtuneesta, mutta toisen kokemusta en voi tavoittaa sellaisenaan. Kun annan äänen opiskelijoille, se tarkoittaa siis tulkintojen rakentamista ja tutkimuksellisen tiedon tuottamista. Ääni voidaan ajatella myös metaforana, jolloin se viittaa kertojaan, kieleen, kuulemiseen sekä diskurssiin. Puhuja esiintyy subjektina, joten hän on aktiivinen toimija, ei pelkästään analyysin

---

¹² Ricœurin hermeneutiikkaa olen tarkastellut myös taiteen kandidaatin tutkielmassani *"Virtuaalinen läsnäolo. Tekstin ja subjektin suhteista reflektiivisessä tilassa."*

kohde. Ymmärrän, että kertojan ruumiillinen puheääni on erilainen kuin tutkijan tulkitsema ääni, joka rakentuu kerronnaksi puheen ja litteroinnin eli tekstien avulla. (Ks. Ricœur 2000, 59–60; Komulainen 1998, 58; Honkasalo 2008, 59; Ylitapio-Mäntylä 2009, 53–54; Vaattovaara 2015, 97.)

Tutkielmassani kohdistan katseen opiskelijoiden kerronnassa esiintyviin esiläolon ja läsnäolon sekä poissaolon ehtoihin. Kun kasvokkainen vuorovaikutussuhde muuttuu moniulotteisissa mediaympäristöissä, myös diskurssit saavat uudenlaisia muotoja (ks. Ricœur 2000, 60–61). Ricœurin kertomuksen teoria hahmottaa kerronnan ja ajan yhteyttä omaelämäkerrallisten tekstien, kuten mediapäiväkirjojen kirjoittamisessa. Kun tutkin yliopisto-opiskelijoiden kokemuksia ja modaalisuuksia, on tavoitteena muodostaa tulkintakehikon avulla uusia näkökulmia opiskelijoiden yhteisesti jaetuista todellisuuksista. Mediasuhteiden tutkimuksessa voidaankin puhua toisiin ihmisiin kiinnittyvästä kollektiivisesta toimijuudesta, kun liitytään erilaisiin ryhmiin ja toimitaan tavoitteellisesti yhteisten päämäärien saavuttamiseksi. Kyseinen mediamoneus (ks. Heikkilä ym. 2012, 95–96) voi saada aikaan voimaantumisen tunteen verkon toimijoissa. Voimaantuminen omien ryhmien tai valikoitujen yhteisöjen sisällä saattaa kuitenkin aiheuttaa vieraantumista toisenlaisista sosiaalisista todellisuuksista, mikä voi vahvistaa eriarvoisuutta.

Sosiaalinen todellisuus representoituu kielen avulla (Tontti 2005, 59), joten sosiaalinen toiminta, konteksti ja kielenkäyttö nivoutuvat yhteen. Ajattelen, että kielen ja yhteiskunnan suhde on muuttuva ja moniulotteinen. Kielenkäytöllä kuvataan puheenaiheen lisäksi itseä ja toisia sekä aikaa, joka ilmentää kulttuurisia ja sosiaalisia rakenteita ja toimintatapoja (ks. Pietikäinen & Mäntynen 2009, 13, 53). Mediapäiväkirjojen kerrontaa voidaankin tarkastella sosiaalisen konstruktio- nismien lähtökohdista, sillä valintojen ja tapahtumien taustalla kertomukset rakentuvat vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Konstruktio- nismi on yleisnimitys suuntauksille, joiden mukaan inhimilliset käytännöt synnyttävät kulttuurisia ra-

kennelmiä ja yhteiskunnallista todellisuutta. Mediakulttuuri on jatkuvassa muutoksessa ja synnyttää uusia konstruktioita, jotka eivät enää välttämättä vahvista aikaisemmin omaksuttuja käytäntöjä (ks. Heiskala 2000, 197). Kertomuksia ja sosiaalista konstruktionismia yhdistää toisiinsa kieli, joka määrittelee kehyksiä toiminnalle tai valintojen taustalla oleville päätöksille (ks. Foucault 1982; Berger & Luckmann 1995; Gergen 1997.)

Arendtin (2007) filosofiassa teot ja sanat liittävät ihmiset maailmaan, mutta he erottuvat toisistaan toiminnan ja puheen avulla. Maailmaan liittyminen tarvitsee kuitenkin aloitteen, halun toimia tai tehdä omasta halustaan jotakin uutta. [Teoista tulee] ”merkityksellisiä vasta kun toimija identifioi itsensä puhuttujen sanojen avulla ilmoittaen mitä tekee, on tehnyt ja aikoo tehdä”. Toiminta on siten inhimillisen tekemisen muoto, joka tarvitsee tuekseen puhetta. (Arendt 2007, 178, 181.)

Tutkielmassani tarkastelen mediaatiota eli välitteisyyttä aktiivisena, yhteensuuluvia asioita muovaavana prosessina. Medioituneissa tiloissa koettu maailma voi olla läsnä tai poissa, mutta se voi rakentua myös siinä välissä (ks. Ricœur 1991, 27.) Olen kiinnostunut siitä, millaisia modaalisuuksia merkityksellisiksi kerrottujen asioiden ”välissä” esiintyy eli millaisiin diskursseihin mediavalinnat kiinnittyvät. Analyttisessä prosessissa aineistoa yleensä valikoidaan, järjestetään ja rajataan sekä kokeillaan ideoita tuloksiin pääsemiseksi. Aineistot eivät silti puhu ilman tulkintaa. (Ronkainen 2011.) Kun haluan saavuttaa merkityksellisuuden, lähestyn aineistoa analyysikehikkooni sisältyvien modaliteettien avulla, jotka selkeyttävät luentaa. Tarkoitukseni on etsiä ja löytää mediavalintojen taustalla olevia diskursseja, jotka auttavat ymmärtämään yliopisto-opiskelijoiden mediankäyttöä.

Jarkko Tontti (2005) esittelee hermeneutiikan päälinjoja 1900-luvulla ja avaa muun muassa Paul Ricœurin ajatusta hermeneutiikan laajentamisesta tekstien tulkittamisesta tekojen tulkintaan. Tämä tarkoittaa merkityksellisen, inhimillisen toiminnan tulkittamista siten, että teot ja kohtaamiset voidaan selittää teksteinä.

Selittäminen ei tarkoita kausaalisuuksien etsimistä, vaan tekstin strukturaalista tarkastelua keskittymällä sen osiin ja suhteisiin. Teksti merkityksellistyy lukijalle, jos se saa vastakaikua lukijan omasta elämismaailmasta kehämäisesti ymmärtämisen ja tulkinnan prosessina. (Tontti 2005, 68–71.)

Ranskalainen semiootikko Algirdas Greimas esittää modaliteettien teoriassa kuusi modaliteettia, jotka ovat tahtominen, tietäminen, oleminen, täytyminen, voiminen ja tekeminen (Greimas 1966/1979). Analyysikehykseni rakentuu semiottisesta tekstianalyysistä kehitellyistä, toimijuusanalyysiin soveltuvista modaliteeteista, jotka ovat täytyminen, tunteminen ja haluaminen. Tutkielmassa on tarkoitus kiinnittää mediavalintojen ulottuvuudet diskursseihin, joten pohdin lisäksi kyseisten modaalisten ulottuvuuksien suhdetta toisiinsa. Modaliteetit toimivat analyysissäni heuristisena näkökulmana sekä viitekehyksenä, eivät semiottisen tekstianalyysin työkaluina. (Ks. Jyrkämä 2008, 195; Vaattovaara 2015, 83.)

Tutkielman eettisyys ja luotettavuus

Yliopisto-opiskelijoiden mediapäiväkirjat ovat osa mediakulttuuria, jota hahmotetaan ja konstruoidaan kerronnan kautta. Tutkielmassani on hermeneuttinen, ymmärtävään tulkintaan perustuva lähestymistapa, jonka avulla kuvaan yliopisto-opiskelijoiden suhteita mediaan. Tutkielman tekemisessä on tärkeä painotus siinä, että luotan aikuisten opiskelijoiden kykyyn tulkita omaa mediasuhdettaan ja -valintojaan sekä muodostaa merkityksiä toiminnastaan.

Yhteiskunta- ja humanististen tieteiden keskuudessa on kiinnitetty huomiota tiedon paikantuneisuuteen ja tutkijan positioon tutkimusprosessissa. Keskusteluissa painottuu tietäjän ja kohteen erillisyyden kritiikki. Sen sijaan, että katso-

taan etäältä tutkimuskohdetta, on tavoitteena tarkastella tiedon tuottamisen prosesseja myös tutkijan näkökulmasta. (Latvala, Peltonen & Saresma 2005, 22.) Tutkija osallistuu tiedon tuottamiseen, kuten tutkimuksessa mukana olevatkin tekevät. Kun kysytään, mistä tieto rakentuu (Ronkainen 1999), voidaan vastata, että tutkimustieto paikantuu ja on näkökulmavalinnan mukaan aina rajallinen osa jostakin. (Ronkainen & Naskali 2007, 65.)

Kun olen toiminut Mediataito-opintojaksolla luennoitsijana ja verkkotehtävien ohjaajana, olen ollut osa tutkimusprosessia. Prosessi on ollut kahdensuuntainen, jossa tutkijana olen hermeneuttisen otteen mukaisesti pysähtynyt kehämaisesti tulkintojen äärelle ja pyrkinyt pitäytymään opiskelijoiden mediapäiväkirjojen kerronnassa sekä niihin liittyvien merkitysten tulkinnassa (ks. Clarkeburn & Mustajoki 2007, 25). Yksi olennainen osa tutkielman tekemistä on ollut pohtia mediapäiväkirjojen kontekstuaalisuutta: Millä tavoin merkityksellisiä mediavalintoja kuvataan? Millaisiin diskursseihin ne liittyvät?

Tutkimusasetelmani olen avannut kertomalla aineistonkeruusta, analyysitavasta sekä tulkintakehikosta niin, että lukijalla on ollut mahdollisuus muodostaa näkemys tutkielman taustavalinnoista eettisyys- ja luotettavuusarviointia varten. Analyyseissa ja tulkinnoissa on toiminut aineistolähtöisesti, sillä olen halunnut kunnioittaa opiskelijoiden kerrontaa, joka koostuu juuri heille merkityksellisistä asioista ja mediasuhteen rakentumisesta. Aineistokatkelmat esitän koodattuina ja selkeästi muusta tekstistä erottuvana, jotta lukija saa käsityksen niiden luotettavuudesta.

Mediataito-kurssin opiskelijat antoivat luvan käyttää heidän mediapäiväkirjojaan ja verkkotehtäviin liittyviä keskusteluja sekä tehtävien mainos- ja uutisanalyyseja taiteen maisterin tutkintoon liittyvän pro graduni aineistona. Aineiston käyttöä kieltäviä viestejä en saanut. Ilmoitin opiskelijoille verkkoympäristössä vielä kurssin lopuksi, että olen kiitollinen saamastani mahdollisuudesta mediapäiväkirjojen ja analyysitehtävien käyttöön. Opiskelijat olen koodannut järjestysnumerolla satunnaisessa järjestyksessä, joten heidän anonymitteettinsa

on turvattu. Muutamissa aineistokatkelmissa esiintyi nimiä, paikkakuntia ja tehtävänimikkeitä, jotka häivytin tai muutin.

Laadullisen tutkimuksen uskottavuus perustuu aineiston analyysitavan avoimeen esittelyyn ja perusteellisiin tulkintoihin, jotka sidotaan teoreettiseen kehykseen. Uskottavuus saa voimaa niistä tunteista, joita lukija voi kokea esille nostettujen asioiden kanssa: voisivatko nämä tapahtumat olla otteita minun elämästäni? (Ks. Conle 2000, 53.) Tutkielmassani yleistämistä voi tarkastella empiirisen ja teoreettisen yleistämisen käsitteillä. Yliopisto-opiskelijoiden mediavalintojen modaalisuuksien diskursiivinen tutkiminen samalla kehikolla antaisi samankaltaisia tuloksia erityisesti suomalaisessa kontekstissa. Tutkielmassani käytettyjen aikaisempien tutkimusten perusteella tuloksia mediavalintojen merkityksistä ja diskursiivisesta tarkastelusta voidaan liittää myös kansainväliseen kontekstiin. Teoreettinen yleistäminen perustuu tutkielmassani esiintyvien käsitteiden käyttämisestä ja niiden avulla rakennettujen tulkintojen liittämistä tutkimuskusteluihin. (Ks. Ronkainen, Pehkonen, Lindblom-Yläne & Paavilainen 2011, 142–146.) Tutkielmani tuo lisää tietoa ja ymmärrystä niihin kysymyksiin, millä tavalla mediavalinnat liittyvät opiskelijoiden arkeen, ja miten ne kiinnittyvät kytkeytymisen, kuulumisen ja voimaantumisen diskursseihin.

V MERKITYKSELLISET MEDIAVALINNAT

Tässä tulosluvussa tarkastelen sitä, millaisista tekijöistä median merkityksellisyys rakentuu eli millaisia asioita mediasuhteen rakentumisen taustalla esiintyy. Luen aineistoa aikaisemmin esittämäni analyysikehikon (kuvio 1) avulla tutkimalla mediavalintojen modaalisuuksia. *Täytymisen* modaalisuuteen liittyvät valintojen taustalla olevat pakot, välttämättömyydet, esteet ja rajoitteet. Tarkastelen mediavalintojen reunaehtoja pakottavan osallisuuden näkökulmasta: millä tavoin erilaisiin sosiaalisiin verkostoihin ja palveluihin kuuluminen on välttämättöntä? *Tuntemisen* modaalisuuden tarkastelussa keskityn tunteisiin, arvoihin ja arvostuksiin: millä tavoin tunteet liittyvät sallivaan tai pakottavaan osallisuuteen? *Haluamisen* modaalisuus liittyy tavoitteisiin, päämääriin ja motivaatioon, jolloin kyseessä on omat valinnat mahdollistavan osallisuuden tarkastelu vastaakohtana pakottaville valinnoille. Tarkoitukseni on lisäksi tutkia, millaisessa suhteessa modaliteetit ovat toisiinsa: entä jos täytyy toimia tietyllä tavalla, vaikka tuntee, että toimii pakonomaisesti vastoin tahtoaan? Entä jos haluaa toimia tavoitteellisesti, päämäärähakuisesti ja on motivoitunut, mutta tunteet, arvostukset tai pakot estävät valintoja?

Sosiaalisten verkostojen avauksia

Opiskelijoiden aamut alkavat yleensä rutiininomaisesti tutustumalla edellisen illan sekä kuluneen yön päivityksiin ja tapahtumiin. Aamunavaukseen kuuluvat yleisesti Facebook, sähköposti, Jodel, Instagram, Snapchat ja näiden päälle ilta-päivälehtien tarjonta. Aamuisin saattaa puuhastelun yhteydessä olla televisioauki taustahälynä (O28) tai katsotaan Netflixistä ”jotain jonnin joutavaa” (O20).

Illan ja yöllisten viestien saaminen vahvistaa kuulumisen tunnetta ja niiden vastaanottaminen liittyy sosiaalisiin suhteisiin: joku on muistanut minua.

... joka-aamuinen ilon hetki on, kun myöhäisen illan, yön tai varhaisen aamun aikana tulleet viestit saapuvat pirahtaen kännykkääni. (...) Viestien vastaanottaminen aamulla on siitä syystä mukavaa ja piristävää, että tuntee itsensä heti sosiaaliseksi ja ennen kaikkea kaitvaksi. Joinain aamuina, kun yhtäkään viestiä ei tule, olo on hieman haikea, mutta toisaalta sivuutan sen melko nopeasti. (...) Facebookin, Instagramin tai Jodelin voin avata monta kertaa päivässä todetakseni, että olen jo nähnyt kaiken mitä siellä on. (O54)

Sosiaalisen median yleistymisen myötä opiskelijoiden arkeen liittyvät tapahtumat, joiden merkit osoittavat yhteenkuuluvuutta tai kuulumista johonkin. Mediankäyttötapoihin liittyy olennaisena osana ”pirahdus”, joka ilmoittaa, että on osa jotakin yhteisöä tai ryhmää, kuten opiskelija edellä kuvaa. Viestien avaamisen modaalisen ulottuvuutena korostuu usein tunne: jos kukaan ei ole muistanut eilisen jälkeen, se voi voimistaa ainakin hetkellisesti tunnetta, ettei kuulukaan joukkoon. Viestien saaminen ja vastaanottaminen koetaan yksilöllisenä, juuri itseen kohdistuvana muistamisena, vaikka kyse olisikin yleisemmin ryhmien sisällä tapahtuvasta viestinnästä. Välitteinen sosiaalisuus kiinnittyy modaalisen ulottuvuutena erityisesti tunteisiin. Kuuluminen voi olla tärkeää yksinäisyydessä, jolloin voi tuntea itsensä sosiaaliseksi myös passiivisena osapuolena¹³. Nykyisin ei enää puhutakaan suuresta yleisöstä tai joukkoviestinnästä samaan tapaan kuin aikaisemmin, sillä mediankäyttö on sirpaloitunut kasvaneiden yleisöjen ja laajan mediatarjonnan myötä (Livingstone 2004; Heikkilä ym. 2012).

---

¹³ Jyrkämä (2008, 196) puhuu ei-aktiivisesta toimijuudesta, johon voi ajautua. Taustalla voi olla tekijöitä, jotka liittyvät yksilön – tässä tutkielmassa yliopisto-opiskelijan – sosiaaliseen tai taloudelliseen elämäntilanteeseen.

Aamuisin ja päivän mittaan ilmestyvien uutisten seuraamisen modaalisuus liittyy tavoitteisiin ja motivaatioon eli haluan olla ajan tasalla sekä yhteiskunnallisissa keskusteluissa mukana. Toisena ulottuvuutena esiintyvät tunteet, jolloin painottuvat arvostukset ja erilaisten tapahtumien kiinnostavuus yhteiskunnallisesta tai alueellisesta näkökulmasta. Rutiininomainen mediankäyttö kasvattaa turvallisuuden tunnetta siitä, että maailma pysyy paikoillaan (Heikkilä ym. 2012, 66). Kun uutisten yhteiskunnallinen näkökulma painottuu, myös kriittisyys median sisältöjä ja ilmaisutapoja kohtaan lisääntyy.

Uutisten katselu tai lukeminen nyt on sellainen asia, josta en tahtoisi luopua; pitää edes jotenkin yrittää pysytellä ajan tasalla maan ja maailman tapahtumista. Ja sekin vie aikaa, sillä uutisten taustoja ja lähteitä saa etsiä monesta eri paikasta, että voi edes kuvitella saavansa todellisen kuvan ja totuuden siemenen esille. (O23)

Kun opiskellaan poissa kotipaikkakunnalta, on tärkeää seurata myös kotikylän tapahtumia, ”vaikkeivat ne suoranaisesti minuun vaikuttaisikaan” (O49). Toisinaan opiskelijat ovat kiinnostuneita vain toisten linkittämistä uutisista eivätkä aktiivisesti itse valitse uutisvirtaa. ”Itse sitten klikkailen näitä [Facebookissa kaverien linkittämiä] uutisia auki, ja mielestäni niistä saa yllättävän hyvän kuvan maailman menosta.” (O22) Toisaalta toisten valitsema uutisvirta tai linkit voivat myös huolestuttaa:

Tällaisesta [huolestuttavasta] päivästä kirjoittaminen saa itseni äärimmäisen järkyttyneeksi omasta käytöksestäni. Huvittavaa tässä on vielä se, että en oikeastaan lue mitään uutisia. Voisi melkein sanoa, että en lue niitä ikinä. Ellei joku ole jakanut Facebookissa, jotakin uutista, jonka otsikko saa minut kiinnostumaan asiasta enemmän. (O16)

Sosiaalisessa mediassa voi kehittyä tiloja ja paikkoja, kuplia, joissa saman mieliset ihmiset ovat vuorovaikutuksessa vain keskenään. Yhteisöihin kuulumisen ja asioiden jakaminen toisten kanssa ovat yksilön perustarpeita. Kun samastutaan ryhmiin, jotka tuntuvat omilta, muotoutuvat omat mielipiteetkin usein ryhmän

enemmistön mielipiteen mukaisiksi (Matikainen 2008). Tämä auttaa yhteisessä päätöksenteossa, mutta vahva ryhmäpolarisaatio voi vieraannuttaa näkemästä myös toisenlaisia sosiaalisia todellisuuksia. (Vaattovaara 2012, 12–13.)

Sosiaaliset verkostot ja sosiaalinen media tulevat lähelle opiskelijoiden arkea, kun he seuraavat poliittisten ja yhteiskunnallisten keskusteluja tai mediaesityksiä niiden sisältöjen innoittamana. Media voi myös paljastaa todellisuuksia ja auttaa katsomaan esimerkiksi vähemmistöjä uudella tavalla. Yleensä nämä tapahtumat ja ilmiöt koskettavat tunteita ja ovat siksi mieleenpainuvia.

Ylessä sunnuntaina julkaistu teksti oli minusta silti sen päivän paras anti (linkki juttuun: <http://yle.fi/uutiset/3-9579558>, luettu 28.5.2017). Artikkeliki käsittelee saamelaislapsia, joilta oman kielen käyttö kiellettiin vuosikausiksi (...) Olen huomannut, että muutettuani Rovaniemelle saamelaiskysymykset ja saamelaisuutisoinnit ovat alkaneet kiinnostaa minua aivan eri tavalla. Muistan vielä vuosi sitten valitelleeni, ettei saamelaisia edes näytetä mediassa, vaikka oikeasti kaikki uutiset, artikkelit, tutkimukset, kuvat, väitöskirjat ja kirjoitukset ovat olleet koko ajan olemassa – ennen Rovaniemelle muuttoa satuin vain kulkemaan suljetuimmin silmin. (O17)

Alueellinen, kuten Lappia koskeva uutisointi voi herättää tutustumaan uudenlaisiin näkökulmiin ja tutkimustietoon, joka on yliopisto-opiskelijalla vaivattomasti saatavilla. Tunteet voivat lisätä motivaatiota ja modaalisen vuoropuhelun haluamisen kanssa voimaannuttavat opiskelussa tai harrastuksissa laajentamaan omia katsomisen tai näkemisen tapoja.

Aamuisin Facebook saattaa muistuttaa omilla viesteillään käyttäjiään siitä, millaisia päivityksiä on tullutkaan tehtyä aikaisemmin. Muistutusten ja muistojen näkeminen voi aiheuttaa iloa, huolta tai hämmennystä. Suhde sosiaaliseen mediaan voi muuttua ajan kuluessa eivätkä itseilmaisun tavat säily samanlaisina.

Aamusta puhelimen Facebook applikaatio muistuttaa miltei kymmenen vuoden takaisesta "muistosta", eli päivityksestä. Päivityksestä ilmenee silloinen internet-käyttäytymisen mentaliteetti; "Lähtee ryyppäämään :D :D" . Nykyisin työntekijänä en voi tuon tyyppistä julkista päivitystä pitää omassa sosiaalisen median profiilissa. (...) Silloin muistelen, että nettikäytöstä ei sen ihmeemmin tarvinnut miettiä onko se poliittisesti korrektaa tai loukkaakohan se ketään. (O46)

Aiemmin, jos olisit kuvaillut itseäsi päivät pitkät ja tämän jälkeen julkaissut koosteen siitä internettiin, olisi sinua katsottu hyvin pitkään ja pidetty vähän jopa kahjona. Nyt ihmiset saavat siitä sellaisia rajoja, että pystyvät ylläpitämään elintasonsa ja tällä tavoin tekemään tällaista täyspäiväisesti. Itse olen tästä kelkasta jo pudonnut, mutta tyttöystäväni sekä nuorempi siskoni ovat aivan täysin tässä skenessä mukana ja seuraavat suomen suurimpia "tubettajia". (O44)

Tubettaminen onkin kasvanut viime vuosien aikana. Siitä on tullut yhä enemmän ammattimaista ja tubettamisella voi hankkia itselleen elannon pääasiassa mainosten tai muunlaisen yhteistyön ja verkostoitumisen avulla. Vuorovaikutteisina, sosiaalisina verkkoympäristöinä opiskelijat mainitsivat kymmenen vuotta sitten mediapäiväkirjoissaan Facebookin, IRC-Gallerian ja Messengerin sekä opinnoissa käytettävät verkkoympäristöt. Radion kuuntelu saattoi kuulua arkeen, TV-sarjojen boxit ja DVD-elokuvat olivat osa opiskelijoiden arkipäivää, mutta televisio ei välttämättä enää laitteena ollut välttämätön. (Hakkarainen & Vaattovaara 2009.) Tässä tutkielmassa mukana olevien yliopisto-opiskelijoiden keskuudessa Facebook on suosittu sosiaalinen media ja tärkein yhteydenpitolaite on älypuhelin. Facebookin eri palveluilla WhatsApp'illa, Facebookilla ja Instagramilla on globaalisti 2,7 miljardia käyttäjää¹⁴.

---

¹⁴ Kauppalehti 30.1.2019 <https://www.kauppalehti.fi/uutiset/facebookin-kayttajamaarat-lisaantyyvat-euroopassa-tulos-ylitti-odotukset/8bcea3bd-ceae-47f3-b7db-fc14c0806807> (Luettu 5.5.2019)

Aamupäivällä jälleen taas tuli testattua Facebookin voima. Äitini soitti minulle samana päivänä ja kertoi veljeni kulumisia, kerroin, että olen lukenut jo kyseiset kuulumiset Facebookista. (...) Olen huomannut, että (...) sosiaaliset suhteet ovat muuttuneet älypuhelinien tulon jälkeen. Tietyllä tapaa olo tuntuu hirveän sosiaaliselta, sosiaalisemmalta kuin ennen. On tunne siitä, että olen yhteydessä moniin ystäviin, mutta todellisuudessa kun alkaa miettimään, koska viimeksi olenkaan nähnyt kasvokkain henkilöitä, aika tuntuu pitkältä. (O33)

Välitteinen sosiaalisuus on palkitsevaa, koska esimerkiksi sosiaalisessa mediassa kavereilla on tapana melko nopeasti tykätä tai kommentoida tapahtumia. Kaverille lähetetään sydämiä ja animaatioita, joissa on positiivinen viire. Laajemmassa, yhteiskunnallisia kannanottoja tai kulttuuritapahtumia koskeviin päivityksiin voi saada kriittisiä kommentteja, joskus myös ilkeilyä (ks. Laukkanen 2007). Oleminen merkityksellistyy muistamisen hetkissä niin, että ”tietyllä tapaa olo tuntuu hirveän sosiaaliselta, sosiaalisemmalta kuin ennen”, kuten opiskelija pohtii edellä.

Yhteydenpito läheisten kanssa mahdollistuu sosiaalisen median avulla: ”Pidän myös siitä, että olen jatkuvasti ajan tasalla sekä maailmalla tapahtuvista, että lähipiirissäni tapahtuvista asioista. Mediapäiväkirjaa pitämällä huomasin, että olen todella paljon sen kautta yhteydessä perheeseeni ja ystäviini. Älypuhelin ja erilaiset sovellukset mahdollistavat tämän jatkuvan oman elämän jakamisen muille.” (O54) Kun omaelämäkerrallisia päivityksiä tai kertomuksia julkaistaan, niiden lukijoilta odotetaan vastavuoroisuutta joko kommenttien tai tykkäysten muodossa. Verrattuna aikaisempiin näkemyksiin ja tutkimuksiin, elämäjulkaisemisesta on tullut hyväksyttyä ja arkeen liittyvää toimintaa (Östman 2015, 15–17.)

Keskittymisen herpaantumisesta koukuttumiseen

Yliopisto-opiskelijat osallistuvat luennoille ja seminaareihin, joissa syntyy yleensä myös keskustelua käsillä olevista aiheista. Luennoilla voi kuitenkin olla ”vähän liiankin hyvin mahdollisuuksia älypuhelimien tarjontaan perehtymiseen – lukeminen ja kirjoittaminen on yksinäistä toimintaa, ja luennoillakin voi seikkailla netissä ja viestitellä ihmisten kanssa - hiljaa, häiritsemättä, huomaamatta” (O37). Keskittyminen voi herpaantua pelkästään siitä ajatuksesta, että puhelimella voisi päästä toisenlaisiin tiloihin ja todellisuuksiin. Kiusaus voi olla niin suuri, ettei sitä voi vastustaa:

Heti luennon alussa päätin laittaa puhelimeni äänettömälle ja laukuun, ettei vain tulisi kiusausta tarkistaa koko ajan viestejä ja sosiaalisen median eri kanavia, vaan pystyisin keskittymään kunnolla yksinomaan luentoan. (...) luennon loppupuoliskolla keskittyminen alkoi jo herpaantua niin paljon, että otin puhelimen vähän väliä laukusta ja rupesin suuntaamaan entistä enemmän keskittymistäni siihen. (O29)

Luennolla ollessani puhelimeni oli jatkuvasti näkyvillä pöydällä, mikä johti siihen, että katsoin puhelintani vähään väliä mahdollisten viestien toivossa. Huomaan, kuinka saapuneet viestit ja ilmoitukset saavat aina tietynlaisen mukavan fiiliksen. Vaikka keskityn hyvin opettajan luennointiin, tiedän silti, että puhelimen jatkuva läsnäolo saa keskittymiseni asiaan jatkuvasti herpaantumaan. (O11)

Mielihyvää tuottavat ja tunteisiin vetoavat sosiaaliset verkostot sekä media haittaavat usein keskittymistä opintoihin. Jos luennoilla ei ole velvoitetta keskustella tai tuottaa yhteistä tehtävämateriaalia, saa älypuhelimien olemassaolo huomion suuntautumaan käsiteltävistä asioista muualle. Läsnäolo luennoilla voi olla fyysistä, mutta puhelin ja sosiaaliset verkostot antavat mahdollisuuksia ajatusten poissaoloon. Taustalla on usein pakottava tarve olla tavoitettavissa, johon modaalisena ulottuvuutena sekoittuu tunne siitä, että viesteissä on jotakin tärkeää. Tämä liittyy myös pelkoon siitä, että jää jostakin paitsi. Kyseessä on FoMO, *fear*

of missing out eli psykologinen ilmiö, jonka mukaan median käyttäjä haluaa olla lähes jatkuvasti ajan tasalla siitä tapahtumista, jottei jäisi paitsi mahdollisista pal-kitsevista ja yhteisistä kokemuksista (Przyblyski 2013) tai siitä tunteesta, että kuuluu joukkoon.

Opiskelija kirjoittaa mediapäiväkirjassaan pohdintaa paitsi jäämisen ilmiöstä ja viittaa tutkija Suvi Uskiin: ”Sosiaalipsykologi ja sosiaalisen median tutkija Suvi Uski kirjoittaa artikkelissaan (Päihdelinkki.fi, viitattu 15.4.2017) somen käytön ongelmaksi muuttumisen prosessista ja sen havaitsemisesta. Ongelma kehittyy usein pikkuhiljaa, ja sitä voi olla vaikeaa havaita ja tunnistaa.” Someriippuvuutta tarkastellessa yksi keskeinen käsite, paitsi jääminen eli FoMO (fear of missing out), on nähty erityisesti someriippuvuutta selittävänä tekijänä. Paitsi jäämisen tunteen heräämiseen liittyy negatiivisten tunteiden, kuten yksinäisyyden ja tylsyyden välttely. Yksilö kokee ahdistusta ja ärtymystä, jos ei pääse osaksi somen tapahtumakenttää”, Uski kirjoittaa. (O1)¹⁵ Opiskelija avaa lisäksi omaa mediariippuvuuttaan:

Koen, että juuri nämä paitsi jäämisen ja tylsyyden tunteet ovat niitä, jotka saavat minutkin tarttumaan puhelimeen niissä tilanteissa, kun pitäisi vain osata istua luennolla, katsoa luennoitsijaa ja kuunnella. En kestä sitä ajatusta, että jään paitsi median tarjoamasta tiedosta ja tapahtumista. Minulle tulee ulkopuolinen olo. (O1)

Koko [kielen opiskelun ajan] tunnin puhelin tärrää. En katso, mutta tiedostan, että saan viestejä. Se häiritsee minua ja vie keskittymistäni. En siltikään laita puhelinta kiinni. (...) Istun ystäväni pöytään, jokaisella on puhelin kädessä tai ainakin lähellä. Juttelemme hetken, aiheet vaihtelevat tv-ohjelmista hauskoihin lehtijuttuihin. (...) Vähitellen yksi kerrallaan otamme puhelimet käteemme ja teemme kukin mitä teemme. (O8)

---

¹⁵ <https://telma-lehti.fi/some-koukuttaa-kuin-huumeet>, koko aineistokatkkelma on opiskelijan kirjoittama.

Puhelimen katsominen voi olla palkkio, kun on saanut tehtyä oppimistehtäviä tai kirjoitettua sovitun määrän tekstiä. Kun ajatukset ovat karanneet opiskelusta muualle sosiaaliseen mediaan, ”on todella vaikeaa palata aikaisempiin ajatuksiin, vaikka ne olisivat olleet kiinnostavia ja mukaansatempaavia” (O54).

Media luo mahdollisuuksia yhteisöllisen, kuulumisen tunteen vahvistamiseen, viihtymiseen tai tylsyyden karkottamiseen. Jatkuva laitteen katsomisen tarve sitoo opiskelijat välitteisiin kohtaamiseen lähes koko ajan. Vuonna 2009 yliopisto-opiskelijoiden kytkeytyminen mediaan ei ollut ongelma (Hakkarainen & Vaattovaara 2009), mutta kymmenen vuoden jälkeen tutkielmani tulosten mukaan tilanne on muuttunut. Opiskelijat puhuvat someriippuvuuden lisäksi älylaiteriippuvuudesta ja mediariippuvuudesta eli he saattavat olla koukussa kaikkien internetin tarjoamaan mediasisältöön ja tietoon, jota tulee koko ajan. ”Ajatus, ettei hetkeen olisikaan tiedon ulottuvilla, tuntuu vaikealta – joskus jopa sietämättömältä” (O1).

Kurssin ensimmäisellä luennolla opiskelija kertoi, kuinka oli kantanut mukanaan pelkkiä kännykän kuoria puhelimen rikkouduttua. Aivan samaan minulla ei sentään herännyt tarvetta, vaikka huomasin useamman kerran päivässä [vapaaehtoistyössä] tapailevan taskujani ottaakseni puhelimen esille siitä huolimatta, etten olisi missään tapauksessa saanut käyttää kyseistä laitetta jos se minulla olisi ollut. (O17)

Olin [vapaaehtoistyössä] (...) kännykkää ei saanut olla mukana koko päivänä vaan ne kerättiin pois heti päivän alkaessa. (...) Heti alkuun tällainen ajatus ahdisti, sillä puhelin on henkilökohtaista omaisuutta ja kohtalaisen kallis vielä, jota ei huvittanut jättää laatikkoon lojumaan muiden puhelinten kanssa. (O35)

Fyysinen laiteriippuvuus, eli laitteen puute, voi olla jopa ahdistavaa edellä olevien esimerkkien mukaan. Puhelimen kuoret voivat hätätapauksessa tyydyttää tavoitettavissa tai verkostoissa olemisen tarpeita. Kun oma puhelin, se monin ta-

voin kallisarvoinen laite, täytyy jättää ”lojumaan muiden puhelinten kanssa” vapaaehtoistyöskentelyn ajaksi askarruttaa ja siihen täytyy keksiä keino:

Siispä otin työpuhelimeni mukaan, joka ei ole minulle niin arvokas. En osannut lähteä kotoa ilman puhelinta, vaikka tiesin, että sitä en pääsisi käyttämään. Se varmaan hieman kertoo riippuvuuteni tasosta. (O35)

Puhelimesta voi siis tulla vahva osa identiteettiä, jolloin puhutaan laite- ja some-riippuvuudesta. Tällaiseen riippuvuuteen liittyy tahmean medialaitteen käsite, koska se on fyysisesti kuin käden jatke eikä helposti jää huomiotta edes kasvokkaisissa vuorovaikutustilanteissa (Raudaskoski ym. 2019).

Jos puhelin ei ole lähellä, ahdistun. Olen yrittänyt vieroittaa itseäni puhelimesta, mutta palaan aina vanhoihin tapoihin. Puhelin on minulle hyvin henkilökohtainen osa itseäni ja suojaan sen aina salasanalla. En kestä ajatusta, että elämäni joutuisi väärin käsiin. (O35)

Puhelimeni on tärkein esineeni. Minun on aina tiedettävä, missä se on tai tunnen oloni alastomaksi. Siitä on lähes muodostunut osa identiteettiäni. Mielestäni on kauheaa, kun joku haluaa ottaa puhelimeni käteensä ja katsoa sieltä jotain. Vaikka minulla ei ole mitään salattavaa, tuntuu kuitenkin siltä, että hän näkisi jotain liian henkilökohtaista puhelimestani. (O12)

Mediankäyttöön liittyy vahvoja tunnelatauksia erityisesti toisten kanssa yhteen kuulumisen näkökulmasta. Lisäksi tapahtumien sekä päivitysten seuraamisesta saattaa ajan kuluessa tulla pakkomieltainen, muuta arkea häiritsevä toimintatapa. Kun tottuu selaamaan puhelinta jatkuvasti, voi lohduttautua sillä, ”ettei se ole mitenkään huono asia, koska kaikki muutkin tekevät ympärillä tismalleen samaa” (O16).

Toisaalta se, että koko ajan pitäisi olla tavoitettavissa ja ”online”, voi olla ahdistavaa. Kun laite pirahtaa tai kilahtaa, se pakottaa katsomaan, onko kyseessä ilmoitus, viesti tai jokin tärkeä päivitys. ”En pidä siitä, että pitäisi vastata samalla sekunnilla viesteihin, koska se on painostavaa ja stressaavaa. Tuntuu siltä, ettei

itse pysty hallitsemaan vapaa-aikaa, kun viesti saattaa ilmestyä sunnuntai-iltana kymmeneltä.” (O20)

Voin siis hyvin yhtyä siihen, että internetin ja esimerkiksi puhelimen puuttuminen lisäävät vapautta ja antavat ihanan tiedottomuuden tunteen, jossa joutuu ja saa keskittyä vain siihen yhteen hetkeen. Valitettavasti tällaista hetkeä ei noiden kolmen päivän aikana tullut. Eri medioiden päivittäisestä käytämisestä on tullut lähinnä pakko. (O38)

Huomaan ahdistuvani tänään enemmän kuin normaalisti yhteydenottoista (...) Vaikka olen todella sosiaalinen ihminen ja nautin ihmisten kanssa olemisesta, olen ärsyyntynyt ja ahdistunut kännyköistä, ja siitä, että en pääse pakoon yhteydenottoja, velvollisuuksia enkä pysty itse määrittelemään sosiaalisuuden määrää, tai ajankohtaa. Tätä varten pidän puhelinta usein äänettömällä, vaikka voinkin missata siten jonkun tärkeän yhteydenoton, mutta minulle se on välttämätön stressin lievityskeino, että voin välillä kadota omaan kuplaani, jossa ei ole ulkomaailmaa. (O34)

Kun ahdistus jatkuvasta laitteiden näpläämisestä täyttää lähes kaiken oman tilan ja kasvaa tarpeeksi suureksi, poistuminen hetkeksi tai toistaiseksi sosiaalisesta mediasta voi auttaa tilanteeseen (Uski 2015). Kahlitsevasta mediankäytöstä luopuminen antaa parhaimmillaan aikaa tehdä keskeneräisiä asioita loppuun ja tuo ilonaiheita, koska on ollut mahdollista hidastaa esimerkiksi aamuja. Pakonomaisen jatkuvasti tavoitettavissa olemisen rinnalla voidaankin puhua JoMO-ilmistä (Joy of Missing Out¹⁶), mikä tarkoittaa ilon kokemista siitä, että voi olla paitsi jostakin (Hernesniemi 2019¹⁷).

---

¹⁶ <https://www.ft.com/content/415f2432-1009-11e9-acdc-4d9976f1533b>

¹⁷ ”FOMO:lle on ehdoteltu löytyneen veroisensa vastine. JOMO eli ”Joy of missing out” kuvaa mielihyvää, joka syntyy siitä että nauttii juuri sillä hetkellä tekemistään asioista, vertaamalla niitä muiden muka jännittävimpiin tekemisiin. Siinä missä FOMO on salakavalasti mieleemme ujuttautuva tunneperäinen ilmiö, JOMO on sen järkiperäinen vastine. Paitsi jäämisen ilon kokeminen vaatii tietoista päätöstä ja sitoutumista somettomiin hetkiin tai vaikkapa vain yhden asian tekemiseen kerralla.” <https://mediakasvatus.fi/puheenvuoro/2019/01/vapise-fomo-taaltatulee-jomo/>.

Tein siis tämän päätöksen, ikävä kyllä, poistin [Instagram] käyttäjätilini väliaikaisesti (...) Suurin ilon aiheeni tänä päivänä on kuitenkin se, että [useiden] sovellusten poistamisen jälkeen olen tullut siihen pisteeseen, että minulla on enää jäljellä yksi rästiin jäänyt essee tehtävä tämän mediapäiväkirjan kirjoittamisen lisäksi. En voi sanoin kuvailla tätä tunnetta ja kaikki ainoastaan sen takia, että olen käyttänyt huomattavasti vähemmän aikaa puhelini kädessä. Aamuni alkoi hyvällä fiiliksellä herätessäni ilman kellon soittoa aamu auringon paistaessa. Söin aamupalan ja join kupin kahvia kaikessa rauhassa – ilman puhelinta. (O16)

Tänään on viimeinen päivä, jolloin kirjoitan mediapäiväkirjaani. Viimeisen päivän kunniaksi aion kokeilla elää päivän ilman mediaa. Huomaan jo aamulla kuinka kaipaankin kännykkää tai television ääntä. On aivan älyttömän suuri houkutus avata televisio tai etsiä kännykkä käteeni. Onneksi avomieheni tietää medialakkoni ja pitää minua silmällä. Muutaman tunnin päästä tuntuu, että ”vieroitusoireeni” helpottuvat. Annan kuitenkin itselleni luvan käyttää tietokoneetta koulutehtävien tekemiseen, mutta katkaisen nettiyhteyden, etten vahingossa lähde surffailemaan toisille sivuille. Saan tehtyä hyvin koulutehtäviä, mutta ahdistaa suunnattomasti kun en tiedä, mitä ulkomaailmassa tapahtuu. Todennäköisesti en jää mistään suuresta paitsi, mutta mitpä ihminen omille ajatuksilleen voi. Päätän lukea jälleen kirjaa, jonka lainasin vain pari päivää sitten. Aika lentää kuin siivillä ja kohta huomaankin, että olen muutaman tunnin osannut olla ajattelematta mediaa. Hyvä minä! (O12)

Aktiivinen mediankäyttö voi johtaa siihen, ettei kykene enää rauhoittumaan ilman verkossa ja yhteisöissä liikkuvan tarjonnan katsomista. Kun aika kuluu kännykän selailuun, ”jää jokin kaunokirjallinen teos lukematta, mutta niin myös teelliset kirjat” (O34). Tyhjän ajan täyttäminen johtaa herpaantumiseen ja mediasta koukuttumiseen, kun ”täytämme loppoajan kännykän selailulla, koska se tuntuu sallitummalta kuin tv:n tai kirjan avaaminen. Tuntuu että vähän huijaamme itseämme, ajattelemalla että ”ihan tässä lyhyesti vaan.” (O34) Toinen opiskelija toteaa, että ”motiivini tarkastella medioita on lähinnä tylsyyden tappamista taikka kirjoitelmien väistelyä” (O44).

Tarja Västilä kirjoittaa Telma-lehden kolumnissa, että "some kouttaa kuin huumeet". **"Läsnäolon pakko johtaa siihen, ettei ole koskaan aidosti läsnä. Ei näe eikä kuule, mitä ympärillä tapahtuu, kun samanaikaisesti tuuttaa Twitteriä."**, hän kirjoittaa. Brittitutkija Andrew Przybylski toteaa, että some-pyörteen keskellä ihminen voi unohtaa itsensä. Seuratessaan muiden tekemisiä hän ei huomaa itse tekevänsä kiintoisia asioita tai olevansa niiden keskellä. (Telma-lehti, viitattu 28.4.2017.) (O1, **lihavointi** opiskelijan)

Kun nuorten teknologian käyttöä on tutkittu, on huomattu yhteyksiä käyttötappojen ja kognitiivisen suoriutumisen välillä. Monen median samanaikainen käyttö (*media multitasking*) on tulosten mukaan yhteydessä keskittymisvaikeuksiin, mutta pelien pelaaminen auttaa työmuistisuoriutumisessa. Nuorten lisääntyvällä ruutuajalla ja mediankäyttötavoilla on merkitystä, jos ajatellaan fysiologisia vaikutuksia kognitiivisissa aivotoinnoissa. (Moisala 2017.) Vuoden 2009 julkaisussamme opiskelijoiden mukaan erilaiset pelisivustot laajensivat mielikuvituksen käyttöä, auttoivat hahmojen kanssa kommunikointia sekä toimivat älylliseen itsensä haastamiseen liittyvinä maailmoina (Hakkarainen & Vaattovaara 2009; Vaattovaara 2005b). Multitaskaukseen liittyy tänä päivänä arkea hankaloitava läsnä- ja poissaolon suhde, kun ei enää voikaan keskittyä yhteen asiaan kerrallaan. Samalla kun kirjoitetaan yliopistotasoisia esseitä tai oppimispäiväkirjoja, seikkaillaan Facebookissa ja vilkuillaan puhelinta vähän väliä: "Hitsit, mitä multitaskaamista, keskittyminen on vaikeaa, kun koko ajan repii itseään joka paikkaan. En koe tarpeelliseksi muutosta mediankäytössäni, kun arki sujuu ongelmitta ja puhelin on kasvanut käteen ja siihen on tottunut. Huolestuttavaako? Siinä vaiheessa, kun mediankäyttö oikeasti viivästyttää opintoja ja haittaa omaa vapaa-aikaa, niin siihen pitää puuttua." (O20)

Etenkin iltaisella kirjoittelen samaan aikaan esseitä kun vastailen viesteihin tai selailen sosiaalista mediaa, etenkin maailman parasta Tinderiä. Sama multitasking näyttäytyi etenkin, kun katsoimme televisiota; televisiota katsellessa viestittelin, juttelin, kirjoitin jopa esseitä sekä selailin tietenkin sosiaalista mediaa. (O57)

Uutisten lomassa näprään puhelintani, puhelimesta tarkistan sähköpostin ja Facebookin viimeisimmät päivitykset. Multitasking jälleen, siitä en pidä! Katson myös tv-ohjelman Puoli Seitsemän, siinä on esillä usein ajankohtaisia aiheita kepeämmin esitettynä. Saunan jälkeen huomaan ”räplääväni” jälleen puhelinta, WhatsAppiin on tullut viesti. Tarkistan viestin ja vilkaisen pikaisesti sähköpostini (TAAS!?). (O56)

Kun puhutaan multitaskauksesta eli monen tehtävän yhtäaikaisesta tekemisestä, on huomioitava se, etteivät aivot tosiasiallisesti voi tehdä monia asioita samalla aikaa. Käsite tarkoittaakin tarkkaavaisuuden siirtymistä asiasta tai tehtävästä toiseen. Tällainen hyppiminen on kuitenkin aivotoimintoja heikentävää: virheiden määrä voi kasvaa ja aivot kuormittuvat. Ylikuormittumiseen voi kuitenkin itse vaikuttaa harjoittamalla asioiden tärkeysjärjestykseen laittamista. (Huotilainen & Moisala 2018, 59–64.)

Pako hiljaisuudesta välitteiseen sosiaalisuuteen

Hiljaisuus ja rauhoittuminen arjessa ilman älypuhelinta tai muita laitteita tuottavat vaikeuksia, jos kytkeytyminen mediaan on ollut pakonomaista ja tullut jokapäiväiseksi tavaksi. Opiskelijoiden kuvauksissa ”turha jutustelun” korvaaminen antaa mahdollisuuden kaivattuun välitteiseen sosiaalisuuteen. Kun puheenaiheet loppuvat kavereiden kanssa tai ei jostain syystä halua keskustella voi ”kiusallisen hiljaisuuden katkaista puhelinta räpläämällä” (O29). Ilman teknologioita tai laitteita voi lisäksi tuntua, että jotakin puuttuu: ”Hiljaisuus ja rauhallisuus tuntuu häiritsevältä, se ettei koko ajan näe tai kuule jotain tuntuu tyhjältä. - Tätä pohtiessani ajatus tuntuu pelottavalta.” (O8) Pitääkö siis mediankäytöstä olla huolissaan, jos määrä tai lähes symbioottinen kytkentä alkaa haitata arkea tai tuntuu pelottavalta, kuten opiskelija edellä toteaa. Kännykän taakse voi paeta, eikä tarvitse ”väkisin keksiä tikusta asiaa” (O35) kun ollaan vuorovaikutuksessa

kasvokkain.

Tylsien ja tyhjien hetkien täyttäminen pakottaa ottamaan puhelimen käteen ja kuluttamaan aikaa mediassa tai sosiaalisissa verkostoissa. ”Mistä mahdoimme puhua ennen kun kaikki tieto ja puheenaiheet eivät tulleet suoraan älypuhelimesta? (...) Mitä tekisinkään bussipysäkillä odotellessani, jos en selaisi puhelintani? Tuntisin itseni melkein hölmöksi, jos vain seisaisin paikallani.” (O54)

Päivän aikana [yliopistolla] puhelimeni piippasi useaan kertaan (...) Ajattelin, että kerkeän ne ihan hyvin katsomaan sitten, kun pääsen kotiin rauhoittumaan. Jostain syystä kuitenkin, välillä mielessäni kävi, että mitä jos olenkin saanut jotain tärkeää, ja nyt se jää minulta näkemättä tai kokematta ajoissa, ja myöhemmin on liian myöhäistä. (O11)

Mediasisällöt ovat osa elämäni, ja niiden välttäminen kokonaan tuntuu olevan mahdotonta. Ja kiperimpänä kysymyksenä: millä nyt täyttäisin sen tyhjän tilan ja ajan, joka syntyisi, jos eläisin mediapiennossa vaikkapa viikon tai yhden päivänkin? (O37)

49

Kun tarkkailee omaa mediankäyttöään, voi samalla pysähtyä miettimään ajan käyttöä vaihtoehtoisilla tavoilla ilman jatkuvaa kytkeytymistä mediaan. Opiskelijoiden kokemukset mediankäytön hillitsemisestä tai sen tavoitteellisesta vähentämisestä rauhoittavat erityisesti ajatuksia, nukahtamista tai unta.

Iltaisin yritän laittaa television kiinni sekä puhelimen pois mahdollisen aikaisin. Keskitynkin ennen nukkumaan menoa mieluummin kirjan lukemiseen. (...) Huomaan, että unikin tulee huomattavasti paremmin, kun on rauhoittunut kirjan parissa ennen nukkumaan menoa. (O28)

Illan aikana päätän laittaa kännykän pois ja vihdoin avata kirjan, jonka lainasin kirjastosta. Kännykkä kummittelee välillä mielessäni, mutta haluan antaa itselleni edes hetken somevapaan illan. Huomaan, että nukkumaan mennessä aivoni eivät käy samalla tavalla kierroksilla kuin yleensä. (...) Tämän voisi ottaa melkein tavaksi, jos symbioosisuhteeni kännykkään sallii sen. (O13)

Kännykkäparkki ja somepaasto toimivat testeinä opiskelijoilla: voinko olla ja elää ilman jatkuvaa yhteyttä mediaan. Kun on töissä tai muutoin tilanteissa, joissa ei voi käyttää älypuhelinia, voi kuitenkin kasvaa pelko siitä, että jää jostain paitsi. Modaalisen ulottuvuutena pelkoon sisältyy pakonomainen tarve kytkeytyä mediaan eli täytyminen, jota tunteet vahvistavat.

Työpäivä – tarkoittaen siis noin kahdeksaa tuntia ilman mediaa. Tauolle päästessäni tartun automaattisesti puhelimeeni – mistä kaikesta olenkaan jäänyt paitsi? (O9)

Mutta jos taas et päivittäin käy katsomassa Facebookia, Instagramia, Whatsappia, Snapchattiä olet automaattisesti pihalla kaikesta. Tai ainakin tältä minusta tuntuu. (O32)

Erilaisten sovellusten käyttämiseen voi opiskelijoiden mielestä kulua päivittäin yllättävän paljon aikaa, kun siihen kiinnittää huomiota - kuten mediapäiväkirjan kirjoittamisen aikaan monella opiskelijalla tapahtui. Samalla saattaa tulla pohtineeksi, onko sittenkään niin riippumaton ”teknisistä vempaimista tai sosiaalisesta mediasta ja kaikesta muusta turhanaikaisesta teknologiasta, kun aikaa kuluu hullun paljon kaikkeen selaamiseen” (O23).

Perustunteita kuvaavat yleisimmät sanat ovat tutkimuksen (Tuovila 2005) mukaan viha, ilo, rakkaus ja suru. Mukana 25 tärkeimmän ilmaisun joukossa ovat lisäksi ikävä ja tylsyys. Tylsyys-sanaa käytetään, kun ilmaistaan elämänlaadun vajetta, erityisesti henkistä turhautumista. Tällainen tunnetila voidaan tulkita myös kyvyttömyydeksi sietää niitä tilanteita, kun ei tapahdu mitään. (Hakala 2018, 17–19.) Opiskelija kuvaa pitkästyminen ja jatkuvaa virikkeiden nälkää:

Töissä tauoilla selailen taas samoja medioita läpi. Vähän kyllästyneenä jo, mistä löytäisin lisää kiinnostavia sivuja. Jos töissä on hiljaista, niin etsin koneelta uusia mediasisältöjä, joita voi hyvin tylsyyteen lukea. Usein ei osaa enää vain olla, ilman mitään luettavaa, se-

lattavaa, musiikkia, ohjelmaa, radiota tai jotain mikä antaa ajateltavaa. Aivot tarvitsevat sopivan määrän virikkeitä, jotta ei tule niin saunottua tylsyyden tunnetta. (O50)

Kasvokkain tapahtuvan vuorovaikutuksen väheneminen askarruttaa, sillä kommunikointi toisten kanssa on yhä enemmän siirtynyt sosiaaliseen mediaan. Opiskelijoiden mukaan melko helposti voi tulla sosiaalisesti vaikeita tilanteita – kun on vaivautunut eikä tiedä, mitä sanoisi – jolloin kätkeydytään puhelimen taakse. Se on hyväksyttävää, koska kaikki muutkin tekevät niin. ” Omaa epävarmuutta ei tarvitse näyttää avoimesti. Puhuminen on vähentynyt viestittelyn lisääntymisen myötä ja esimerkiksi silmiin katsominen voi tuntua vaikealta kohtaamistilanteessa. Toisaalta toista voi huomioida aktiivisesti myös verkossa ja siellä olevissa keskustelutavoissa.” (O14)

Huomaan itsessäni myös muutoksen siinä, että sosiaalinen kanssakäyminen ei ole enää niin luontevaa. Kalifornian yliopistossa tehty tutkimus osoittaa, että mitä enemmän nuoret käyttävät digitaalista maailmaa, sitä heikommat heidän sosiaaliset taitonsa ovat. Puutteita nuorison keskuudessa ilmeni muun muassa siinä, etteivät he osanneet lukea tunnetiloja toisten ihmisten kasvoilta, koska fyysisen vuorovaikutuksen määrä on vähentynyt digitaalisen maailman myötä. (Garcia, Greenfield, Michikyan, Morris, Small, Uhls & Zgourou 2014, 387–392.)(O33)

Juttelen hetken aikaa viestitellen [kaverien] kanssa, kunnes keskustelu tyrehtyy. Tulee hetkellinen tyhjän olon tunne. Mille sitä sitten alkaisi? Selaan sovellukset useaan kertaan läpi, jospa sinne olisi päivitetty jotain. Olen päättänyt vältellä juorulehtiä, keskustelupalstoja ja foorumeita, sillä triggeröidyn niistä. Ilta-lehtien lööpit ovat Clickbaitteja täynnä mainoksia tänään en jaksa katsoa niitä. Keskustelupalstoilla taas pyörii pelkkiä trolleja ja kommentteja lukiessa tuntuu, että ihmiset eivät vain ymmärrä ja se ärsyttää. (O8)

Tylsyyys on osa viestintää, mutta se voi olla myös suojautumiskeino (Hakala 2018, 18). Älypuhelin auttaa tyhjissä ja tylsissä hetkissä olemaan välitteisesti sosiaalinen omissa verkostoissa tai mediassa. ”Kännykkään katsoessa ihminen pystyy

suojautumaan katseilta, se tuo seuraa ja ikään kuin sillä hetkellä juuri sitä kaivatua sosiaalista kanssakäymistä.” (O33) Tyhjiä hetkiä täyttämisen teknologialla on opiskelijoiden keskuudessa hyvin yleistä ja samalla voi osoittaa muille, että on keskittyneenä tai valmiina johonkin muuhun kuin kasvokkain kohtauksiin.

Ihmissuhteita ja katvealueita

Sosiaalisen median monien palvelujen kautta voi tutustua uusiin ihmisiin ja toisiinsa kohtaukset voivat muotoutua myös parisuhteeksi. Toiseen tutustuminen tekstien ja kuvien avulla voi olla ratkaisevaa, kun etsitään kumppania netistä. Etsimiseen liittyy haluamisen modaliteetti, sillä toiminnan toivotaan johtavan päämäärään hapuilevasta tavoitteellisuudesta huolimatta. Se, ettei kohtauksissa ole kyse ”äänekkäästä” tapaamisesta, voi olla ratkaiseva tekijä parisuhteen alussa.

Oma parisuhteeni alkoi netissä (...) Vaikka tutustuimmekin nopeasti kasvotusten, koen että emme ehkä olisi koskaan tavanneet toisiamme ilman internetiä, kummankaan ulkoinen olemus ei olisi herättänyt toisessa kiinnostusta. Vaikka toisaalta tulin ”isketyksi” kuitenkin kuvan perusteella, mutta olisin ollut varmaan liian kovaääninen puolisololleni. (O34)

Mediassa tuotetaan kuvastoa ja normeja siitä, millaiset ihmissuhteet ja parisuhteet ovat toimivia ja toivottuja. Itsensä tarkkailu ja vertaaminen toisiin, myös julkiksiin, rajoittaa tunnetta omasta riittävydestä sellaisena kuin on. Ajatus siitä, että minäkuvan pitäisi peilaantua mediaesitysten kuvastoihin voi tuntua aluksi vieraalta. Lukuisten toistojen ja kuvien katsomisen jälkeen saattaa alkaa kuitenkin uskoa itsessään olevan jotakin pielessä: olenko aivan erilainen kuin muut? Medialla on valtaa identiteettien rakentumisessa ja se perustuu representaatioiden uudelleen todellisuutta tuottavaan voimaan (Herkman 2002, 219).

Toimiva parisuhde voi kuitenkin pelastaa lisääntyneeltä itsekriitiltä ja mediassa esitettyjen minuuden rakennusaineiden etsimiseltä:

Minulla oli [nuorempana] mielikuva siitä kuinka parisuhteet ovat aivan mahdottomia, mikä vain uskomattoman pienikin yksityiskohta voi murtaa koko paketin. Nyt olen kuitenkin onnellisessa parisuhteessa, joka on kyllä melko paljon ohjannut siihen, että median vaikutus on kaventunut itseni arvostelussa. (O43)

Ihmissuhteisiin voi muodostua katvealueita, joissa toimitaan sivustakatsojana, jota voidaan kuvata sivustakatsojan pimento -käsitteellä (ks. Raudaskoski ym. 2019), vaikka tavoite olisi olla kasvokkaisessa vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Kun netin mediatarjonta on nykyisin laajaa ja monimuotoista, voi pimentoon jäänyt kumppani ärsyyntyä toisen mediavalinnoista. Opiskelija kertoo pohtineensa ystävien kanssa älypuhelinien käytön vaikutusta parisuhteeseen:

Meillä on ystäväpariskunta, joista toisella ei ole ollenkaan älypuhelinia. He olivat eilen meillä katsomassa jääkiekkoa, jossain vaiheessa älypuhelinon ystävä totesi, että on "hivenen hupaisaa" että puolet porukasta (ne jääkiekko ihmiset) itse asiassa katsovat puhelimiaan. (...) Varsinkin mitä väsyneempi olen sitä varmemmin [itsekin] selailen puhelinia, ja läsnäoloni oikeasta tilanteesta katoaa. Tämä ärsyttää [puolisoani] suunnattomasti, kun en vastaa hänen huuteluunsa tai kuuntele hänen juttujaan. (O34)

Älypuhelinien aktiiviseen käyttöön liittyvästä tutkimuksesta kävi ilmi, että laitteen saama huomio (*partner phubbing*, "phubbaus") aiheutti 23 %:lle vastaajista konflikteja parisuhteessa ja masentuneisuutta sen vuoksi oli joskus kokenut 37 % vastaajista. Jos suhde oli epävakaata tai turvaton, häiritsi phubbaus enemmän kuin turvallisessa ja vakaassa parisuhteessa (Roberts & David 2016; O33.) Älypuhelin voi ikään kuin kasvaa kiinni käteen, jolloin siitä tulee erottamaton osa elämää. Voidaan puhua myös käsitteestä tahmea medialaite tilanteessa, jossa laitteen käyttäjää ei tahdo saada mukaan keskusteluun tai pysymään läsnä vuorovaikutuksessa (Raudaskoski & Mantere & Valkonen 2019, 283).

Mediankäyttö voi tuoda sosiaalisen median toimijoita, kavereita ja ystäviä lähelle, mutta ”työntää helposti ihmisiä läheltä pois” (O19). Opiskelijat kuvaavat tilanteita, jolloin touhutaan ruutujen äärellä ilman että vaihdetaan montakaan sanaa koko päivänä. Parisuhdetta ei toisaalta kaivata lainkaan, jos suhde laitteisiin korvaa seurustelun tai peittää kokonaan tarpeen olla lähemmässä suhteessa toisen ihmisen kanssa.

Eräs päivä huomaan selittäväni kaverilleni, että en kaipaa mitään parisuhdetta elämääni, sittenhän iltaisin pitäisi esimerkiksi jutella ja sellainen ei käy, ei voi mikään mies tulla minun ja rakkaan Netflixin väliin, joten parisuhteet ei kiitos. En ole edes huolissani tunnustukseni jälkeen. (O41)

Opiskelijoilla esiintyy ärtymystä myös niissä tilanteissa, joissa he eivät pääse rauhassa toimimaan omien yhteyksiensä parissa joko sosiaalisessa mediassa tai muissa verkostoissa. Sosiaalisuus ja yhdessä oleminen kiinnittyvätkin myös yksin olemiseen ja jatkuvien tapahtumien, toisten päivitysten tai uutisten seuraamiseen. Sherry Turkle (2011, 155) puhuu välitteisen sosiaalisuuden ja yksinäisyyden kytköksestä, mikä tulee myös tutkielmani tuloksissa esiin: kun täytyy tai haluaa liittyä sosiaaliseen mediaan, on helpompaa olla vuorovaikutuksessa ruudun takana yksin. Tosin emotionaalinen loukku eli tunne, ettei tarvitse ketään, voi toimia vieraannuttavana tekijänä muusta vuorovaikutuksesta, kun median käyttäjänä voi olla sosiaalinen myös yksin.

Liiallinen sosiaalisen median käyttö voi näkyä painolastina parisuhteessa, seksielämässä ja vanhemmuudessa. ”Ihmiset eivät ole läsnä, vaan katoavat bit-tiavaruuteen” (O34). Seuranhaku voi myös modaalisuuksien mukaan koukuttaa haluamisen ja täytymisen vuoropuheluna, jossa toiminta vetoaa luonnollisesti tunteisiin.

Välillä olen seuranhakumielessä tinderissä, mutta olen huomannut itsessäni sen koukuttavan vaikutuksen. Tällä hetkellä en ole siellä, sillä koen rasittavaksi, jos minun täytyy olla vastuussa erinäisille

miehille omasta sinkkuudestani tai menemisistäni. Seilaan siellä välillä ja välillä en, mutta oli kuormittavaa vastaila ulkonäön perusteella valikoimieni miesten viesteihin. Hmm luultavasti menen sinne taas parin viikon sisällä. (O14)

Vuorovaikutus tuntemattomien kanssa saattaa tuoda uusia ulottuvuuksia arkeen ja elämään, vaikka itsestään kertominen ei olisikaan palkitsevaa. Esillä oleminen voi aiheuttaa kuitenkin koukuttavaa mielihyvää, kun tulee huomatuksi ja nähdyksi kommenttien tai keskustelujen kautta.

Katvealueita parisuhteessa syntyy usein ajan kuluessa, kun omat tavat ja mediattomuudet valtaavat arjen aamusta iltaan. Kun kumpikin osapuoli ottaa älypuhelimien tai tabletin mukaan sänkyyn, voi sosiaalinen media tulla myös ”välilyjen väliin”. Jos sosiaalista mediaa ei olisi, voitaisiin harrastaa seksiä iltaisin enemmän¹⁸, mikä edellyttää, että katsotaan kumppania ruudun sijaan. (Paula Salonen haastattelu.)

Ilta-yhteentoista mennessä olen asettunut peiton alle sänkyyn perinteisesti [koira] kainalossani ja puhelin kädessäni. Mieheni kertoo minulle, kuinka häntä harmittaa se, että puhun koirallemme enemmän kuin hänelle ja se, että olen aina uppoutunut puhelimeeni ja se, että välissämme nukkuu aina koira. (...) Laitan puhelimen pois ja lupaan itselleni vieroittautua sen käytöstä. [Koirakin] saa mennä kerrankin omaan petiinsä nukkumaan. (O1)

Poissaolon läsnäolo tarkoittaa kirjaimellisesti olemista sekä läsnä että poissa samaan aikaan. Nykyisin teknologian käyttö mahdollistaa sen, että ollaan enemmän kuin vain ajatuksissaan poissa läsnäolosta. Läsnäolo, poissaolo ja esilläolo kietoutuvat paradoksaalisesti toisiinsa, sillä niissä kaikissa on elementtejä, jotka liittyvät yksinäisyyteen, sosiaalisuuteen ja vuorovaikutukseen. (Seppänen & Välvirronen 2012, 209–210.)

---

¹⁸ <https://www.aamulehti.fi/a/23545211>, 29.3.2016 (luettu 29.9.2019)

Illalla näen kavereita ja huomaan, kuinka älypuhelimet ovat jatkuvasti läsnä, vuorotellen jollain on melkein koko ajan älypuhelin kädessä. Välillä, jos tuntuu, että älypuhelimet vievät liikaa aikaa ja on häiritsevää, niin sovimme, että kaikki laittavat puhelimet pois. Sanomme sitä kännykkäparkiksi. Huomaamme itsekin, kuinka emme ole aina täysin läsnä tilanteessa, jos kädessämme on älypuhelimet. (O50)

Somepaasto tai kännykkäparkki voivat herätellä olemaan läsnä ilman teknologiaa. Yhteiskunnan laajuudessa pieniin yhteisöihin ja niiden tiiviiseen vuorovaihtukseen ei näyttäisi olevan kokonaan paluuta (emt.) kuin hetkittäin juuri niitä varten järjestetyissä paikoissa tai tiloissa. Mediasuhde onkin virittäytynyt teknologian hyväksi käyttöön ja vaikuttaa suoraan sosiaalisiin suhteisiin.

Tästä voin kertoa elävän esimerkin, kun tapasin tänään ystäväni kahvilassa pitkästä ajasta. Silloin ystäväni ei pystynyt jättämään omaa puhelintaan rauhaan, vaan hänen oli säännöllisin väliajoin tarkastettava puhelintansa, josko joku olisi kaivannut häntä. Lisäksi hänen piti ottaa esimerkiksi meidän kahveistamme kuva ja lisätä se sosiaaliseen mediaan. (O31)

12.4.2017 oli historiallinen päivä; pieni askel yhteiskunnalle mutta erityisen suuri pienelle ihmiselle. Liityin siis Instagramiin. Kuvia tililleni olen tähän mennessä lisännyt tasan yhden. Eräänä päivänä hiihtolenkillä kuitenkin huomasin ajattelevani ja suunnittelevani, kuinka tästä kohdasta saisi hyvän kuvan ja minkälaiset hauskat ja omaa elämäni informoivat risuaidat ja kuvatestit kuvaani kirjoittaisin. (O57)

Elämäjulkaiseminen on olennainen osa mediankäyttöä ja sosiaalisten verkostojen toimintaa, jonka teknologinen kehitys on mahdollistanut. Julkaisemisen ja jaettujen elämien tuottama mielihyvä perustuu vahvaan osallisuuden kokemukseen. Teknologiat mahdollistavat nykyisin reaaliaikaisen, jatkuvan julkaisemisen, jonka avulla voi halutessaan omaehtoisesti rakentaa minuuttaan sitomalla menneet, tämänhetkiset ja tulevat tapahtumat kokonaiseksi kertomukseksi. (Östman 2015, 22, 31.) Julkaiseminen heijastuu myös muuhun arkeen kuin mediankäyttöön. Kun esimerkiksi hiihtolenkillä tai muualla liikuttaessa mietitään ” millaisen

päivityksen tästä saisi”, laajentuu identiteetin muokkaaminen myös muihin konteksteihin. (Uski 2015.)

Voimaannuttavia avauksia ja näkökulmia

Mediankäyttö voi olla monin tavoin voimaannuttavaa ja tuo uudenlaisia näkökulmia arkeen sekä opiskeluun. ”Hyvin usein televisio, radio ja yleisimpänä ehkä puhelin, ovat osa sosiaalista kanssakäymistä myös konkreettisesti vuorovaikutuksessa. Asioiden ja ilmiöiden kommentointi, ajatusten jakaminen ja yleinen viihtyminen saavat hyvin paljon potkua mediasta.” (O9) Ajassa eläminen voimaannuttaa, kun mediasisällöt auttavat esimerkiksi ammatillisen identiteetin vahvistumisessa tai uusien näkökulmien löytämisessä yhteiskunnallisista keskusteluista opintojen suuntaamista varten.

57

[Sanomalehden] sivuilta huomaan kiinnostäväni huomion seuraaviin otsikoihin ”Yliopiston arvo oivallettu”, ”Loppuun käytetyt ihmiset”, ”Työn läikkymisestä vapaalle tuli arkea”, ”Työelämä muuttuu - muuttuuko johtaminen?”. Työelämän muutos puhuttaa minua tällä hetkellä, erityisesti ammatillisen koulutuksen reformin tuoma muutos. (O56)

Opiskelijoita kiinnostaa yliopisto-opintojen jälkeinen työelämä ja mahdollisuudet sijoittua haluamalleen alalle. Keskustelu työelämäorientaatiosta ja yliopisto-opintojen vastaavuudesta saa ”potkua mediasta”, sillä erityisesti jo valmistuneet alumnit kirjoittavat paljon kokemuksistaan valmistumisen jälkeen.

Olen monessa ryhmässä mitkä liittyvät niin kasvatustieteen ammattilaisuuteen, alumniverkostoihin tai apuun työnhaussa, oman osaamisen esille tuomiseen tai urapolkua edistävien mahdollisuuksien löytämiseen. Minunkin tapauksessani, kun käytän Facebookia aktiivi-

sesti seuraten mitä kasvatustieteen alalla tapahtuu ja haluan ylläpitää verkostoja alan opiskelijoihin ja alumneihin, voi olla hyvä kiinnittää huomiota omaan profiiliin. Oma käyttäjä voi ponnahtaa ihmisille, ketkä ovat samoissa ryhmissä ja he saattavat esimerkiksi olla töissä yrityksessä, johon hakee töihin jonain päivänä. (O4)

Esilläololla ja näyttäytymisellä on väliä, kun ajatellaan tulevia työntekijöitä tai yhteydenottoja monien sosiaalisten verkostojen kautta. Profiilityössä suunnitellaan julkaisemista ja tehdään asioita vaadittavaa julkaisua varten, esimerkiksi otetaan kuvia tai tehdään videoita. Kun Facebookissa näkee heti, tykkääkö tai kommentoiko kukaan juuri tehtyä julkaisua, se saa tekemään sosiaalisesti hyväksytyjä ja hyvältä näyttäviä asioita yhä uudelleen. Profiilityö voi siis olla voimaannuttavaa, mutta toisaalta se voi houkuttaa antamaan vain pinnallisen, trendien mukaisen kuvan arjestaan. (Uski 2015.)

Media voi voimistaa omaa identiteettiä uutisoimalla julkisuuden henkilöistä, joiden ansiokkaan uran taustalta löytyy tuttu koulutusala. Uudenlaiset näkökulmat voivat voimaannuttaa pelkästään, kun osallistuu mielenkiintoisiin keskusteluihin sosiaalisissa verkostoissa.

Tuija Pehkonen haastattelee lööpeistä tuttua suomen ensimmäistä naispuheenjohtajaa ja poliitikkoa Jutta Urpilaista. (...) Haastattelusta päällimmäisenä jää mieleen Jutan mainitsema koulutuksensa, hän on luokanopettaja ja kasvatustieteen maisteri. Tämä merkitsee minullekin jotain, kertoo siitä, että minullakin on koulutukseni puolesta hyviä mahdollisuuksia edetä urallani varmasti monipuolisiin ja haastaviin työtehtäviin. (O40)

Kiinnostavien asioiden spekuloinnin ja pyörittelyn seuraaminen ja siihen toisinaan osallistuminen on mukavaa ja toisaalta se saattaa avata myös uusia näkökulmia asioihin. Mielestäni keskustelufoorumien antoisa keskustelu voi parhaimmillaan antaa jopa samoja tunteita kuin jokin hyvä kirja. (...) Esimerkiksi politiikkaan tai johonkin kiinnostavan urheilulajin nyansseihin keskittyvää tasokasta keskustelua luen mielelläni vaikka kuinka pitkään. (O10)

Parhaimmillaan myös erilaiset, omille ajatuksille vastakkaiset näkemykset voivat laajentaa maailmankuvaa ilman, että ne koetaan oman identiteetin uhkana.

Osa kavereistani ovat ”raivokapitalisteja” jotka uskovat uusliberalismiin ja joiden elämän tehtävänä on tahkota paljon rahaa, kun taas osa kavereista halailee puita ja linkkailevat paljon luonnonsuojeluun liittyviä artikkeleja. On todella mukava, kun pääsee lukemaan erilaisia artikkeleita, mielipidekirjoituksia ja muita julkaisuja todella erilaisista aiheista ja useista eri näkökulmista, ja näihin julkaisuihin ei välttämättä törmäisi vain Helsingin sanomia, Iltalehteä, Guardiania yms. seuraamalla. (O22)

Visuaalinen kulttuuri rakentuu kuvista ja kuvastoista, joihin liittyy visuaalisia järjestyksiä eli säännönmukaisuuksia merkityksineen. Kuvastot ovat kuitenkin usein poliittisia ja sisältävät niihin tarkoituksella upotettuja merkityksiä. Uutiskuvissa tuotetaan yhteiskunnallista todellisuutta, jolloin ne myös rakentavat arjen visuaalista kulttuuria poliittisten valintojen ja päätöksenteon avulla. (Seppänen 2005; Couldry, Livingstone & Markham 2006.)

Uutinen Turkin vallankumouksesta sisälsi myös kuvia. Juttu oli aukeaman kokoinen (näköislehdessä), aukeaman molemmilla sivuilla oli isot, noin puolet sivusta täyttävät kuvat. Toisessa kuvassa on vallankumousyrityksessä jalkansa ja miehensä menettänyt nainen pyörätuolissa sairaalavuoteen edessä. Toisessa kuvassa on perheen äiti ja isä sekä valokuva heidän pojasta, joka on vangittu vallankumousyrityksestä. Kuvassa on paljon muutakin merkityksiä, mitä kuvilla yritetään myydä. Uskoisin myös, että kuvat ovat tarkoituksella verrattain erittäin suuret, sillä ne vetoavat tunteisiin esittämällä perheen menetystä ja saavat näin lukijan kiinnostumaan uutisesta. Ainakaan itse tuskin olisin kiinnostunut lukemaan uutista vieraan maan politiikasta ilman näitä kuvia. (O57)

Kuvat vetoavat tunteisiin, kuten opiskelija edellä kuvaa. Laajamittainen kuvallisuuden tuotanto on massiivista liiketoimintaa, joten kuvallisuuden täytyy myydä hyvin (emt.) Esimerkkinä kuvien kerronnasta ja niihin ladatuista merkityksistä sekä niiden lukemisesta on opiskelijan kokemus neuvolasta:

[Neuvolan seinällä on juliste: Somevapaa-alue, huomaa lapsi!] Tunnelma odotushuoneessa on hieman ahdistava. Paljonko kello on? Seinällä ei ole yhtään kelloa josta ajan voisi tarkistaa. Jos nyt katson kännykästä, olenko huono äiti? Salakähmäisesti laukun sisällä avaan kännykän ja katson ajan. Mitä jos ne huomaavat? Tuleeko puhuttelu? Olenko jollakin tapaa parempi ihminen, jos nappaan vierestä Me Naiset- lehden ja selailen sitä lapseni jatkuvan katselun ja seuraamisen sijaan? Lapsi on koko ajan mielissään tutkimassa uusia leluja, eikä tunnu kaipaavan erityisemmin seuraa. Välillä hän esittelee jotain lelua [julisteiden] tapaan. (O41)

Luennolla eräs opiskelija pohti omaa käyttäytymistä neuvolassa. Hän ei kehdannut selata älypuhelintaan neuvolan odotushuoneessa lapsen leikkiessä leikkipaikalla. Onko älypuhelinta selaava äiti huonompi kuin vieressä istuva äiti, joka lukee naistenlehteä? Syyllistääkö yhteiskunta sosiaalisen median käyttöä liikaa? (O56)

Opiskelijat pohtivat hyvän äidin mallia ja ristiriitaa aiheuttavaa valintatilannetta. Mediakulttuuri on kytköksissä niihin diskursseihin, joita toistamalla naisen tai äidin "mallia" muovataan tai uusinnetaan. Kun butler'laisittain (Butler 1990) kulttuurissamme opitaan tuottamaan sukupuolta, on yksilön – ja äidin – hankalaa asettua vastarintaan. Digitaalisen kulttuurin ja teknologioiden demonisoiminen johtaa siihen, että printtimedia hyväksytään helpommin viihdekäyttöön.

Mainokset, erityisesti vastamainokset voivat myös hämmäntää, mutta voimaannuttaa niiden monimerkityksellisten viestien vuoksi:

Kohdistetut mainokset sen sijaan tuntuvat usein melko mielekkäiltä. Kuten Jylhä ja Welp toteavat: "Halusimme tai emme mainokset vaikuttavat meihin" (2011, kansi). Vetäen siis hieman mutkia suoriksi, minuun vaikuttavat lähinnä mainokset tuotteista, tapahtumista, ohjelmista jotka vastaavat arvojeni ja elämäntyyliäni. Olen huomannut, että vastamainoksia tulee melko harvaan vastaan, vaikka ne olisivat loistava työkalu nostaa asioita esille lyhyesti ja ytimekkäästi. Ongelmaksi muodostuu vain usein se, että niistä täytyy tehdä joko kontekstiinsa todella ohjaavia tai niiden idea uhkaa mennä kokonaan ohitse. (O43)

Sukupuolittuneet toistot ja mielikuvat

Kun tutkitaan mediavalintoja ja mediankäyttöä, on tärkeää kiinnittää huomiota siihen, millä tavalla teknologiaan pääsy on sukupuolittunutta. Sukupuoliteknologia-käsitteeseen liittyvät ne tavat, välineet, käytännöt, joiden avulla vahvistetaan stereotyyppioita, tuotetaan sukupuolirepresentaatioita ja hyödynnetään niitä esimerkiksi elokuvissa, mainosvideoissa ja muissa mediaesityksissä (de Lauretis 1987). Otsikoiden, kuvien ja kertomusten tai tarinoiden on tarkoitus viestittää, että niillä on faktaperusta. Erot ovat kuitenkin laajemmin tarkasteltuna myös sosiaalisia positioita, jotka mahdollistavat tai rajoittavat yksilön pääsyä erilaisiin taloudellisiin, sosiaalisiin ja kulttuurisiin resursseihin (Ojala, Palmu & Saarinen 2009, 15–16).

Media on myös suuressa roolissa antamaan vaikutteita ”oikeanlaisesta” seksuaalisesta käyttäytymisestä. Medialla on suuri valta nuoren keskuudessa. Sieltä imetään vaikutteita myös ”oikeanlaiseen” tyttöinä ja poikana olemiseen. Yhteiskunnan heteronormatiivisuus rakentaa poikien käsitystä maskuliinisuudesta. He voivat saada käsityksen, että maskuliinisuus on feminiinisyuden vastakohta ja kaikki ”naismaisuus” alentaa heitä. Alentuva suhtautuminen naisiin ja naisten feminiinisyteen rakentaa samalla myös tyttöjen kuvaa heistä itsestään ja heidän paikastaan yhteiskunnassa. Media luo paljon oletuksia, miten tyttöjen tulisi käyttäytyä ja pukeutua, jotta olisivat hyväksytyjä. Tyttöjen kohdalla myös ”huoran” maine pelottaa. Tytöiltä odotetaan aktiivisuutta ja ulkonäköön panostamista mutta samalla kuuluisi olla kiltti ja käyttäytyä ”siveellisesti”. (O53)

Osalle opiskelijoista ”oikeanlainen” sukupuolena eläminen eli sen representoitujen toistojen mukainen toteuttaminen (ks. Butler 1990) tuottaa riittämättömyyden tunteita. Esimerkiksi tv-ohjelmissa, jotka liittyvät parisuhteeseen, tuotetaan totuuksia seksuaalikäyttäytymisen hyväksytyistä muodoista. Kun mediassa tuotetaan esityksiä ja välitetään niitä, jotakin esitetään ja jotakin ei, samalla muokataan todellisuutta representaatioiden avulla. (Ojajärvi 2003, 171–175.)

Vaikka koenkin olevani kriittinen mediaa kohtaan, huomaan esimerkiksi, miten medioissa esitetyt kuvat naisista ja ”täydellisistä” vartaloista vaikuttavat myös itseeni. Tutkiessani lisää mediasta ja naisista törmäsin Unifem ry:n vuoden 2008 kirjoituskilpailun taustatietoihin. Niissä kuvaillaan hyvin miten mediakulttuuri on selkeästi sukupuolittunutta. Media kuvaa naisen ja miehen erilaisena ja korostaa vahvasti edelleen perinteisiä sukupuoleen liitettyjä stereotypioita ja rooleja. Naisten kuvaaminen on muuttunut entistä ulkonäkökeskeisemmäksi ja seksistiseksi. (O54)

Mainontaan suhtaudutaan yleensä kriittisesti ja sukupuoleen liittyvät stereotyyppiset kuvaukset herättävät monia tunnereaktioita. Mediaesitysten, kuten mainosten avulla voidaan uusintaa ja toistaa, mutta myös purkaa ja muuttaa käsityksiä sukupuolesta, kuten naisista ja miehistä. (Annala 2018, 1.) Mainokset antavat kuvan siitä, miltä naisen tai miehen tulisi näyttää, ”jotta olisi kaunis ja hyväksyty” (O53). Samalla ihannekuvat tuovat paineita siihen, millä tavalla kuvitukseen voisi vastata. Mediassa kutsutaan kampanjoiden avulla käyttäjiä osallistumaan erilaisten teemojen mukaisiin tapahtumiin. Opiskelija kertoo kaksi esimerkkiä stereotyyppisen mainonnan vastamainoksista:

Nykyään valtamedian välittämän kauneusihanteen rinnalle on kuitenkin tullut juuri tällaisia kampanjoita, joissa korostetaan monenlaisia kauneutta, mm. tämä Älä laihduta -päivä ja jokin aika sitten oli myös Dove:n kampanja ”aidon ja kaiken kokoisen” kauneuden puolesta. Mielestäni nämä kampanjat ovat hyvä vastapaino esimerkiksi median mainonnalle, jossa nainen nähdään edelleen hyvin stereotyyppisenä. (...)

Cityn sivuilla oli myöhemmin tämä Kalevala korun mainoskuva. Sivulla oli näkyvissä myös koko mainosvideo. Naiseuden monimuotoisuutta esittelevässä pätkässä näkyy muun muassa transnainen ja naispari. Enimmäkseen mainoksia tehdään Suomessa heteronormatiivisesti. Normiin kuuluu parisuhdeoletuksen ohella myös oletus lisääntymisestä. (...) Kaikki heistä ovat ulkonäöllisesti erilaisia. Naisten asennoista huokuu vahvuus ja itsevarmuus. Taustan karu luonto korostaa entisestään naisten voimakkuutta. Naisista huokuu, että on hyvä olla sellainen, kuin on. (O53)

Mainoksissa esiintyvät henkilöt eivät yleensä edusta esimerkiksi kauneuden moninaisuutta, vaan kuvat representoivat heteronormatiivista käsitystä naiseudesta ja mieheydestä. Heteroseksuaalisuus toimiikin oletusarvona ja hyväksyttynä mallina, joka on rakentunut diskursiivisesti, se on normitettua ja yleistä (Rossi 2006, 19).

Media tarjoaa uusia ajatusmalleja todellisuuden hahmottamiseen, kuten sormusmainos, jossa oli kuvattu kaksi nuorta naista tuoreena avioparina. (...) Tässä tapauksessa normalisoidaan ja kuvitetaan maaliskuussa 2017 voimaan noussutta uudistettua avioliittolakia, jonka mukaan kaksi samaa sukupuolta olevaa ihmistä voivat solmia avioliiton niin kirkossa kuin siviilissäkin. (O40)

Mediassa esiintyvät ihanteet voivat olla salakavaliala: ne luovat mielikuvia ja odotuksia huolimatta siitä, että kuvien muokkauksesta ollaan tietoisia tai mallien hyvinvointi voi olla kyseenalaista hoikkuuden säilyttämisen vuoksi (O40).

Syömishäiriöt juontavat juurensa monista persoonallisista ja sosiaalisista tekijöistä, tavallisimpia yhteyksiä niihin ovat heikko itsetunto ja vääristynyt kehonkuva. Tyttöissä heräävät mallimaailmasta voimakkaammat tunteet, sillä he samaistuvat median luomiin kauneusihanteisiin vahvasti, mutta myös miesten ulkonäköpaineet ovat lisääntyneet median vaatimuksissa. (...) Syömishäiriötä sairastaessani muistan oman sisäisen ihannointini anorektisen laihoja lehtien mallinaisia kohtaan. Media ei ole tänäkään päivänä muuttunut noista ajoista ja niinpä yleisesti suomen kulttuurissa laihoja ja hyvässä kunnossa olevia ihmisiä ihannoidaan. (O40)

Mediassa tuodaan esiin myös muita kipeitä, henkilökohtaisia asioita, joiden käsittelyn ajatellaan auttavan muita vastaavissa tilanteissa olevia.

Koulukiusaaminen, väkivalta ja alkoholiin liittyvät ongelmat ovat olleet myös suosittuja aiheita, monet julkisuuden henkilöt osallistuvat usein itseä koskettavimman aiheen kampanjointiin esimerkiksi kiusaamisen ehkäisyn puolesta. Arat aiheet ovat kuitenkin tapa saada lisää huomioita ja julkisuutta, koen että jokainen bloggaaja pu-

huu jatkuvasti jonkin yhteiskunnallisesti tärkeän ja jopa vaietun ongelman puolesta, mikä on tärkeää, mutta vaikuttaa välillä sympatiapisteiden keräilyltä. (O51)

Opiskelija (35) kuvaa kokemuksiaan nuorisotyöstä, jossa teknologioilla voi olla sekä voimaannuttava että etäännyttävä vaikutus: ”Miina Savolaisen Maailman ihanin tyttö kuvaa lastenkodissa kasvaneiden nuorten kasvua omaksi itsekseen. Kirjassa on eräs runo, jota jäin illalla vielä pohtimaan. Runon sävy on surumielinen ja jäin pohtimaan sitä, kuinka se on myös rinnastettavissa moderniin nykyaikaan. Mitä jos katsoisit ihmistä, etkä puhelinta, keskittyen? Teen töitä nuorten parissa, joilla on ongelmia elämän eri osa-alueilla tai muuten vain elämänhallinta pettänyt ja tämä runo kosketti minua. Enemmän ja enemmän maailmassa on yksinäisyyttä ja teknologialla on toki osansa sen ehkäisemisessä, mutta myös synnyttämisessä. ”Sosiaalinen media tuo kaukana olevat lähelle ja lähellä olevat kauas”. Tavallaan tämä ajatus pitää paikkaansa ja siksi päätinkin olla loppuillan selaamatta puhelinta ja keskittyä ihmisiin, jotka ovat läsnä.” (O35)

Kriittinen mediasuhde

Kriittisyyden harjoittelu mediavalinnoissa ja mediankäytössä perustuu mediaesitysten kerrontaa arvioivien kysymysten esittämiseen: kenelle tarina tai esitys on tarkoitettu, millaista arvomaailmaa esitys tukee, millaisia stereotyyppioita esitykseen liittyy, millaisia arvoja ja kenen intressejä kerronnan näkökulma pyrkii tukemaan tai väheksymään – entä mitä on jätetty kertomatta? (Herkman 2007, 124–125.) Kun halutaan ymmärtää merkitysten rakentumista ja niiden tuottamista jokapäiväisessä viestinnässä, tulkitsemiseen tarvitaan kriittistä medialukutaitoa. Kriittisyys ei tarkoita kielteistä suhtautumista mediaesityksiin, vaan sitä, ettei vastaanota kaikkea annettuna (Herkman 2002, 34–35). Opiskelijat kertovat

yliopisto-opintojen aikana kriittisyyden kasvaneen mediaesityksiä ja niistä tehtäviä tulkintoja kohtaan.

Kirjoitan samaan aikaan esseetä jossa tuon esiin mielipideilmaisun ja sananvapauden ongelmia tämän päivän sosiaalisessa mediassa. Jokainen mielipide kärjistyy tai se kärjistetään ja automaattisesti sen lausuva ihminen leimataan sen mukaan. Tämä ongelma on haasteellinen (...) Syrjityn asemasta tai valtarakenteista keskustelu sisältää aina poliittisen latauksen, jolloin siitä keskustelu ei koskaan voi olla puhdasta ilman tunnelatausta. (O46)

Omia katsomisen tapojaan voi myös tarkastella kriittisesti ja pohtia, millaisiin diskursseihin mediassa liikkuvat audiovisuaaliset esitykset ja tekstit liittyvät. Mediaesityksissä käytetään medioille tyypillistä kieltä. Kun esitykset sisältävät arvoja ja asioita katsotaan monesta näkökulmasta, ihmiset tulkitsevat ja ymmärtävät niiden sisällön eri tavoin. Kriittisen medialukutaidon näkökulmasta on tärkeä huomioda, että mediaviestien avulla halutaan saavuttaa taloudellista hyötyä tai ne edustavat valtaa. (Kupiainen & Sintonen 2009, 123.)

Jotta mainostajien kiinnostus kaupallista mediaa kohtaan säilyisi, on yleisön kiinnostus mediaa kohtaan varmistettava. Tämän seurauksena saattaa seurata epäeettistä toimintaa esimerkiksi yleisön miellyttämisenä ja kosiskeluna totuuden ja havahduttamisen sijaan. (O28)

Nykyään välillä jopa ärsyttää esimerkiksi viihdemediaa kuluttaessa, kun huomaan pohtivani kriittisesti viihteen todellisuutta, rahan ja markkinoiden vaikutusta tai vaikka ihmisten motiivia osallistua ohjelmaan tai katsoa sitä. (O57)

Yliopisto-opiskelijoilla on myös lapsia, joiden median "kohtuukäyttöön" halutaan kiinnittää huomiota. Tämä pitää sisällään esimerkiksi "omiin tulkintoihin ja mielipiteisiin kannustamisen, sekä oman mediaidentiteetin ymmärtämisen"

(O56). Toisinaan oma laite- ja mediariippuvuussuhde huolestuttaa lapsille annettavan mallin vuoksi, vaikka esimerkiksi sähköisissä palveluissa asioiminen kuuluu nykyiseen digiaikaan:

Haluan valita itse, mitä katson ja luen, ja milloin, ja silloin keskittyä siihen, mitä katson. Pidän siitä, että voin hoitaa monia käytännön asioita 24/7, ja että se on mahdollista älypuhelimellani. En pidä taustahälystä, suljen melun ja hälyn lähteet mieluummin. Haluaisin keskittyä paremmin kaikkeen, mitä teen ja luen, enkä ole ihan tyytyväinen tähän nykyiseen älypuhelinriippuvuuteeni. Paitsi että se vie minun aikaani ja sotkee ajatuksiani liioilla virikkeillä, olen samalla myös vähän huono malli lapselleni, joka vasta opettelee mediankäyttöä – medialukutaitoa, mediataittoa. (O37)

Kriittisyys kohdistuu myös tosi-tv-ohjelmiin, joiden tarjonta on ollut runsasta jo pitkään Piilokamera-tuotannosta 1960-luvulta alkaen¹⁹. Kyseiset ohjelmat ovat keränneet myös suuria katsojamääriä, joten voidaan ajatella, että niiden markkinointi on hyvin onnistunut. Ohjelmissa yhdistyy usein monia lajille tyypillisiä eli genre-elementtejä, kuten toiminnallisuus, ihmissuhdekuviot, romantiikka ja seikkailu, realismi ja fantasia sekä traagisuus ja huumori (Herkman 2002, 126–127).

Rehellisyys ja aitous mediassa – onko sitä, pystyykö siihen kukaan, ja jos ei, niin miksei? Tosi-tv-ohjelmat pelaavat autenttisuudella ja aitoudella – mutta jokainen vähänkin ajatteleva ihminen on oppinut tähän mennessä tuosta tv-genrestä sen, että nekin ovat käsikirjoitettuja esityksiä, hahmoineen ja konflikteineen. (O37)

Mediasuhde voi olla ristiriitainen: toisaalta haaveillaan oman elämän kuvaamisesta, ns. elämäjulkaisemisesta, mutta toisaalta halutaan vähentää mediankäyttöä. Opiskelijoiden mediasuhde rakentuu kriittisissä pohdinnoissa joko huolestumiseen koukuttumisesta tai median hyväksyttävään viihdekäyttöön, jolloin

---

¹⁹ <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2017/02/09/hymyilkaa-tama-piilokamera> (Luettu 15.8.2019)

voimaannutaan uusista ideoista ja näkökulmista ja toisista ihmisistä. Tunteisiin vetoavat mediasisällöt saavat vastaanottajan uskomaan päivityksiin tai mediaesitysten todenperäisyyteen paremmin kuin pelkästään asiapitoiset selosteet tai sisällöt.

Luen paljon blogeja ja seuraan jonkin verran erilaisia Youtube-kanavia, joissa minulle täysin tuntemattomat ihmiset jakavat omaa elämänsä. Huomaan, että usein jos lukemani tai katsomani materiaali on kovin tunnepitoista, uskon niiden viestin todeksi paljon helpommin. (O54)

Iltapäivälehtien klikkiotsikoita ja Helsingin Sanomien luotettavuutta pohditaan monista näkökulmista. Klikkiotsikoinnilla mässäily vie pohjan asian ytimestä, kun halutaan kasvattaa myyntiä pelkästään viihdyttävillä tai ideologisesti värityneillä sisällöillä:

Yksi esimerkki tällaisesta uutisoinnista on viime vuoden lopulta, kun Berliinissä tapahtui terrori-isku, jossa väkijoukkoon ajettiin kuorma-autolla. Tästä tapahtumasta keksittiin nokkela otsikko: "Berliinin rekkaisku järkyttää myös suomalaisia - Janni Hussi [fitnessmalli] paikalla vain viikko sitten" (Iltalehti 20.12.2016). (O49)

Huomasin, kuinka eri tavalla kriittisesti olin alkanut lukemaan uutisia (...) heti hs.fi sivun avattuani otsikoissa vain vilisi sanat "maahanmuuttajataustaiset" ja "islaminuskoiset" eikä juttujen sisällöt vaikuttaneet ainakaan otsikoiden perusteella olevan kovinkaan myönteisiä. Näihin juttuihin tarkemmin perehtymättä aloin miettimään juuri uutisointia ja niiden avulla tapahtuvaa stereotyyppien vahvistamista. (O33)

Opiskelijat ovat tottuneet opintojen aikana harjoittelemaan lähdekritiikkiä, mutta mediassa ja sosiaalisissa verkostoissa lähteiden puute saattaa ärsyttää. Kun ei lähteitä ole esillä, on taustojen tarkistaminen hankalaa ja uutisten uskottavuus voi kärsiä. Provosoiminen on osa mediakulttuurin arkea ja siitä ollaan hyvin tietoisia (Laukkanen 2007).

Esimerkiksi Facebookissa tuli noin vuosi sitten jatkuvasti eteen (...) uutisia, joista suurin osa oli joko liioiteltuja tai täysin perättömiä eikä uutisten lähteitä lähes koskaan ollut näkyvillä. Vielä enemmän minun veren sai kiehumaan näiden uutisten kommenttiosiot, jotka lähtivät aivan lapasesta. Osa kommentoijista oli varmasti vain provoimassa, mutta osalla ei ilmiselvästi ollut minkäänlaista käsitystä lähdekritiikistä. (O5)

VI MEDIAVALINTOJEN MODAALISUUS JA DISKURSSIT

Tässä luvussa kokoan yhteen edellisen luvun tuloksia tarkastelemalla yliopisto-opiskelijoiden mediasuhteen rakentumista: millaisista valinnoista median merkityksellisyys rakentuu ja millaisiin diskursseihin mediavalinnat kiinnittyvät. Taulukossa 1 (s. 71) on koonti diskursseja pääasiallisesti kuvaavista modaliteeteista ja opiskelijoiden mediavalintoja koskevista ulottuvuuksista.

Kytkeytymisen diskurssi rakentuu pääasiallisesti täytyä-modaliteettiin liittyvistä pakoista, välttämättömyyksistä, esteistä ja rajoitteista. Mediavalintoja ja mediasuhteen muotoutumista ohjaavat digitalisaatio ja sähköiset palvelut, joiden kehittyessä monet opiskeluun ja arkeen liittyvät asiat hoidetaan tai tehdään käyttämällä monipuolisesti teknologiaa. Täytymiseen liittyy kytköksiä, jotka ilmenevät opiskelijoiden kerronnassa pakkoina sekä laite-, media- ja someriippuvuutena. Modaalisenä ulottuvuutena täytymiseen yhdistyy tunne, joka koukuttaa seuraamaan mediaa, niin tapahtumia, tietoa kuin uutisvirtaakin.

Sosiaalisten verkostojen toiminnassa korostuu välitteinen sosiaalisuus, joka on tulosten mukaan vienyt tilaa kasvokkaiselta vuorovaikutukselta. Läsnaolon pakko ja pelko paitsi jäämisestä kytkevät opiskelijat lähes jatkuvasti sosiaaliseen mediaan ja välitteisiin kohtaamisiin. FoMO-ilmiö tarkoittaa pakonomaista kiinnostusta tapahtumiin ajatuksella 'entäs jos jään paitsi jostakin ja sillä on kohtalokkaita vaikutuksia elämääni'. Kytkeytyminen mediaan vie aikaa fyysiseltä läsnäololta, kuten opiskelulta, ystävyysuhteilta ja parisuhteelta. Pakottavan läsnäolon seurauksena opiskelijoiden keskittymiskyky on koetuksella ja se voi johtaa hankaluuksiin opiskelussa. Etenkin multitaskaaminen häiritsee monin tavoin keskittymistä lukemiseen tai tehtäviin. Opiskelijat hakeutuvat pois hiljaisuudesta ja tylsyydestä, mutta myös kasvokkaisista tapaamisista, joissa ahdistavan

hiljaisuuden pelätään johtavan hallitsemattomiin, turhiin hetkiin. Kytkeytymisen diskurssissa osallisuus voidaan tulkita pakkona.

Kuulumisen diskurssissa painottuu ensisijaisesti tunne modaalisen ulottuvuutena eli mediavalintoja ohjaavat tunteet, arvot ja arvostukset. Tunteisiin liittyy mielihyvää tuottava vuorovaikutus kavereiden kanssa sekä ystävyys- ja parisuhteissa. Elämäjulkaisemisen palkitsee: näkyminen ja kuuluminen ovat perustarpeita, joihin saa vastakaikua erityisesti sosiaalisessa mediassa. Yhteisöllisyys ja sosiaaliset suhteet liittyvät viihtymiseen, jolla täytetään myös ikävystymistä ja tyhjää tilaa. Mainontaan sisältyvät kuvastot synnyttävät tunteita erityisesti sukupuolen representaatioiden tulkinnoissa ja stereotyyppien kriittisessä arvioinnissa. Tähän liittyvät myös mediaesitysten tuottamat paineet ”identiteettipäivityksiä” kohtaan eli kasvava riittämättömyyden tunne, jos ei vastaakaan median representoimaa ihannetta. Kuulumisen diskurssissa risteävät keskenään tunne ja haluaminen modaalisen ulottuvuuksina: toisaalta halutaan kuulua ja tulla kuuluksi, mutta seurauksena voi olla tavoitettavuuden vuoksi ahdistava tunne oman rauhan rikkoutumisesta.

Voimaantumisen diskurssiin kiinnittyy pääasiassa haluaminen, jossa tavoitteet, päämäärät ja motivaatiot ohjaavat mediankäyttöä. Ajassa eläminen ja tapahtumien seuraaminen tuo opiskelijat lähemmäksi muun muassa tulevaisuusorientaatiota koulutuksen ja työelämän kohtaamisen pohdinnoissa. Tukiverkostot ja uudet näkökulmat asioihin voimaannuttavat keskustelufoorumeilla ja sosiaalisessa mediassa. Haluamisen kanssa vuoropuhelussa on tunne, kun pyritään ymmärtämään visuaalisten järjestysten merkityksiä osana mediaesityksiä esimerkiksi seksuaalisuuteen ja sukupuoleen tai muihin ryhmiin kuuluvissa kuvastoissa. Haluaminen on suhteessa tuntemiseen myös itsestä huolehtimisessa vastakohtana paitsi jäämisen -ilmiölle. Voimaantumisen diskurssissa osallisuus on valinta ja tavoitteena voi olla myös ilo paitsi jäämisestä (JoMO). Kriittisyys osoitetaan voimaannuttavaksi tekijäksi, koska se on tavoitteellista ja palkitsee juuri yksilötason valinnoissa sekä auttaa kehittämään medialukutaitoa.

TAULUKKO 1 Diskursseja pääasiallisesti kuvaavat modalityetit ja yliopisto-opiskelijoiden mediavalintojen ulottuvuudet

MODALITEETTI	MEDIAVALINTOJEN ULOTTUVUUDET	DISKURSSI
TÄYTYÄ pakot, välttämättömyydet, esteet, rajoitteet	<ul style="list-style-type: none"> - digitalisaatioon liittyvät sähköiset palvelut - läsnäolon pakko (tapahtumat, uutiset, tieto, some) - laite-some-mediariippuvuus, koukuttuminen - pelko paitsi jäämisestä, Fear of Missing Out (FoMO) - poissaolo opiskelusta - multitaskaus ja keskittymisvaikeudet - poissaolo hiljaisuudesta, tylsyydestä ja turhista hetkistä - poissaolo kasvokkaisista tapaamisista - osallisuus pakkona 	KYTKEYTYMISEN DISKURSSI
TUNTEA tunteet, arviot, arvostukset	<ul style="list-style-type: none"> - sosiaaliset suhteet, mielihyvä - lähipiirin kuulumiset - esilläolo, näkyminen, näyttäytyminen - yhteisöllisyys - yksinäisyys - tyhjän tilan täyttäminen, viihtyminen - elämäjulkaiseminen, elämän kuvaaminen - mainonta (sukupuoli) - identiteetti, riittämättömyys, kipeät aiheet - tavoitettavissa olemisen ahdistus 	KUULUMISEN DISKURSSI
HALUTA tavoitteet, päämäärät, motivaatiot	<ul style="list-style-type: none"> - ajassa eläminen (tapahtumat, uutiset, tieto, some) - ammatit ja työelämätietous - tukiverkostot - uudet ideat ja näkökulmat - visuaalisuus - kriittisyys - itsestä huolehtiminen - tavoitteena Joy of Missing Out (JoMO) - osallisuus valintana 	VOIMAANTUMISEN DISKURSSI

VII LOPUKSI

Tutkielmassani olin kiinnostunut siitä, millä tavoin media ohjaa yliopisto-opiskelijoiden arkea ja elämää. Lähtökohtana oli ajatus siitä, että mediankäyttö on yhä enemmän kiinnittynyt läsnä-, esillä- ja poissaolon kulttuureihin. Analyysi- ja tulkintakehikko rakentui toimijuusanalyysiin liittyvistä modaliteeteista, joista valitsin kolme. Olin kiinnostunut yliopisto-opiskelijoiden mediankäytöstä ja siitä, millä tavoin valinnat kiinnittyvät paktoon, välttämättömään toimintaan, rajoitteisiin tai esteisiin (täytyä); millä tavoin valintoja ohjaavat tunteet, arvot ja arvostukset (tuntea) ja millä tavoin tavoitteellisuus, päämäärähakuisuus tai motiivit ohjaavat mediankäyttöä (haluta).

Opiskelijat määrittelevät mediataidon ja medialukutaidon käsitteitä omien mediakokemusten perusteella. Medialukutaito nähdään kansalaistaitona ja mediankäytössä se korostuu osana opiskelutaitoja. Kun arki rakentuu tavalla tai toisella mediaan kytkeytymisestä, on olennaista punnita median merkitystä vastaanottajan, tuottajan sekä kriittisen mediankäyttäjän näkökulmasta. Hyvä mediataito tarkoittaa sitä, että pystytään erottamaan tärkeä ja vähemmän tärkeä tieto toisistaan, löytämään oleellinen tieto laajojen valintojen tarjonnasta sekä muodostamaan omat näkemykset käsiteltävistä asioista tai ilmiöistä. Mediatulkinnoissa yliopisto-opiskelijat ovat opiskelutaitojensa vuoksi hyvässä asemassa, koska harjoittelevat kriittistä tiedonhankintaa ja lähdekritiikkiä osana opintoja.

Kriittiseen suhtautumiseen liittyy vahvaa kritiikkiä omaa mediasuhdetta, erityisesti mediankäytön määrää kohtaan. Huolestuminen mediankäytöstä ei niinkään suuntaudu sisältöihin, vaan laite-, some- ja mediariippuvuuteen ja vuorovaikutuksen muutokseen. Tulosten perusteella esimerkiksi aikaisemmin etenkin verkkopelaamiseen liitetty riippuvuutta aiheuttavat huolenaiheet ja ongelmat ovat tulleet osaksi yliopisto-opiskelijoiden arkea ja erityisesti arkiseen vuorovaikutukseen. Näistä vaikeimmin käsiteltäviä ovat koukuttuminen ja multitaskaus, jotka johtavat keskittymisen herpaantumiseen.

Somepaasto, kännykkäparkki ja iltojen rauhoittaminen kuitenkin voimaannuttavat opiskelijoita. Jos älypuhelimien ja teknologian käyttöä halutaan rajoittaa, se vaatii keskittymistä nykyhetkeen ja siihen, mitä juuri nyt on käsillä (JoMO). Jatkuvasti tavoitettavissa oleminen ja ruudun tarkkaileminen voi ahdistaa, sillä se tekee älypuhelimesta käden jatkeen, joka avulla rakentuu kuin huomaamatta symbioottinen suhde käyttäjäänsä. Kierre voi vaikeuttaa opiskelua, koska aikaa ei riitä näytöillä elämiseen ja fyysiseen läsnäoloon. Poissaolevan läsnäolon -käsite korostuu tutkielman tuloksissa: poissaolo tapahtuu niin välitteisestä kuin kasvokkaisesta läsnäolosta. Ricœur'laisittain voisi ajatella, että merkityksellisten asioiden "välissä" modaliteetit ovat tiheässä vuorovaikutuksessa keskenään. "Medioituneissa tiloissa koettu maailma voi olla läsnä tai poissa, mutta se voi rakentua myös siinä välissä (ks. Ricœur 1991)". Läsnäolon pakottamana hakeudutaan mediaan ja sosiaalisiin verkostoihin, jonne tunne viihtymisestä tai ilosta sekä hyväksymisestä koukuttaa jäämään. Haluaminen sekoittuu tunteeseen, vaikka yrittäisi rimpuilla ulos hoitamaan muita, fyysiseen kontekstiin liittyviä asioita. Näin myös kytkeytymisen, kuulumisen ja voimaantumisen diskurssit kohtaavat modaalianalyysin tuloksena poissaolevassa läsnäolossa, joka mediasuhteiden tarkastelussa on jatkuvassa, välittyneessä liikkeessä.

Ovatko opiskelijat jäämässä medioituneeseen välitilaan? Medialla on valtaa, joka osuu tunteisiin. Tämän ristiriidan kanssa monet opiskelijat tulosten mukaan kamppailevat ja ovat tietoisia tilanteestaan, kuten aineistokatkelmien perusteella on luettavissa. Sosiaalinen paine olla tavoitettavissa ja näkyvissä 24/7 on vahva: jos ei ole mukana internetin sosiaalisissa verkostoissa tai sosiaalisessa mediassa, voidaan valintoja kummeksua. Toisaalta toimijalle itselleen voi tulla ulkopuolisuuden tunne tai tunne siitä, että jää jostain paitsi. Vaatiikin vahvuutta ja perusteluja olla liittymättä esimerkiksi Facebookiin tai Instagramiin, kun kaikki muut ovat jo "siellä". Sosiaalisissa verkostoissa voidaan antaa myös tilaa heille, joiden ääni ei helposti tule kuuluviin. Mediakulttuurissa voi rikkoa tabuja, tuoda esiin

vaiettuja asioita ja uudistaa diskursiivisia tapoja toimia yhteiskunnassa. Rakenteiden ja järjestelmien uudistamiseen tarvitaan vain tarpeeksi paljon toistoja.

Tuloksissa tulee esiin kasvokkaisen vuorovaikutuksen väheneminen, jopa pelko siitä, että joutuu hiljaiseen tilanteeseen toisten kanssa keskustelun tyrehtyessä. Nämä hetket tuntuvat turhilta, jolloin kannattaa ottaa älypuhelin esiin. Välitteinen sosiaalisuus vaatii siis yksin oloa, koska muuten ei voi keskittyä sosiaalisiin verkostoihin tai mediaan. Yksinäisyyttä voi piristää mediatarjonnalla, mutta silloin konteksti on erilainen.

Representaation käsitteen ymmärtäminen mediaesitysten taustalla osoittautuu opiskelijoiden mediasuhteen ja erityisesti kriittisen medialukutaidon kehittymisen avaintekijäksi. Kyse ei ole pelkästään lukutaidosta, vaan laajemmasta kriittisestä näkökulmasta, kun tarkastellaan mediavalintojen tai mediasuhteen rakentumista yksilöllisenä ominaisuutena. Osallisuuden näkökulmasta kriittisyys voidaan nähdä palkitsevana ja voimaannuttavana, koska se vahvistaa toimijuutta eli yksilön valtaa tehdä päätöksiä mediavalintojen suhteen. Vaikka medialla ja teknologioilla on valtaa, toiminta sosiaalisissa verkostoissa ei tarkoita tahdottomasti median kutsuun ja viettelyksiin vastaamista. Valinnat rakentuvat ketjusta tapahtumia, joihin liittyy vapaus valita, analysoida ja tulkita todellisuuksia, toimia tai jättää toimimatta.

Jatkotutkimusideana olisi mahdollista tutkia tarkemmin, millä tavoin opiskelijat analysoivat ja tulkitsevat mediaesitysten, kuten uutisten ja mainosten sisältöjä sekä niiden esittämisen ja katsomisen tapojaan? Millaisiin yhteiskunnallisiin ja kulttuurisiin keskusteluihin ne liitetään? Millaista mediataittoa tarvitaan kuvan, äänen ja tekstien tulkinnassa? Tutkimukseen voisi käyttää sitä osaa jo kerätyistä aineistosta, joka ei ollut mukana käsillä olevassa tutkielmassa. Anu Koivunen (2008) puhuu tunneongelmasta mediakulttuurin tutkimuksessa, joten tutkimuksessa voisi myös kysyä, millaiseen positioon emootiot, affektit ja tunteet asettuvat yliopisto-opiskelijoiden mediavalinnoissa visuaalisen kulttuurin lähtökohdista.

LÄHTEET

- Annala, Milla 2018. Television elintarvikemarkkinointi ja sukupuoli. Naiseuden ja mieheyden representaatiot 2010-luvun Suomessa. *Acta Universitatis Tamperensis* 2440. Tampereen yliopisto.
- Alasuutari, Pertti 2011. *Laadullinen tutkimus 2.0*. Tampere: Vastapaino.
- Arendt, Hannah 1958/2002/2007. *Vita Activa. Ihmisenä olemisen ehdot*. Alkuteos *The Human Condition* 1958. Suom. Riitta Oittinen ja työryhmä. 2. painos. Tampere: Vastapaino.
- Bauman, Zygmunt 1997. *Sosiologinen ajattelu*. Suom. Jyrki Vainonen. Tampere: Vastapaino.
- Berger, Peter & Luckmann, Thomas 1995. *Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen*. Tiedonsosiologinen tutkielma. Suomentanut V. Raiskila. Helsinki: Gaudeamus.
- Berlinski, Claire 2008. *There is no alternative: why Margaret Thatcher Matters?* New York: Basic Books.
- Bourdieu, Pierre 1987. *Sosiologian kysymyksiä*. Tampere: Vastapaino.
- Burn, Andrew & Durran, James 2007. *Media Literacy in Schools. Practice, Production and Progression*. Lontoo: SAGE.
- Butler, Judith 1993. *Bodies that Matter, on the Discursive Limits of Sex*. London – New York: Routledge.
- Clarkeburn, Henriikka & Mustajoki, Arto 2007. *Tutkijan arkipäivän etiikka*. Tampere: Vastapaino.
- Conle, Carola 2000. Narrative inquiry: research tool and medium for professional development. *European Journal Teacher Education* 23 (1), 49–63.
- Couldry, Nick, Livingstone, Sonja & Markham, Tim 2006. Public Connection through media consumption.: Between oversocialization and de-socialization? *The Annals of American Academy of Political and Social Science* 608, 251–269.
- Dean, Mitchell 2007. *Governing societies: Political perspectives on domestic and international rule*. Issues in Society. Open University Press.
- de Lauretis, Teresa 1987. *Technologies of Gender. Essays on Theory, Film, and Fiction*. Indiana University Press.
- Ellison, Nicole B. & Boyd, Danah M. 2013. *Sociality through social network sites*. Oxford: Oxford University Press.

- Eteläpelto, Anneli, Vähäsantanen, Katja, Hökkä, Päivi & Paloniemi, Susanna 2014. Miten käsitteellistä ammatillista koulutusta työssä? *Aikuiskasvatus* 34 (3), 202–214.
- Filander, Karin & Vanhalakka-Ruoho, Marjatta 2009. Johdanto. Teoksessa Filander, Karin & Vanhalakka-Ruoho, Marjatta (toim.) *Yhteisöllisyys liikkeessä. Aikuiskasvatuksen 48. vuosikirja*. Helsinki: Kansanvalistusseura ja Aikuiskasvatuksen Tutkimusseura, 11–30.
- Fairclough, Norman 1995/1997: *Miten media puhuu. (Media discourse)*. Suom. Virpi Blom ja Kaarina Hazard. Tampere: Vastapaino.
- Foucault, Michel 1980. *Tarkkailla ja rangaista*. Suom. Eevi Nivanka. Helsinki: Otava.
- Foucault, Michel 1982. Hyvän ja pahan tuolla puolen. Keskustelu Michel Foucaultin ja opiskelijoiden välillä. Teoksessa Kotkavirta, Jussi (toim.) *Power & Flower*. Suom. Jussi Kotkavirta. Espoo: Suomen ylioppilaskuntien keskusliitto, 73–94.
- Foucault, Michel 1998. *Seksuaalisuuden historia*. Suom. Kaisa Sivenius. Helsinki: Gaudeamus.
- Gergen, Kenneth J. 1997. *Realities and Relationships. Soundings in social construction*. 2nd edition. Cambridge: Harvard University Press.
- Gergen, Kenneth J. 2002. *The Challenge Of Absent Presence. Perpetual Contact: Mobile Communication, Private Talk, Public Performance*, 227–241.
- Giddens, Anthony 1984. *The constitution of society. Outline of the theory of structuration*. Berkeley CA: University of California Press.
- Gordon, Tuula 2005. Toimijuuden käsitteen dilemmoja. Teoksessa Meurman-Solin Anneli & Pyysiäinen, Ilkka (toim.) *Ihmistieteet tänään*. Helsinki: Gaudeamus, 114–130.
- Greimas, Algirdas, Julias 1966/1979. *Strukturaalista semantiikkaa*. Suom. Eero Tarasti. Tampere: Gaudeamus.
- Grossberg, Lawrence 1994. Introduction: bringin' it all back home – pedagogy and cultural studies. Teoksessa Giroux, H. & McLaren, P. (toim.) *Between borders. Pedagogy and the politics of cultural studies*. New York: Routledge, 1–25.
- Grossberg, Lawrence 1995. *Mielihyvän kytkennät: risteilyjä populaarikulttuurissa*. Suom. ja toim. Koivisto, Juha, Lehtonen, Mikko & Uusitupa, Timo. Tampere: Vastapaino.
- Hakala, Juha T. 2018. *Tylsyyden ylistys. Ikävystyneisyys on luovuuden alku*. Helsinki: Alma Talent.

- Hakkarainen, Päivi & Vaattovaara, Virpi (toim.) 2009. Minun mediani. Opiskelijoiden kertomuksia mediasuhteista. Lapin yliopiston kasvatustieteellisiä julkaisuja 21. Rovaniemi: Lapin yliopistopaino.
- Hall, Stuart 1997. Representation: cultural representations and signifying practices. London Thousand Oaks, California: Sage in association with the Open University.
- Halonen, Irma 2005. Uhkaava ikä ja naistenlehden kurittava katse. Teoksessa Laiho, Marianne & Ruoho, Iiris (toim.) Median merkitsemät. Ruumis ja sukupuoli kuvassa. PS-kustannus. Keuruu: Otava, 15–29.
- Heikkilä, Heikki, Ahva, Laura, Siljamäki, Jaana & Valtonen, Sanna 2012. Kelluva kiinnostavuus. Journalismin merkitys ihmisten sosiaalisissa verkostoissa. Tampere: Vastapaino.
- Heiskala, Risto 2000. Toiminta, tapa, rakenne. Kohti konstruktionistista synteesiä yhteiskuntateoriassa. Helsinki: Gaudeamus.
- Helne, Tuula 2009. Kilpailuyhteiskunnan tabut ja niiden (vähemmän) inhimilliset ja (vähemmän) sosiaaliset seuraukset. Teoksessa Laitinen, Merja & Pohjola, Anneli (toim.) Tabujen kahleet. Tampere: Vastapaino, 19–42.
- Herkman, Juha 2002. Audiovisuaalinen mediakulttuuri. Tampere: Vastapaino.
- Herkman, Juha 2007. Kriittinen mediakasvatus. Tampere: Vastapaino.
- Honkasalo, Marja-Liisa 2008. Reikä sydämessä. Tampere: Vastapaino.
- Huhtamo, Erkki 1995. Johdanto: sähköihon pinnalla, alla ja ulkopuolella. Teoksessa Huhtamo, Erkki & Lahti, Martti (toim.) Sähköiho. Kone, media, ruumis. Tampere: Vastapaino, 9–14.
- Huotilainen, Minna & Moisala, Mona 2018. Keskittymiskyvyn elvytysopas. Jyväskylä: Tuuma.
- Hynnä, Kaisu & Lehto, Mari 2018. Leikkiä, tunneintensiteettejä ja kuolemaa. Lähikuva 2018 (3), 3–5.
- Jenkins, Richard 2008. Social Identity. Third Edition. Lontoo, New York: Routledge.
- Jokinen, Eeva 2004. Kodin työt, tavat, tasa-arvo ja rento reflektiivisyys. Teoksessa Jokinen, Eeva, Kaskisaari, Marja & Husso, Marita (toim.) Ruumis töihin. Käsite ja käytäntö. Tampere: Vastapaino, 285–304.
- Järvinen, Aki 1999. Digitaaliset pelit ja pelikulttuurit. Teoksessa Järvinen, Aki & Mäyrä, Ilkka (toim.) Johdatus digitaaliseen kulttuuriin. Tampere: Vastapaino.
- Jyrkämä, Jyrki 2008. Toimijuus, ikääntyminen ja arkielämä. Hahmottelua teoreettis-metodologiseksi viitekehukseksi. Gerontologia 22 (4), 190–203.

- Kellner, Douglas & Share, Jeff 2005. Toward Critical Media Literacy: Core concepts, debates, organizations, and policy. *Discourse Studies in the Cultural Politics of Education* 26 (3), 369–386.
- Koivunen, Anu 2000. Teresa de Lauretis. Sosiaalisen ja subjektiivisen rajankäyntiä. Teoksessa Anttonen, Anneli & Lempiäinen, Kirsti & Liljeström, Marianne (toim.) *Feministejä – aikamme ajattelijoita*. Tampere: Vastapaino, 85–114.
- Koivunen, Anu 2008. Affektin paluu? Tunneongelma suomalaisessa mediatutkimuksessa. *Tiedotustutkimus* 31 (3), 5–24.
- Komulainen, Katri 1998. Kotihiiriä ja ihmisiä. Retorinen minä naisten koulutusta koskevissa elämäkertomuksissa. Joensuu: Joensuun yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja n:o 35.
- Kotilainen, Sirkku 1999. Mediakasvatuksen monet määritelmät. Teoksessa Kotilainen, Sirkku, Hankala, Mari & Kivikuru, Ulla (toim.) *Mediakasvatus*. Helsinki: Edita, 31–42.
- Kupiainen, Reijo 2005. Mediakasvatuksen eetos. Fenomenologinen tutkimus mediakasvatuksen etiikasta. *Acta Universitatis Lapponiensis* 86. Rovaniemi: Lapin yliopisto.
- Kupiainen, Reijo & Sintonen, Sara 2009. Medialukutaidot, osallisuus, mediakasvatus. Helsinki: Helsinki University Press/Palmenia.
- Lankshear, Colin & Knobel, Michele. 2003. *New Literacies Changing Knowledge and Classroom Learning*. Buckingham: Open University Press.
- Latvala, Johanna, Peltonen, Eeva & Saresma, Tuija 2005. Tutkijat kertovat, konventiot murtuvat? Teoksessa Latvala, Johanna, Peltonen, Eeva & Saresma, Tuija (toim.) *Tutkija kertojana. Tunteet, tutkimusprosessi ja kirjoittaminen*. Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen julkaisuja 79. Jyväskylän yliopisto, 17–55.
- Laukkanen, Marjo 2007. Sähköinen seksuaalisuus. Tutkimus tyttöydestä nettikeskusteluissa. *Acta Universitatis Lapponiensis* 114. Tampere: Juvenes Print.
- Laukkanen, Marjo & Vaattovaara, Virpi 2009. Kuulumisen tiloja verkossa. Teoksessa Filander, Karin & Vanhalakka-Ruoho, Marjatta (toim.) *Yhteisöllisyys liikkeessä*. Aikuiskasvatuksen 48. vuosikirja. Kansanvalistusseura ja Aikuiskasvatuksen tutkimusseura. Jyväskylä: Gummerus, 187–214.
- Lehtonen, Heikki 1990. *Yhteisö*. Tampere: Vastapaino.
- Lempiäinen, Kirsti 2007. Sukupuolinen toimija. Kysymys olemuksesta, roolista ja tavasta. *Sociologia* 44 (2), 109–120.
- Lietsala, Katri & Sirkkunen, Esa 2008. *Social Media. Introduction to the tools and processes of participatory economy*. Tampere: University of Tampere, Hypermedia Laboratory Net Series 17.

- Livingstone, Sonja 2004. The challenge of changing audiences. Or, what is the audience researcher to do in the age of the Internet? *European Journal of Communication* 19 (1), 75–86.
- Matikainen, Janne 2008. Sosiaalinen media – millaista sosiaalisuutta? *Tiedotustutkimus* 31 (4), 24–41.
- Miller, Peter & Rose, Nikolas 1989. Poliittiset rationalisaatiot ja hallintatekniikat. *Politiikka* 31 (3), 145–158.
- Moisala, Mona 2017. Brain activations related to attention and working memory and their association with technology-mediated activities. Department of Psychology and Logopedics, Faculty of Medicine, Helsingin yliopisto. Helsinki: Unigrafia. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-2980-2> (Luettu 1.2.2018).
- Mäyrä, Frans 2013. Aika, raha ja peliviihde. Verkkopelaamisen harmit ja harmittomuus. Teoksessa Tammi, Tuukka & Raento, Pauliina (toim.): *Addiktioyhteiskunta. Riippuvuus aikamme ilmiönä*. Gaudeamus: Helsinki.
- Ojala, Hanna & Palmu, Tarja & Saarinen, Jaana 2009. Paikalla pysyvää ja liikkeessä olevaa. Teoksessa Ojala, Hanna & Palmu, Tarja & Saarinen, Jaana (toim.) *Sukupuoli ja toimijuus koulutuksessa*. Tampere: Vastapaino, 13–38.
- Ojajärvi, Sanna 2003. Sukupuolen representaatiot parisuhdevisailussa. Teoksessa Kantola, Anu, Moring, Inka & Väliverronen, Esa (toim.) *Media-analyysi, Tekstistä tulkintaan*. Tampere: Palmenia-kustannus, 170–199.
- Palsa, Lauri 2016. Käsitteellisestä hajanaisuudesta medialukutaitojen moninaisuuteen. Teoksessa Pekkala, Leo, Salomaa, Saara & Spisak, Sanna (toim.) *Monimuotoinen mediakasvatus*. Kansallisen audiovisuaalisen instituutin julkaisuja 1/2016, 36–52.
- Pietikäinen, Sari & Mäntynen, Anne 2009. Kurssi kohti diskurssia. Tampere: Vastapaino.
- Poikela, Sari & Ylitapio-Mäntylä, Outi (toim.) 2008. *Aikuiskasvatus kevytyhteisöjen ajassa*. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus. <http://www.ulapland.fi/loader.aspx?id=d29718f4-63ed-4a75-98cf-4c620cd5389c> (Luettu 20.1.2019).
- Przyblyski, Andrew 2013. Motivational, emotional, and behavioral correlates of fear of missing out. *Computers in Human Behavior, Volume 29*, (4), 1841–1848.
- Raudaskoski, Sanna, Mantere, Erik & Valkonen Satu 2019. Älypuhelin ja kasvokkaisen vuorovaikutuksen muuttuvat käytänteet. *Sociologia* 56 (3), 282–299.
- Ricœur, Paul 1991. *Life in Quest of Narrative*. In Wood, David (ed.) *On Paul Ricœur*. London and New York: Routledge, 20–33.

- Ricœur, Paul 2000. Tulkinnan teoria. Diskurssin ja merkityksen lisä. Suomen-
tanut Heikki Kujansivu. Helsinki: Tutkijaliiton julkaisu 28.
- Roberts, James A. & David, Meredith E. 2016. My life has become a major dis-
traction from my cell phone: Partner phubbing and relationship satisfaction
among romantic partners. *Computer in Human Behavior* 54, 134–141.
<http://dx.doi.org/10.1016/j.chb.2015.07.058> (Luettu 22.5.2019)
- Ronkainen, Suvi 2011. Tulkinnasta. Luento 19.3.2011, Lapin yliopisto.
- Ronkainen, Suvi & Naskali, Päivi 2007. Paikka ja paikattomuuden etuoikeus.
Naistutkimus – Kvinnoforskning 2/2007, 65–71.
- Ronkainen, Suvi, Pehkonen, Leila, Lindblom-Ylänne, Sari & Paavilainen, Eija
2011. Tutkimuksen voimasanat. Helsinki: WSOYpro Oy.
- Rossi, Leena-Maija 2006. Heteronormatiivisuus: Käsitteen elämää ja kummaste-
lua. *Kulttuurintutkimus* 23 (3), 19–28.
- Rossi, Leena-Maija 2010. Sukupuoli ja seksuaalisuus, erosta eroihin. Teoksessa
Tuija Saresma, Leena-Maija Rossi & Tuula Juvonen (toim.) *Käsikirja sukupuo-
leen*. Tampere. Vastapaino, 21–38.
- Saastamoinen, Mikko 2009. Aikalaiskeskustelua yhteisöllisyydestä. Teoksessa Fi-
lander, Karin & Vanhalakka-Ruoho, Marjatta (toim.) *Yhteisöllisyys liikkeessä*.
Aikuiskasvatuksen 48. vuosikirja. Helsinki: Kansanvalistusseura ja Aikuiskasva-
tuksen Tutkimusseura, 33–66.
- Seppänen, Janne 2002. Katseen voima. Kohti visuaalista lukutaitoa. Nuorisotut-
kimusverkosto, julkaisuja 17. Tampere: Vastapaino.
- Seppänen, Janne 2005. Visuaalinen kulttuuri. Tampere: Vastapaino.
- Seppänen, Janne & Väliverronen, Esa 2012. *Mediayhteiskunta*. Tampere: Vasta-
paino.
- Sintonen, Sara & Kumpulainen, Kristiina. 2017. Mitä tarkoittaa?: Mediataide mo-
nilukutaidon lähteenä. Monilukutaito moninaisuutena, toimintana ja osallisuus-
tena. AV-arkki. Suomalaisen AV-taiteen levityskeskus.
- Sintonen, Teppo, Collin, Kaija, Paloniemi, Susanna & Auvinen, Tommi 2011. Dis-
kursiivinen toimijuus ja valtahierarkiat sairaalaympäristössä. Teoksessa Etelä-
pelto, Anneli, Heiskanen, Tuula & Collin, Katja (toim.) *Valta ja toimijuus aikuis-
kasvatuksessa*. *Aikuiskasvatuksen* 49. vuosikirja. Kansanvalistusseura ja Aikuis-
kasvatuksen tutkimusseura. Helsinki: KVS, 157–175.
- Sulkunen, Pekka & Törrönen, Jukka 1997. Arvot ja modaalisuus sosiaalisen to-
dellisuuden rakentamisessa. Teoksessa Sulkunen, Pekka & Törrönen, Jukka
(toim.) *Semioottisen sosiologian näkökulmia*. Sosiaalisen todellisuuden rakentu-
minen ja ymmärrettävyys. Tampere: Gaudeamus, 72–95.

- Suoninen, Annikka 2004. Mediakielitaidon jäljillä. Lapset ja nuoret valikoivina median käyttäjinä. Helsinki: Gummerus.
- Taipale, Joonas 2012. Intersubjekttiivisen maailman konstituutiosta. Teoksessa Kotkavirta, Jussi, Moisio, Olli-Pekka, Pihlström, Sami & Seinälä, Henna (toim.). Maailma. Jyväskylä: SoPhi, 230–242.
- Talsi, Noora & Tuuva-Hongisto, Sari 2009. Ei vietetty sinä jouluna tekniikan riemujuhlaa. Teknologinen imperatiivi teknologiaelämäkerroissa. Kulttuurintutkimus 26 (2–3), 71–82.
- Tella, Seppo 2001. Verkko-opetuksen lähtökohtia ja perusteita. Teoksessa Tella, Seppo, Nurminen, Outi, Oksanen, Ulla & Vahtivuori, Sanna (toim.) Verkko-opetuksen teoriaa ja käytäntöä. Helsingin yliopisto, Opettajankoulutuslaitos, Vantaan täydennyskoulutuskeskus. *Studia Paedagogica* 25, 13–34.
- Tella, Seppo, Vahtivuori, Sanna, Vuorento, Anu, Wager, Petra & Oksanen, Ulla 2001. Verkko opetuksessa – opettaja verkossa. Helsinki: Edita.
- Tontti, Jarkko 2005. Olemisen haaste – 1900-luvun hermeneutiikan päälinjat. Teoksessa Tontti, Jarkko (toim.): *Tulkinnasta toiseen. Esseitä hermeneutiikasta*. Tampere: Vastapaino, 50–81.
- Tuovila, Seija 2005. Kun on tunteet. Suomen kielen tunnesanojen semantiikkaa. Humanistinen tiedekunta, Suomen kielen, informaatiotutkimuksen ja logopedian laitos. Oulun yliopisto.
- Turkle, Sherry 2011. *Alone together*. New York: Basic Books.
- Uski, Suvi 2015. Profile work for authenticity: Self-presentation in social network services. Department of Social Research Social Psychology, University of Helsinki.
- Uski, Suvi 2016. Minän esittäminen yhteisöpalveluissa: profiilityöllä aitouteen. *Lectio Praecursoria. Psykologia* 51 (5), 378–381.
- Vaattovaara Virpi 2003. Verkkopedagogisia otteita mediakulttuurissa. Teoksessa Kangas, Sonja & Kuure, Tapio (toim.) *Teknologisoituva nuoruus. Nuorten elinolot-vuosikirja*. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 33 & Nuora, julkaisuja 26, Stakes. Helsinki: Yliopistopaino Oy, 39–46.
- Vaattovaara, Virpi 2004. Verkko-opiskelun toimintakulttuurisen muutoksen tarkastelua didaktisessa verkkoympäristössä. Teoksessa Tissari, Varpu, Vaattovaara, Virpi, Vahtivuori-Hänninen, Sanna, Tella, Seppo, Rajala, Raimo & Ruokamo, Heli. *Verkko-opetuksen haasteita: Pedagogisia malleja didaktisessa verkkoympäristössä*. Lapin yliopiston kasvatustieteellisiä julkaisuja 8. Rovaniemi: Lapin yliopistopaino, 94–135.

- Vaattovaara, Virpi 2005a. Kohtaamisia mediakulttuurin lavasteissa: Yliopisto-opiskelijat verkkoympäristön tiloissa. Teoksessa Karkulehto, Sanna & Valjus, Kati (toim.) Valtamedia/vastamedia: Kirjoituksia mediakulttuurista. Humanistinen tiedekunta, Taideaineiden ja antropologian laitos, B 59. Oulun yliopisto: Verkkojulkaisu, 109–125. <http://jultika.oulu.fi/Record/isbn951-42-7694-9/>
- Vaattovaara, Virpi 2005b. Verkko-opiskelijoiden kokemuksia yliopisto-opiskelusta: Kertomuksia teoriasta ja käytännöstä. Lisensiaatintutkimus. Rovaniemi: Lapin yliopisto, Kasvatustieteiden tiedekunta.
- Vaattovaara, Virpi 2009. Mediataidolla vuorovaikutustekoihin. Teoksessa Päivi Hakkarainen & Virpi Vaattovaara (toim.) Minun mediani. Opiskelijoiden kertomuksia mediasuhteista. Lapin yliopiston kasvatustieteellisiä julkaisuja 21. Rovaniemi: Lapin yliopistopaino, 149–160.
- Vaattovaara, Virpi 2012. Verkko-opiskelu ja tunteet. KIDE 1:2012, Lapin yliopiston yhteisölehti, 12–14. <https://www.ulapland.fi/loader.aspx?id=393bb4da-a070-46bc-b131-b15047ae229d>.
- Vaattovaara, Virpi 2015. Elämänkulku ja toimijuus. Lapin maaseudun nuorista aikuisiksi 1990–2011. [Life course and agency. Young people from rural Lapland coming of age: 1990 to 2011] Acta Universitatis Lapponiensis 301. Rovaniemi: Lapin yliopisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-484-823-7>.
- Vahtivuori-Hänninen, Sanna, Tissari, Varpu, Vaattovaara, Virpi, Rajala, Raimo, Ruokamo, Heli & Tella, Seppo 2004. HelLa-projektin tausta, tavoitteet, toiminta ja tuotokset. Teoksessa Tissari, Varpu, Vaattovaara, Virpi, Vahtivuori-Hänninen, Sanna, Tella, Seppo, Rajala, Raimo & Ruokamo, Heli. Verkko-opetuksen haasteita: Pedagogisia malleja didaktisessa verkkoympäristössä. Lapin yliopiston kasvatustieteellisiä julkaisuja 8. Rovaniemi: Lapin yliopistopaino, 11–18.
- Varis, Tapio 1995. Tiedon ajan media: mediavalmiudet ja viestintätaidot uusiutuuvassa viestintäkulttuurissa. Helsinki: Yliopistopaino.
- Veijola, Soile 2004. Pelaajan ruumis. Sekapeli modaalisenä sopimuksena. Teoksessa Jokinen, Eeva & Kaskisaari, Marja & Husso, Marita (toim.) Ruumis töihin. Käsite ja käytäntö. Tampere: Vastapaino, 99–124.
- Veijola, Soile 1997. Modaalisia suhteita pelissä ja keskustelussa. Teoksessa Sulkuinen, Pekka & Törrönen, Jukka (toim.) Semioottisen sosiologian näkökulmia. Sosiaalisen todellisuuden rakentuminen ja ymmärrettävyys. Gaudeamus. Tampere: Tammer-Paino Oy, 129–152.
- Veijola, Soile & Jokinen, Eeva 2001. Voiko naista rakastaa? Avion ja eron karuselli. Helsinki: WSOY.

- VISK, Hakulinen, Auli, Vilkuna, Maria, Korhonen, Riitta, Koivisto, Vesa, Heino-
nen, Tarja Riitta & Alho, Irja 2004. Iso suomen kielioppi. Helsinki: Suomalaisen
Kirjallisuuden Seura. <http://scripta.kotus.fi/visk> (Luettu 4.2.2018)
- Walkerdine, Valerie 2003. Reclassifying Upward Mobility: feminity and neo-lib-
eral subject. *Gender and Education* 15 (3), 237–248.
- Ylitapio-Mäntylä, Outi. 2009. Lastentarhanopettajien jaettuja muisteluja suku-
puolesta ja vallasta arjen käytännöissä. *Acta Universitatis Lapponiensis* 171. La-
pin yliopisto. Tampere: Juvenes Print.
- Ylitapio-Mäntylä, Outi & Vaattovaara, Virpi & Jauhiainen, Annukka & Lahelma,
Elina 2017. Feministinen kasvatustieteellinen tutkimus: marginaalista osallisuuden vah-
vistajaksi. Teoksessa Toom, Auli, Rautiainen, Matti & Tähtinen, Juhani (toim.)
Toiveet ja todellisuus – Kasvatus osallisuutta ja oppimista rakentamassa. Suomen
kasvatustieteellinen seura, Kasvatustieteellisiä tutkimuksia 75. Suomen kasvatustie-
teellisen seuran 50-vuotisjuhlakirja. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino, 143–
165.
- Östman, Sari 2015: "Millasen päivityksen tästä sais?" Elämäjulkaisijuuden kult-
tuurinen omaksuminen. *Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen julkaisuja* 119. Jy-
väskylä: Jyväskylän yliopisto. <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/52840> (Luettu
17.1.2016)